

**TURUN
YLIOPISTO**

Hengellinen rituaali siirtyy verkkoon:

Hengellisten kesäjuhlien etätoteutus ja merkityksellisyyden etsintä

Janniina Linnarinne

Pro gradu -tutkielma

Kulttuurien tutkimus, uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Uskontotiede

Tekijä: Janniina Linnarinne

Otsikko: Uskonnollinen rituaali siirtyy verkkoon: Hengellisten kesäjuhlien etätoteutus ja merkityksellisyyden etsintä

Ohjaaja: Minna Opas

Sivumäärä: 70 sivua

Päivämäärä: 30.4.2024

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan etänä järjestettyjä herätysliikkeiden hengellisiä kesäjuhlia: Suvisuoroja, herättäjäjuhlia ja Evankeliumijuhlia. Etäjuhlat järjestettiin poikkeusoloissa, kun tapahtumaan osallistuminen paikan päällä ei ollut mahdollista kokoontumisrajoitusten vuoksi. Normaalitylanteessa hengelliset kesäjuhlat ovat ulkona järjestettäviä massatapahtumia, joihin osallistuu vuosittain kymmeniä tuhansia juhluvieraita. Koska etäjuhla on toteutukseltaan erilainen siitä, mikä etäjuhlilla oli merkityksellistä. Miksi myös etäjuhlaan osallistuttiin, vaikka juhla oli normaalista poikkeava.

Tutkielmassa hengellisiä kesäjuhlia tarkastellaan rituaalina. Pohdin, miten rituaalin siirtäminen verkkoon on vaikuttanut siihen, mikä rituaalissa on merkityksellistä. Merkityksellisyyttä lähestytään tässä tutkielmassa subjektiivisesta näkökulmasta, jossa yksilö antaa toiminnalleen merkityksiä. Tutkielman aineisto on koottu etäjuhlille vuonna 2021 osallistuneiden haastatteluista. Aineiston analyysissä käytin teema-analyysin menetelmää.

Aineistosta esiin nousi kolme merkityksellisyyden muodostumisesta kertovaa teemaa. Etäjuhlilla merkityksellistä oli sen uskonnollinen ja hengellinen sisältö. Sisältö vastasi paikan päällä järjestettävän ohjelman sisältöä ja vastasi osallistujien uskonnollisiin ja hengellisiin tarpeisiin. Etäjuhlan merkityksellisyys liittyi myös rituaalin jatkuvuuden teemaan. Hengelliseen kesäjuhlaan osallistuminen oli tärkeä perinne, jonka jatkuminen koettiin merkitykselliseksi. Normaalitylanteessa hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyys muodostuu myös juhlien yhteisöllisestä elementistä. Etäjuhlilta yhteisöllisyyden ulottuvuuden koettiin puuttuvan lähes kokonaan ja sisällön ja perinteen elementit korostuivat. Esiin nousi myös se, että etäjuhlan merkityksellisyyteen vaikutti se, miten siihen pystyi etänä osallistumaan. Aineistoni on suppea, joten sen pohjalta voi tehdä vain alustavia päätelmiä siitä, mikä hengellisistä kesäjuhlista tekee merkityksellisen siihen osallistuvalla.

Avainsanat: Hengellinen kesäjuhla, Merkityksellisyys, Rituaali, Etäosallistuminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen tausta	5
1.2	Tutkimuskysymykset	7
1.3	Suviseurat, herättäjäjuhlat ja Evankeliumijuhlat	8
1.3.1	Taustaa	8
1.3.2	Suviseurat	9
1.3.3	Herättäjäjuhlat	11
1.3.4	Evankeliumijuhlat	12
2	Aiempaa tutkimusta	13
2.1	Herätysliikkeitä ja uskonnollisia kesäjuhlia koskeva tutkimus	13
2.2	Jumalanpalvelusten ja uskonnollisten juhlien merkityksen tutkimus	13
2.3	Etäosallistumista koskeva tutkimus	16
3	Teoreettinen viitekehys	20
3.1	Merkityksellisyys tässä tutkielmassa	20
3.2	Hengelliset kesäjuhlat rituaalina	22
4	Tutkimuksen toteutus	27
4.1	Teema-analyysi	27
4.2	Tutkimusaineisto	31
4.3	Tutkimuseettinen pohdinta	32
5	Rituaalin sisältö	36
5.1	Sanankuulo ja julistus	36
5.2	Merkitykselliset sakramentit	40
5.3	Musiikki	42
5.4	Etätoteutustavan vaikutukset	43
6	Rituaalin jatkuvuus	47
6.1	Juhlaperinteen jatkumisen merkityksellisyys	47
6.2	Tärkeät perinteet	51
6.3	Turvallisuus	54

7	Yhteisöllisyys	57
7.1	Ihmisten kohtaaminen	57
7.2	Jaettu kokemus	61
7.3	Uskovien yhteisön tarjoama tuki	63
8	Pohdintaa	67
8.1	Hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyyden rakentuminen	67
8.2	Yhteenveto	69
8.3	Jatkokysymyksiä	70
9	Lähteet	71
	Tutkimusaineisto	71
	Kirjallisuus	71

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Tutkielmani aiheena on selvittää etäosallistumisessa koettuja merkityksellisiä elementtejä kolmella, vuonna 2021 etänä järjestetyillä hengellisillä kesäjuhilla. Tarkastelun kohteeksi valitsin kolme suurinta kesäjuhlaa: vanhoillislestadiolaisten Suviseurat, herännäisyyden herättäjäjuhlat¹ ja Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen Evankeliumijuhlat. Merkityksellisillä elementeillä tarkoitetaan niitä asioita, joiden vuoksi etäjuhlaan osallistuttiin ja jotka ovat yksilöstä tuntuneet tärkeiltä. Hengellisiä kesäjuhlia tarkastellaan tässä uskonnollisina rituaaleina, jotka vastaavat ihmisten tarpeisiin. Etänä järjestettyjä kesäjuhlia tarkastellaan myös muuttuneina yhteisöllisinä rituaaleina, joiden taustalla toimii suomalainen evankelisluterilainen uskontokulttuuri. Tutkielmani aineiston muodostin etäjuhlille osallistuneiden haastatteluista.

Tutkielmani aihe on ajankohtainen, sillä internetin alustoja käytetään yhä enemmän, ja myös monet uskonnolliset toimijat ovat siirtäneet toimintaansa ja tapahtumiaan verkkoon. Verkon välityksellä voi osallistua esimerkiksi virtuaalisille pyhiinvaelluksille tai jumalanpalveluksiin. Etäosallistuminen verkossa voi mahdollistaa myös esimerkiksi virtuaaliset häät, tai muita juhlia. Kiinnostuin etäjuhlista, sillä valitsemieni hengellisten kesäjuhlien siirtyminen verkkoon tapahtui poikkeusoloissa, joissa etäosallistuminen oli ainoa vaihtoehto juhlien järjestämiselle. Poikkeusolot johtuivat vuoden 2020 keväällä maailmalla nopeasti levinneestä Covid-19 pandemiasta, joka johti yhteiskuntien sulkeutumiseen. Julkisia kokoontumisia ja ihmisten liikkumista rajoitettiin hallituksen toimesta. Pandemian jatkuessa uskonnolliset yhteisöt joutuivat muokkaamaan toimintaansa ja herätysliikkeet joutuivat miettimään uudelleen jokakesäisiä kesäjuhliaan.

Vaikka juhlaohjelmaa on lähetetty radiosta jo aiemmin, pandemianrajoitusten aikana juhlat järjestettiin kokonaan etänä radion, nettiradion, tallenteiden ja striimien välityksellä². Paikan päällä osallistuminen ei ollut mahdollista, mutta juhlat haluttiin silti järjestää. Juhlia ei haluttu perua myöskään siksi, että käytössä oleva teknologia mahdollisti myös toisenlaisen toteutuksen. Varsinkin pandemia-aikana verkossa digitaalisesti järjestettävien tapahtumien

¹ Herättäjäjuhlat kirjoitetaan lauseen keskellä pienellä alkukirjaimella (<https://www.h-y.fi/herannaisyyks/korttisanakirja.html>).

² [suviseurat.fi](https://www.suviseurat.fi), [Suviseurat järjestetään tänä kesänä radiossa ja netissä & evankelijumijuhla.fi](https://www.suviseurat.fi/jarjestetaan-tana-kesana-radiossa-ja-netissa-amp-evankelijumijuhla.fi), [Evankeliumijuhlasta kysyttyä ja vastattua.](https://www.evankeliumijuhlat.fi) & [herättäjäjuhlat.fi](https://www.herattajajuhlat.fi), [Juhlainfoa 2021.](https://www.juhlainfoa2021.fi)

merkitys oli korostunutta, kun kokoontumisrajoitukset estivät normaalin kanssakäymisen. Pandemia toi toisaalta verkkotapahtumat myös paremmin ihmisten tietoisuuteen ja saataville³.

Verkkorituaaleissa voi olla paljon samaa, mutta myös erilaista, kuin paikan päällä osallistuttavissa tapahtumissa⁴. Useimmat verkosta löytyvistä rituaaleista ovat kuitenkin jotenkin yhteydessä kasvokkain tapahtuviin rituaaleihin ja tukeutuvat jo olemassa oleviin kulttuurisiin käytäntöihin ja traditioihin. Ne myös jakavat niiden historian ja ne olosuhteet, jotka tekevät rituaaleista enemmän tai vähemmän vaikuttavia.⁵ Rituaalissa yhdistyvät sekä paikka että toiminta ja niiden erottelu voi olla vaikeaa. Jotkin rituaalit ovat hyvin voimakkaasti sidoksissa paikkaan ja niiden muuttaminen voi olla vaikeaa, kun taas toisissa itse toiminta on tärkeämpää ja siirtäminen esimerkiksi verkkoon onnistuu paremmin.⁶ Sosiologissa on huomattu, että ihmisillä on vahva tarve perinteiden säilyttämiseen, ja tapahtumien siirtäminen verkkoon ei välttämättä kerrokaan muutoksesta, vaan jatkuvuudesta.⁷

Ensimmäiset etäjuhlat järjestettiin varsin nopealla aikataululla uudessa tilanteessa kesällä 2020, mutta vuonna 2021 verkossa järjestettävään tapahtumaan oli osattu jo varautua. Siksi voidaan ajatella, että verkkotapahtumat oli pyritty tekemään osallistujien toiveita ja tarpeita vastaavaksi. Siten niitä on mahdollista tarkastella myös suhteessa paikan päällä järjestettäviin tapahtumiin. Normaalitylanteessa Suviseurat, herättäjäjuhlat ja Evankeliumijuhlat ovat suuria ulkona järjestettäviä massatapahtumia, jotka keräävät vuosittain tuhansia kävijöitä. Varsinkin Suviseurat on merkittävä tapahtuma, sillä se on Suomen suurimpia yleisötapahtumia ja Pohjoismaiden suurin hengellinen tapahtuma 80 000 kävijällään. Herättäjäjuhlille osallistuu vastaavasti arviolta noin 20 000–30 000 kävijää⁸ ja Evankeliumijuhlille noin 15 000 kävijää⁹. Kesäjuhlille kokoonnutaan kuuntelemaan seurapuheita ja saarnoja, laulamaan yhdessä hengellisiä lauluja ja tapaamaan sukulaisia ja ystäviä. Tapahtumat ovat hengellisen sisältönsä lisäksi luonteeltaan myös hyvin yhteisöllisiä.

Kesäjuhlat ovat merkityksellisiä niihin osallistujille ja tätä tutkielmaa tehdessä kävi ilmi, että näihin tapahtumiin osallistuvat pitävät tärkeänä myös tapahtumiin kohdistuvaa tutkimusta ja tiedon lisäämistä. Kirkon tutkimuskeskuksen teettämässä kyselyssä selvitettiin kirkon

³ O'Brien 2020.

⁴ Miczek 2008, 167–169.

⁵ Altena & Notermans & Widlok 2011, 134.

⁶ Altena & Notermans & Widlok 2011, 156–157.

⁷ O'Brien 2020.

⁸ h-y.fi, Herättäjäjuhlat.

⁹ evankeliumijuhla.fi, Tiedotteet.

toimintamuotojen merkitystä koronapandemian aikana. Tutkimuksessa selvisi, että verkossa osallistumisen mahdollisuus on tärkeää noin puolelle suomalaisista uskonnollisiin tapahtumiin osallistuvista ja että mahdollisuuden toivotaan jatkuvan myös pandemian jälkeen.¹⁰ Koska verkossa osallistuminen yhä yleistyy ja sitä pidetään tärkeänä, on myös aihetta koskeva tutkimus tärkeää. Etäosallistumisen on tehnyt mahdolliseksi seurakuntien ja kirkollisten toimintojen digitalisoituminen. On tärkeää tutkia, miten tämä digitalisoituminen on vaikuttanut siihen, miten tapahtumat koetaan¹¹. Vaikka herätysliikkeiden kesäjuhlista on tehty jonkin verran tutkimusta, tuo tämä tutkielma niiden tutkimukseen myös uuden näkökulman. Aiemmin ei ole tutkittu etäosallistumista hengellisillä kesäjuhlilla. Lisäksi pakotettu rituaalin siirto antaa erilaisen näkökulman etäosallistumiseen. Rituaalin ei olisi välttämättä haluttu osallistua vain etänä, mutta se oli ainoa vaihtoehto.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkielmani rajautuu siis käsittelemään vuonna 2021 järjestettyjä herätysliikkeiden hengellisiä kesäjuhlia, joihin ei voinut osallistua paikan päällä fyysisesti. Osallistuminen tapahtui kuuntelemalla, tai katsomalla suorita lähetyksiä verkosta. Ihmiset järjestivät myös erilaisia koti- tai pihatapahtumia, joissa useampia henkilöitä kokoontui kuuntelemaan, tai katselemaan juhlia yhdessä. Pyrin selvittämään, miksi myös etäjuhlaan osallistutaan, vaikka ne ovat erilaiset kuin juhlat yleensä. Tämä tapahtui tarkastelemalla osallistuneiden kokemuksia siitä, millaiset asiat tekivät etäjuhlista merkityksellisen tapahtuman. Pohdin myös sitä, miten rituaalin muutos näkyi siinä, mikä koettiin merkitykselliseksi. Näihin kysymyksiin etsin vastauksia seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Miksi ihmiset osallistuivat etänä järjestetyille herätysliikkeiden kesäjuhlille?

1.1. Millaisista asioista etäjuhlille osallistuneet kokivat hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyyden rakentuvan?

1.2. Miten etätoteutus vaikutti siihen, mikä koettiin merkitykselliseksi?

2.2. Millaiseksi rituaalien merkitys muodostui etä- vs. lähitapahtumassa?

¹⁰ Salomäki 2020, 90–132.

¹¹ Berger 2018, 2–5.

2.1. Miten osallistujat kokivat yhteisöllisyyden merkityksen?

Tutkielman tausta-ajatuksena on, että etäjuhlaan osallistutaan, koska se koetaan merkitykselliseksi eli tärkeäksi¹². Tarkastelemalla niitä elementtejä, joista merkityksellisyys rakentuu, voidaan ymmärtää sitä, miksi juhlaan osallistutaan, eli mitä etäjuhla ihmisille antaa. Toinen kysymys avaa tarkemmin sitä, miten muutos on vaikuttanut siihen, mistä juhlien merkityksellisyys rakentuu. Yhteisöllisyyden näkökulma on mukana siksi, että etäjuhlassa yhteisöllisyys ei toteudu samalla tavalla, kuin paikan päällä. Yhteisöllisyys on otettu mukaan myös haastattelukysymyksiin, koska hengelliset kesäjuhlat ovat yhteisöllinen rituaali. Siksi yhteisö voi vaikuttaa siihen, miten merkitykset muodostuvat. Etäjuhlien aikana merkitys voi muodostua erilaisista elementeistä, joille osallistuja antaa arvon. Merkitykset muodostuvat yhteisöllisissä prosesseissa, mutta myös yksilön omista lähtökohdista. Seuraavaksi tarkastelen hengellisten kesäjuhlien herätysliiketaustaa ja historiaa, sekä niitä tapoja, joilla juhlia on aiemmin järjestetty.

1.3 Suviseurat, herättäjäjuhlat ja Evankeliumijuhlat

1.3.1 Taustaa

Suomen suuret herätysliikkeet: rukoilevaisuus, herännäisyys, lestadiolaisuus ja evankelisuus ovat 1700–1800-luvuilla syntyneitä hengellistä uudistumista ajaneita liikkeitä. Herätysliikkeet korostavat henkilökohtaista jumalasuhdetta niin sanotun tapakristillisyyden sijaan.

Alkuaikoinaan herätysliikkeisiin suhtauduttiin kirkon piirissä usein torjuvasti, sillä pelättiin, että ne voisivat haastaa kirkon arvovallan. Jännite herätysliikkeiden ja kirkon välillä kuitenkin heikkeni ja osa papistoa sitoutui herätysliikkeisiin, jolloin ne kirkollistuivat.¹³

Yhteiskunnallisesti herätysliikkeet ovat Suomessa olleet merkittävä kirkollinen ja yhteiskunnallinen ilmiö. Niillä on ollut iso vaikutus ihmisten elämään, sillä ne ovat ohjanneet kannattajiensa moraalista, poliittista ja taloudellistakin elämää. Ne ovat olleet merkittävä osa myös kirkon toimintaa, koska suuri osa kirkkoaktiiveista ja papistosta on kuulunut jonkin herätysliikkeen vaikutuspiiriin.¹⁴ Herätysliikkeiden vaikutus on vähentynyt ja vaikutusvalta

¹² Joenperä 2013, 58.

¹³ Salomäki 2017, 65–67.

¹⁴ Salomäki 2017, 68–74

siirtynyt lähinnä paikallistasolle ja marginaaliin¹⁵, mutta herätysliikkeiden jäsenet muodostavat edelleen suuren osan kirkkoaktiiveista. Näin herätysliikkeillä ja niiden toiminnalla on edelleen vaikutusta suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaiseen luterilaisuuteen¹⁶.

Kesäjuhlat ovat Suomessa merkittävä ilmiö. Kesäjuhlia viettävät vuosittain monet erilaiset järjestöt ja yhdistykset ja varsinkin hengelliset kesäjuhlat keräävät vuosittain tuhansittain osallistujia. Hengellisten kesäjuhlien alku sijoittuu 1800-luvun loppuun, jolloin Suomessa järjestettiin ensimmäiset Evankeliumijuhlat vuonna 1874¹⁷. Herättäjäjuhlien alku sijoittuu samoihin aikoihin vuoteen 1893¹⁸. Lestadiolaisten ensimmäiset suuret kesäseurat järjestettiin vuonna 1906, josta ne kehittyivät suviseurainstituutioksi ja lisäksi useiksi muiksi kesäseuratapahtumiksi. Nimi Suviseurat vakiintui käyttöön 1954.¹⁹

Hengellisiltä kesäjuhlilta haetaan usein hengellistä ravintoa, mutta myös perinteiden siirto on näissä juhlissa tärkeää ja usein juhlille osallistutaankin perheinä²⁰. Kesäjuhlat ovat myös vahvasti yhteisöllinen tapahtuma, joissa tavataan ystäviä, sukulaisia ja samalla tavoin uskovia, sekä kokoonnutaan yhteen seurustelemaan ja uskonnonharjoitukseen. Monille oman herätysliikkeen kesäjuhlat ovat vuoden kohokohta. Seuraavaksi käsittelen tutkimuksessa esiintyviä herätysliikkeitä ja niiden hengellisiä kesäjuhlia tarkemmin.

1.3.2 Suviseurat

Lars Levi Laestadiuksen saarnatoiminnan vaikutuksesta 1840-luvulla alkunsa saanut lestadiolainen herätysliike, on 2010-luvulta ollut suurin pohjoismainen herätysliike. Lestadiolaisuus on levinnyt myös Yhdysvaltoihin ja hajaantunut useisiin ryhmiin, joista vanhoillislestadiolaisuus on suurin.²¹ Liike korostaa synneistä luopumista ja Jeesuksen kirkastamista, eli Jeesuksen käskyjen ja opetusten seuraamista. Uskonelämässä olennaista on syntien anteeksiantamus. Tämä tarkoittaa niin yleisiä synninpäästöjä, kuin yksityistä rippiä.²² Vanhoillislestadiolaisuudessa on säilynyt omaleimainen perinne, johon liittyy myös hengellinen omavaraisuus, eli ollaan mukana pääsääntöisesti oman liikkeen kirkollisessa

¹⁵ Kakkuri 2014, 234.

¹⁶ Halonen 2011.

¹⁷ sley.fi, Lyhyt katsaus historiaan.

¹⁸ h-y.fi, Herättäjäjuhlat ennen ja nyt

¹⁹ srk.fi. Historiaa.

²⁰ Pyykönen 2018.

²¹ Kakkuri 2014, 35.

²² Hintsala 2017, 17–18.

työssä²³. Lestadiolaisuudelle keskeistä ovat myös perinteiset paikallisseurat, joissa saarnaajat ovat seurakunnan hyväksymiä puhujia, joko maallikkoja tai pappeja. Puheet korostavat Raamatun selitystä, parannusta ja anteeksiantoa. Paikallisseurajien lisäksi järjestetään myös maakuntaseuroja, joista esimerkiksi Jämsän ja Reisjärven opistoseurat ovat kohonneet merkittäviksi. Lestadiolaisseurajien ominaispiirteenä pidetään myös lasten ja nuorten vahvaa osallistumista liikkeen toimintaan.²⁴

Valtakunnalliset Suviseurat ovat Suomessa suurin seuratapahtuma.²⁵ Vanhoillislestadiolaisten Suviseurat ovat osallistujamäärältään myös Pohjoismaiden suurimmat hengelliset kesäjuhlat. Noin viikon mittainen tapahtuma järjestetään yleensä kesä-heinäkuun vaihteessa. Suviseurat järjestetään pääosin talkootyönä ja alueittain vaihtuvana seurapaikkana toimi vuokrattu juhla- ja juhla-alue. 2020-luvulla juhla-alueeksi vaihdettiin lentokentät, jonka jälkeen Suviseurat kiertävät vain muutamilla paikkakunnilla.²⁶ Suviseurat ovat vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen tapahtuma, mutta kaikki ovat tervetulleita paikalle ja Suviseuroihin kuuluu Jumalan sanan saarnaaminen kaikille lähetyskäsken mukaisesti. Seuravieraille tärkeintä onkin yleensä Jumalan sanan kuuleminen, mutta myös seurapuheet, yhteislaulu, jumalanpalvelus ja kohtaamiset kuuluvat olennaisena osana Suviseuroihin. Järjestäjinä toimivat vastuuseurakunnat, lähialueen kirkot ja talkoolaiset.²⁷ Suviseurat ovat myös melko näkyvä toimintamuoto. Ne vaikuttavat suuresti lestadiolaisuuden julkisuuskuvaan, toisin kuin muilla liikkeillä, joiden kesäjuhlat eivät ole saaneet yhtä paljon julkista huomiota.²⁸

Vuonna 2021 Suviseurat järjestettiin eri medioiden välityksellä ja lähetettiin suorana Reisjärven kristilliseltä opistolta. Radion kautta ohjelmaa pystyi seuraamaan Kesäseuraradiosta, joka lähettää seuraohjelmaa koko kesän ajan, myös muulloin, kuin pandemia-aikoina. Suviseurojen suoraa lähetystä taas pystyi seuraamaan YouTubesta SRK:n omalta SRKnyt -kanavalta. SRK:n verkkosivuilla pystyi Suviseurojen aikana lähettämään esirukouspyyntöjä ja eri sosiaalisen median alustoille tehtiin ja jaettiin Suviseurasisältöä ja omia seurakokemuksia. Esimerkiksi Instagramissa jaettiin kuvia kotisuviseuroista, eli esimerkiksi perheiden järjestämistä suviseuroista pienoiskoossa.

²³ Huotari 1981, 43.

²⁴ Huotari 1981, 80–84.

²⁵ Huotari 1981, 84–86.

²⁶ Valtavaara 2019.

²⁷ srk.fi, Suviseurat.

²⁸ Alatalo 2014, 57–58.

1.3.3 Herättäjäjuhlat

Paavo Ruotsalaisen johtamasta herätyksestä syntynyt herännäisyys, eli körttiläisyys on Suomen toiseksi suurin herätysliike noin 20000 kannattajalla²⁹. Herännäisyyden tärkeimpiin piirteisiin kuuluvat liikkeen omat hartauskokoukset. Seurat ja suuremmat hengelliset kokoukset ovat usein hyvin vapaamuotoisia. Opilliset kysymykset eivät ole niin keskeisiä, vaan seurojen tarkoitus on pikemmin sielunhoidollinen. Herännäisyydessä kristillinen elämä on kilvoittelua, jossa ihminen ymmärtää pienuutensa ja syntisyytensä. Herännäisyydelle ominaista on odottava ja ikävöivä usko, eli luotetaan jumalan armoon ja apuun uskossa. Olennaista on jumalattoman vanhurskauttaminen, eli ihminen pelastuu armon, ei tekojensa vuoksi. Nämä opilliset seikat ovat johtaneet siihen, että nykyään herännäisyys on sallivaa, sekä uudistus- ja kehitysmuonteista. Tämän vuoksi herännäisyyden ominaispiirteet eivät kuitenkaan ole niin selkeitä ja seuratoiminta on herännäisyydelle erittäin tärkeää.³⁰

Herättäjäjuhlat järjestetään monen tahon yhteistyönä. Järjestäjinä toimivat juhlapaikan seurakunta, kunta ja herättäjäyhdistys, sekä talkoolaiset. Vaikka herättäjäjuhlat ovat hengellinen tapahtuma ei osallistuminen edellytä mitään tiettyä vakaumusta, vaan herättäjäjuhlat toivottaa kaikki tervetulleiksi.³¹ Valtakunnallisesti herännäisillä on vain vähän suurempia seuroja, mutta herättäjäjuhlat ovat vähitellen kasvattaneet suosiotaan ja ovat nykyään liikkeen merkittävä suurtapahtuma. Herättäjäjuhljen osallistujissa on paljon myös muita kuin liikkeen jäseniä, johtuen herännäisyyden kirkollisesta avoimuudesta. Herättäjäjuhlat on kuitenkin isossa osassa liikkeen omaleimaisuuden ja identiteetin säilyttämisessä. Niillä on myös tärkeä herännäisyyttä koossapitävä tehtävä³²

Etänä 2021 järjestetyt herättäjäjuhlat lähetettiin suorana herättäjäjuhlat.fi verkkosivuilta, jonne ohjelma myös tallennettiin seurojen jälkeen. Lähetystä tuli sekä Kauhavan juhlakentältä että kirkosta ja osa puhujista osallistui etänä ohjelman tekoon. Sosiaaliseen mediaan ja herättäjäjuhljen verkkosivuille jaettiin kuvia ja tunnelmia juhlien kulisseista ja pihaherättäjäjuhlista. Pihajuhlat olivat ihmisten itsensä ulkona järjestämiä herättäjäjuhlja pienoiskoossa. Seuraohjelmia lähetettiin myös Körttiradion kautta, kuten aiempinakin vuosina.

²⁹ Kakkuri 2014, 35.

³⁰ Huotari 1981, 24–28.

³¹ h-y.fi, Herättäjäjuhlat.

³² Huotari 1981, 78–81.

1.3.4 Evankeliumijuhlat

Pastori Frederik Gabriel Hedberg saarnasi iloista pelastusvarmuutta. Tälle perustalle syntyi evankelinen herätysliike eli Sley.³³ Sley on Etelä- ja Länsi-Suomeen painottuva liike, joka on jakautunut naispappeuden hyväksyvään Elyyn ja sitä vastustavaan Sleyhyn, sekä ruotsinkielisten omaan yhdistykseen.³⁴ Evankelisessa liikkeessä puhutaan yleensä hartaushetkistä, tai evankeliumijuhlista seurojen sijaan. Tilaisuustoiminta on monipuolista, mutta monimuotoiset evankeliumijuhlat ovat toiminnalle merkittäviä. Pienempiä evankeliumijuhlia järjestetään myös paikallisesti.³⁵ Luonteeltaan evankeliset kokoukset ovat enemmän kirkollisten kokousten kaltaisia. Evankeliumijuhlien rinnalla varsinkin liikkeen nuorille kannattajille tärkeä tapahtuma on hengellinen musiikkifestivaali Maata näkyvissä.³⁶ Evankelisen liikkeen perustana on ilosanoma pelastuksesta. Liikkeelle keskeistä on kasteeseen perustuva vahva luottamus pelastukseen Kristuksen lunastustyön vuoksi. Evankelinen julistus painottaakin uskonvarmuutta ja Kristuksen koko maailmalle tarjoamaa vapaata armoa, josta jokainen kristitty tulee osalliseksi jo kasteessa.³⁷

Kesä-heinäkuun vaihteessa, perinteisesti aina juhannusta seuraavana viikonloppuna, järjestetään Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen vuosittainen valtakunnallinen kesäjuhla, Evankeliumijuhla. Pienempiä Evankeliumijuhlia järjestetään myös paikallisesti ympäri Suomen.³⁸ Järjestäjinä toimivat Evankeliumiyhdistys ja paikallinen seurakunta yhdessä vapaaehtoisten talkoolaisten kanssa. Evankeliumijuhlien ohjelma sisältää erilaista eri ikäisille suunnattua ohjelmaa, mutta pääohjelma juhlakentällä sisältää seurapuheita, raamattuopetusta, sekä monentyypistä musiikkia.³⁹

Vuoden 2021 Evankeliumijuhlat järjestettiin hybridimallina Turun Mikaelin seurakunnasta. Muutaman sadan osallistujan oli siis mahdollista varata paikka ja osallistua Evankeliumijuhlaan myös paikan päällä. Etäosallistujille lähetettiin suorana suuri osa ohjelmaa Mikaelin kirkosta ja juhlapaikalta, evankeliumijuhla.fi verkkosivulta. Lisäksi ohjelmaa pystyi kuuntelemaan radion välityksellä, kuten aiempinakin vuosina.

³³ evl.fi, Evankelisuus.

³⁴ Kakkuri 2014, 36.

³⁵ Huotari 1981, 82–84.

³⁶ Arkkila & Niemelä 2017, 169.

³⁷ Huotari 1981, 29.

³⁸ sley.fi, Evankeliumijuhlia ympäri Suomea.

³⁹ evankeliumijuhla.fi, Mikä evankeliumijuhla.

2 Aiempaa tutkimusta

2.1 Herätysliikkeitä ja uskonnollisia kesäjuhlia koskeva tutkimus

Herätysliikkeitä koskevaa tutkimusta on Suomessa tehty paljon ja myös herätysliikkeiden kesäjuhlista on tehty joitain eri alojen opinnäytetöitä. Herättäjäjuhlia on tutkittu ympäristön näkökulmasta esimerkiksi liikennettä ja jätehuoltoa⁴⁰, sekä liikenteenohjausta⁴¹ koskevissa opinnäytetöissä. Ympäristöaihetta sivutaan myös tekniikan ja biotekniikan kandidaatin työssä, joka käsittelee suurten massatapahtumien jätehuollon järjestämistä⁴². Suviseurojen teologian opinnäytetöissä aiheena ovat olleet seurapuheista välittyvä jumalakuva⁴³ ja uskonnollisten ilmausten tulkkaukset⁴⁴. Teologian tutkimusta on tehty myös väitöskirjassa, joka tutki hengellisille kesäjuhlille osallistuneiden sitoutumista herätysliikkeisiin⁴⁵. Hengellisiä kesäjuhlia on tutkittu opinnäytetöissä myös uskonnollisen matkailun⁴⁶ ja vapaaehtoistyön näkökulmasta⁴⁷.

Oma tutkielmani laajentaa hengellisistä kesäjuhlista tehtyä tutkimusta ja tuo uskontotieteellistä näkökulmaa. Uskontotieteen näkökulmalla viitataan siihen, miten uskontotiede on kiinnostunut uskonnon ilmenemisestä, esimerkiksi juuri uskonnollisesta toiminnasta, kuten rituaaleista. Myös uskontojen suhde yhteiskuntaan, esimerkiksi se miten tai miksi uskonnot muuttuvat yhteiskuntien muuttuessa, on uskontotieteessä kiinnostava näkökulma.⁴⁸ Tutkimusaukkoa täyttää myös etäosallistumista koskeva näkökulma. Lisäksi tutkielmani laajentaa tutkimusta siitä, mistä hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyys rakentuu, sekä yhteisöllisyyden merkitystä hengellisillä kesäjuhlilla.

2.2 Jumalanpalvelusten ja uskonnollisten juhlien merkityksen tutkimus

Merkityksellisyys rakentumista uskonnollisissa tapahtumissa ja rituaaleissa on tutkittu enemmän jumalanpalvelusten näkökulmasta. Hengelliset kesäjuhlat eivät mielestäni suoraan

⁴⁰ Lavia-Kuitunen 2008.

⁴¹ Mäkinen 2019.

⁴² Reuna 2022.

⁴³ Karppinen 2011.

⁴⁴ Pynnönen 2013.

⁴⁵ Salomäki 2010.

⁴⁶ Paananen 2010.

⁴⁷ Akonniemi & Hirvilammi 2015.

⁴⁸ Pesonen & Utriainen 2020, Mitä on uskontotiede?

rinnastu jumalanpalvelukseen, mutta rituaalina niitä voi tarkastella samoista lähtökohdista. Lisäksi kesäjuhlilla järjestetään jumalanpalveluksia. Siksi perehdyn seuraavaksi tarkemmin myös jumalanpalveluksia koskevaan tutkimukseen. Jumalanpalvelusten puhuttelevuutta koskeva tutkimus sivuaa myös omaa tutkielmaani, sillä siinä pohditaan, mitkä seikat tekevät jumalanpalveluksesta puhuttelevan, eli merkityksellisen.

Liisa Loiri on tutkinut pro gradussaan vuoden 2020 pääsiäisjumalanpalveluksen ordon⁴⁹ vaihtelua ja merkitystä koronapandemian aikana, kun kirkkoväki ei päässyt paikan päälle. Hänen tuloksissaan korostuivat ordon perinteen jatkuvuus ja tunne pysyvyydestä. Loiri selvitti tutkimuksessaan, miten korona-ajan kokoontumisrajoitukset olivat tuoneet esiin sen, että myös mahdollisuus digitaalisiin jumalanpalveluksiin koettiin tarpeelliseksi ja tärkeäksi.⁵⁰

Jumalanpalveluksen merkityksellisyyden rakentumista kirkossakävijöille on tutkinut myös teologian tohtori Ann-Maarit Joenperä väitöskirjassaan (2013). Hänen aineistossaan esille tuli perinteen jatkuvuus siinä muodossa, että ollakseen merkityksellinen, toimituksen tuli tuntua pyhäältä. Tätä pyhän tunnetta taas luotiin tuttujen käsikirjoitusten avulla. Merkityksellisyyttä hänen tutkimuksessaan rakensi yksilön mahdollisuus elämän suurten kysymysten käsittelyyn pyhässä tilassa, johon vaikuttaa myös tilan visuaalinen ympäristö. Myös se, miten jumalanpalvelus vahvistaa uskonnollista identiteettiä, tuli esiin tutkimuksessa.⁵¹

Heini Kontiaisen pro gradu -tutkielma käsitteli Valon messun⁵² järjestämiseen osallistuneiden seurakuntalaisten antamia merkityksiä Valon messulle ja siinä toimimiselle. Hän tarkasteli myös sitä, miksi Valon messuun oli osallistuttu. Hänen tuloksissaan näkyi miten rakenteellisista tekijöistä messun yksinkertaisuus ja ymmärrettävyys sekä notkeus ja monipuolisuus tekivät niistä merkityksellisen. Haastatteluissa korostui erityisesti Valon messuun osallistumisen matalakynnyksellisyys esimerkiksi ohjauksen ja opastamisen vuoksi. Osallistujat olivat kokeneet tärkeiksi myös työnjohdon tilan annon ja yhteistyön seurakuntalaisten kanssa. Tämä mahdollisti ”oman paikan” löytämisen ja omistajuuden tunteen, sekä tunteen omista vaikutusmahdollisuuksista. Messun tuottaminen yhdessä olikin

⁴⁹ Liisa Loiri käytti ordon käsitettä jumalanpalveluskaavan merkityksessä ja jumalanpalveluksen rakenteesta ja sen merkityksistä (Loiri 2021, Tiivistelmä).

⁵⁰ Loiri, 2021.

⁵¹ Joenperä, 2013.

⁵² Valon messut ovat erityismessuja, joita järjestetään varsinkin pääkaupunkiseudulla (Kontiainen 2015, Tiivistelmä).

lopulta tärkeämpää kuin lopputulos, ja Kontiainen pohtiikin yhteisöjen synnyttämisen ja ylläpitämisen merkitystä.⁵³

Olavi Rissanen tutki pro gradussaan sitä, mikä konfirmaatiomessusta tekee merkityksellisen. Hän tarkasteli myös sitä, millainen kokemus konfirmaatiomessu on ja missä määrin se vahvistaa osallistujan suhdetta kirkkoon. Rissanen sai tutkimuksessaan selville, että konfirmaatiomessuun osallistuvilla sosiaaliset elementit olivat tärkeitä. Perinteiset jumalanpalveluselementit, kuten saarna, jäivät vähemmälle huomiolle. Yleisesti jumalanpalveluksen merkitykseen vaikuttivat hänen aineistossaan kirkkomyönteisyys ja messun perinteisten elementtien arvostaminen.⁵⁴

Hieman vanhempaa tutkimusta edustaa teologian tohtori Johanna Räsänen tutkimus siitä, mihin jumalanpalvelus harvoin niissä käyvään vetoaa⁵⁵. Räsänen sai tutkimuksessaan selville, että etenkin Raamatun tekstit, ehtoollinen ja uskontunnustus olivat osallistujille merkityksellisiä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nämä teemat lisäsivät jumalanpalveluksen puhuttelevuutta.

Uskonnollisten juhlien merkityksellisyyttä osallistujille on tutkittu Suomessa esimerkiksi talkootyön sielunhoidon ja uutisoinnin ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Evankeliumijuhlien talkootyötä tutkittiin merkityksen näkökulmasta kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnäytetyössä. Tutkimuksessa selvitettiin, mikä merkitys motiivisidonnaisilla merkityksillä on talkootyössä. Tutkimuksessa oletettiin, että merkityksellinen talkootyö olisi osallistujalle mielekästä. Tutkimuksessa selvisi, että talkoolaiselle merkityksellisiä asioita olivat esimerkiksi yhteisöllisyys ja mukava yhdessä tekeminen, sekä kristilliset arvot ja toiminnan jatkuvuus.⁵⁶ Merkityksellisyyden tutkimusta sivuaa myös pro gradu, jossa tutkittiin herättäjäjuhlien seurapuolien sielunhoidollisuutta. Tutkimuksessa selvisi, että sielunhoidollisesti merkityksellistä on esimerkiksi kuulijan kohtaamisella ja saarnojen puhuttelevuudella.⁵⁷

Merkityksiä tutki myös sosiologi Paula Nissilän pro gradu -tutkielma. Tutkielma käsittelee uskontoon, herättäjäjuhliin ja herännäisyyteen liitettyjä merkityksiä herättäjäjuhlia koskevassa uutisoinnissa. Nissilän aineistossa vahvimman merkityksen saivat tapahtumien luoma

⁵³ Kontiainen 2015.

⁵⁴ Rissanen 2017.

⁵⁵ Räsänen 1996.

⁵⁶ Murtoo 2014.

⁵⁷ Partimaa 2012.

yhteisöllisyys ja perinteen jatkuminen. Nämä tekevät elementit hengellisistä tapahtumista muista tapahtumista poikkeavia. Tuloksissa näkyivät myös yksilö ja hänen tarpeensa elämyksiin ja ajanvietteeseen, herättäjäjuhlien yhteiskunnallinen potentiaali ja alueellinen ja arvomaailmallinen kahtia jakautuminen, sekä ihmisen ja Jumalan välinen suhde arjessa.⁵⁸

Myös Nissilän väitöskirja käsittelee herättäjäjuhlia. Tutkimuksessa käsitellään sitä, miksi körttinuoret osallistuvat herättäjäjuhlille. Tutkimuksessaan Nissilä kysyy millaisia merkityksiä körttinuoret liittävät herättäjäjuhlisiin, mitä se kertoo uskonnosta ja voidaanko herättäjäjuhlia pitää festivaaleina. Tuloksissa kävi ilmi, että körttinuoret hakevat herättäjäjuhlilta yhteisöllisyyttä, joka kumpuaa juuri nuorisoryhmän toiminnasta. Tärkeiksi nuorille muodostuvat jaetut hetket, elämykset ja fiilikset. Traditiot eivät näille nuorille olleet niinkään tärkeitä, mutta niitä ei myöskään haluttu muuttaa.⁵⁹

Merkityksiä ja merkityksellisyyden rakentumista uskonnollisissa rituaaleissa on tutkittu enemmän juuri jumalanpalvelusten näkökulmasta ja oma tutkimukseni laajentaa merkityksellisyyden tarkastelua uskonnollisten juhlien näkökulmasta. Aiemmassa tutkimuksessa hengellisistä juhlista ja jumalanpalveluksista on löydetty useita merkityksellisiä elementtejä, jotka ovat kiinnostavia myös tämän tutkimuksen kannalta. Näitä olivat perinteiset elementit, sekä perinteen jatkuvuuden, jaettujen hetkien, elämysten ja sielunhoidon elementit. Tämä tutkimus laajentaa merkityksellisyyden näkökulmaa ja vertautuu myös edellä mainittuihin aiemmassa tutkimuksessa havaittuihin merkityksellisiin elementteihin.

2.3 Etäosallistumista koskeva tutkimus

Koska tutkielmani käsittelee nimenomaan koronapandemian takia etänä järjestettyjä juhlia, liittyä tutkimukseni myös etäosallistumista koskevaan tutkimukseen. Jari Jolkkonen on tutkinut pro gradussaan uskonnollisia tapahtumia verkossa, niiden ominaispiirteitä ja niihin liittyviä kokemuksia. Hän selvitti tutkimuksessaan, että ihmiset ovat olleet pääosin tyytyväisiä verkko-osallistumisen mahdollisuuteen. Lähetystyöä oli tehty myös osallistaviksi lisäämällä niihin yhteisöllisiä ja rituaalisia elementtejä, kuten mahdollisuutta osallistua lauluun ja kolehtiin, tai lähettää rukouksia.⁶⁰

⁵⁸ Nissilä 2005.

⁵⁹ Nissilä 2019.

⁶⁰ Jolkkonen 2013.

Historian professori Helen Parish tutki artikkelissaan virtuaalisen kirkon ja perinteisen kirkon välistä suhdetta koronapandemian aiheuttamien muutosten aikana Vatikanissa ja Englannin kirkossa. Hän selvitti, miten kirkkojen nopea sulkeminen valaisee ihmisten ja kirkon suhdetta tilanteessa, jossa verkkovuorovaikutus on yhä tärkeämpää. Hän selvitti myös, mitä tämänkaltainen muutos osallistumisessa voi kertoa osallisuudesta ja kuulumisesta uskonnolliseen yhteisöön. Hänen tutkimuksessaan kävi ilmi, että kirkko ja uskonto ja sen sisällä toimiva yhteisö, joko virtuaalinen tai fyysinen, tuottavat mielikuvan Jumalan valtakunnasta ja auttavat toteuttamaan uskoa. Historiallisesti kirkko on hänen mukaansa aina luonut sekä todellisia että kuviteltuja yhteisöjä, joissa usko inkarnoituu. Virtuaalisten yhteisöjen luominen ja toiminnan muuttaminen on hänen mukaansa osa historiaa, mutta virtuaalisessa osallistumisessa fyysisen läsnäolon puute vaikuttaa psykologisen läsnäolon tunteeseen. Virtuaalisesta kokemuksesta jää tutkimuksen mukaan puuttumaan kokemuksen täydellisyys ja osaa rituaaleista, esimerkiksi ehtoolista ei voi sakramenttina suorittaa etänä.⁶¹

Uskontotieteen tutkijat Carola E. Lorea ym. tarkastelivat tapaustutkimusten avulla rituaalien muuntautumista suhteessa mediaan, aisteihin ja tila-ajalliseen ulottuvuuteen pandemiarajoitusten aikana. Tapaustutkimuksina heillä oli erilaisia uskonnollisia rituaaleja ja -toimituksia eri medioissa, kuten diasporahindujen rituaaleja, virtuaalinen Burning man festivaali ja Shiioiden televisioitu sureminen. Nämä tutkimukset yhdessä osoittivat, että vaikka voisi kuvitella uudenlaisten rituaalien tuntuvan oudoilta niiden suorittajille, perustuvat ne kuitenkin jatkuvuuteen, kehittyessään jo olemassa oleviin raameihin. Uudentyyppiset rituaalit voivat tuoda uusia kokemuksia, mutta usein ne kuitenkin tukeutuvat jo aiemmin koettuihin muistoihin tutuista rituaaleista. Artikkeleissa havaittiin verkkorituaalien tahmeus, eli niiden harjoittajien halu jäljitellä ja muistaa todellinen rituaali. Kaikkea rituaalisesti merkittävää ei voitu kaikilla alustoilla suorittaa ja tätä yritettiin korjata muokkaamalla rituaalia. Heidän esimerkkitapauksensa osoittivat, miten rituaaleja suoritettiin, hylättiin, ja täydennettiin vastaamaan niille asetettuja vaatimuksia.⁶²

Uskontotieteen tutkija Nadja Miczek tutki sitä, mitä tapahtuu, kun perinteinen kristillinen rituaali siirretään verkkoympäristöön. Millaisia muutoksia voidaan havaita ja ovatko nämä rituaalit dynaamisia vai vakaita, tai voiko niitä olleenkaan jaotella näin. Tutkimuksessaan hän tarkastelee Church of Fools ja Second life verkkojumalanpalveluksia. Hän keskittyy rituaalin

⁶¹ Parish 2020.

⁶² Lorea ym. 2022.

dynaamisuuteen ja siirtoon, joka aiheuttaa rituaaliin muuntelua, keksimistä ja joidenkin asioiden poistamista. Muunnellussa rituaalissa muunnellaan jo jotain olemassa olevaa, keksimisessä luodaan jotain uutta ja poissulussa rituaalista jätetään jotain pois, joko aktiivisesti, tai passiivisesti. Muutoksia voi olla joko yksi tai useampia kontekstuaalisia aspekteja, kuten ympäristö ja sisäisiä muutoksia on myös odotettavissa. Sisäisiä muutoksia voivat olla esimerkiksi muutokset estetiikassa, rakenteessa, viestinnässä ja symboliikassa. Miczek kirjoittaa kuinka rituaalien siirtäminen virtuaalisiin ympäristöihin vaatii usein sopeutumista. Miczekin saa selville tutkimuksessaan, että rituaalit pyritään siirtämään niin, että perinteinen tuttu palvelu tuodaan uudelle alustalle ja osallistujille tarjotaan tunne jatkuvuudesta ja pysyvyydestä epävarmassa ja epävakaassa ympäristössä.⁶³

Sosiologi Hazel O'Brien tutki Irlannin katolisuutta Covid-pandemian aikana ja pohti, mitä virtuaalisen uskonnon nousu pandemia-aikana kertoo perinteisten uskontojen sopeutumiskyvystä. Hän tarkasteli myös muiden maiden uskonnollisia toimijoita, kuten Iranin muslimeita, Yhdysvaltojen kirkkoja ja Englannin kirkkoa. O'Brien nostaa esiin, miten pandemian kokoontumisrajoitukset saivat ihmiset uudistamaan ja sopeuttamaan uskonnonharjoitustaan. Kirkon tarjoamia digitaalisia palveluita käytti iso joukko myös sellaisia käyttäjiä, joilla ei ollut aiempaa kokemusta digiosallistumisesta. Pandemia toi digitaaliset palvelut ihmisten tietoisuuteen ja ulottuville ja moni sellainen, joka ei muuten osallistuisi digitaalisesti hyödynsi nyt tätä mahdollisuutta. Hänen tutkimuksessaan selvisikin, miten perinteiden jatkuminen on ihmisille tärkeää ja miten jatkuvuutta näkyy myös muutosten aikana.⁶⁴

Yhdysvaltalainen professori Richard F. Wolff teki tutkimuksen ihmisten kokemuksista televisioiduista jumalanpalveluksista. Hän kirjoittaa miten on tärkeää tutkia sitä, miksi jumalanpalvelukset ovat merkityksellisiä teologisesti, mutta myös sitä miksi jumalanpalvelus on merkityksellinen siihen osallistujille. Hän tutki, miten ihmiset harjoittavat palvontaa kirkossa, miksi ihmiset arvostavat kokemusta jumalanpalveluksesta, eroaako kirkossa suoritettava jumalanpalvelus jotenkin televisioidusta. Hän pohti myös sitä, ovatko nämä erot merkittäviä. Tuloksissa televisioidut jumalanpalvelukset eivät olleet yhtä tyydyttäviä, kuin kirkossa tapahtuvat. Tämä johtui siitä, että TV integroituu arkeen, kun kirkko on arjesta irtautuva. Kirkossa tapahtuu muutos arjesta johonkin toiseen, jota televisiota katsellessa ei

⁶³ Miczek 2008.

⁶⁴ O'Brien 2020.

tapahdu. Arki vaikuttaa negatiivisesti myös katseluun keskittymiseen, kun taas kirkossa tapahtumat ovat tuttuja ja ennakoitavia. Tämä tekee kirkossa pidettävistä toimituksista turvallisia, mahdollisti henkisen uudistumisen ja antoi voimia.⁶⁵

Omassa tutkielmassani pohditaan verkko-osallistumista poikkeustilanteessa ja kohteena on rituaali, johon useimmiten osallistutaan paikan päällä. Tämä tutkimus siis laajentaa etäosallistumisen ja sen merkityksen tutkimusta, sillä tässä tutkitaan pakosta muuttunutta ja siirrettyä rituaalia. Aiempi tutkimus tukee minua pohdinnassa siitä, mitä vaikutuksia voi olla on perinteisen rituaalin siirtämisellä verkkoon, ja miten verkossa järjestettävän etäjuhlarituaalin merkitykset ovat muodostuneet. Aiemmassa tutkimuksessa merkityksellistä oli perinteiden ja jatkuvuuden tunteen synnyttäminen rituaalia siirrettäessä. Jotain kuitenkin joudutaan usein jättämään pois tai verkossa osallistuminen ei tuntunut samalta.

Hengelliset kesäjuhlat ovat olleet niin tärkeä tapahtuma, että ne järjestettiin poikkeusoloista huolimatta ja hyvin erilaisina kuin normaalisti. Siksi herääkin kysymys siitä, miksi etäjuhlaankin osallistutaan? Mikä näillä erilaisilla juhlilla on merkityksellistä? Mitä etäjuhlaan osallistuminen merkitsee ja toisaalta onko jotain sellaista mitä etäjuhla ei pysty antamaan? Tämän tutkimuksen merkityksellisyyden näkökulma on tuoda tietoa hengellisistä kesäjuhlista ja siitä, miksi niihin osallistutaan. Poikkeustilanne mahdollistaa myös erilaisen näkökulman hengellisiin kesäjuhliin. Seuraavaksi käsitelen tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä.

⁶⁵ Wolff 1999, 219–226.

3 Teorettinen viitekehys

3.1 Merkityksellisyys tässä tutkielmassa

Tämän tutkielman kannalta merkityksellisyys on keskeinen käsite. Merkityksen tutkimus on laajaa ja monitieteistä. Merkitystä tutkitaan esimerkiksi kieli ja käänntieteissä, sosiologiassa psykologiassa ja filosofiassa.⁶⁶ Sosiologiassa ja psykologiassa merkityksellisyyden tutkimuksessa tarkastellaan esimerkiksi kokemista, havainnointia, arvottamista ja kannanottoa⁶⁷. Merkityksellisyys ei ole vain tunne, vaan siinä pohditaan maailmankatsomusta, ihmiskäsitystä ja arvoja. Vallitsevan tulkinnan mukaan tärkeiksi koetut asiat ovat merkityksellisiä.⁶⁸

Merkityksellisyyden voidaan ajatella tarkoittavan ihmiselle sitä, että elämä tuntuu mielekkäältä ja toisaalta sitä, että ihmisellä on joitain mielekkäitä päämääriä elämässään. Tekemisellä on silloin jokin tarkoitus. Myös elämän kokeminen arvokkaaksi kertoo elämän merkityksellisyydestä. Elämän mielekkyys voi tehdä sen arvokkaaksi ja siten merkitykselliseksi, mutta myös ihmissuhteet voivat olla osa tätä merkityksellisyyden rakentumista. Tässä tutkimuksessa nuo merkitykselliset ihmissuhteet ovat tärkeässä roolissa, kun etäosallistuminen on muuttanut hengellisten kesäjuhlien yhteisöllistä luonnetta.⁶⁹ Yhteisön roolia käsitellen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Merkityksellisyyttä voidaan tarkastella kolmella tasolla. Merkityksellisyyden subjektiivinen selitys tarkoittaa sitä, että asia on merkityksellinen, koska yksilö kokee sen tärkeäksi. Yksilö voi liittää merkityksellisyyden erilaisiin asioihin, jolloin merkityksellisyydelle on monta selitystä. Merkityksellisyyden sosiaalisessa selityksessä taas perustan merkityksellisyydelle luovat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset arvot, eli mitä muut ihmiset arvostavat. Ymmärrys merkityksellisyydestä on sosiaalisesti jaettava, mutta myös tästä näkökulmasta merkityksellisyydelle on monia selityksiä. Merkityksellisyyden objektiivisessa selityksessä ajatellaan, että merkityksellisyyden määrittelyyn tarvitaan myös jokin riippumaton auktoriteetti. Objektiivinen selitys tähtää siis siihen, että kaikilla olisi yhtenevä käsitys siitä mikä on merkityksellistä.⁷⁰

⁶⁶ Airola, Koskinen, Mustonen 2000, 6–8.

⁶⁷ Salo 2023.

⁶⁸ Salo 2024.

⁶⁹ Martela 2020, 8–9.

⁷⁰ Salo 2023.

Ann- Maarit Joenperä lähestyy tutkimuksessaan (2013) merkityksellisyyttä siitä olettamuksesta, että ihminen on toimija, joka jatkuvasti etsii merkityksiä elämäänsä. Hän kuvaa oman tutkimuksensa merkityksiä käytännönläheisesti, eli jos ihminen osallistuu uskonnolliseen rituaaliin, sen täytyy olla hänelle ainakin jollain tavalla merkityksellinen⁷¹. Merkityksellisyyden selitys löytyy siis subjektista. Merkityksellisyyttä tarkastellaan siitä näkökulmasta, mitä asioita yksilö kokee itselleen merkitykselliseksi. Merkityksellistä on siis kaikki se, jonka joku ihminen kokee merkitykselliseksi.

Myös tässä tutkielmassa merkityksellisyyttä tarkastellaan subjektiivisella tasolla. Siihen, mikä koetaan merkitykselliseksi, voivat vaikuttaa erilaiset henkilökohtaisen elämän kysymykset. Se mikä toiselle on merkityksellistä, ei välttämättä ole sitä toiselle. Merkitykselliset asiat voivat vaihdella myös saman ihmisen elämän eri vaiheissa.⁷² Jokin asia on merkityksellinen, jos yksilö kokee sen olevan tärkeä⁷³. Aineiston analyysissä otetaan siksi huomioon kaikki asiat, jotka ovat olleet jollekin etäjuhille osallistuneelle tärkeitä.

Tarkastelen tutkielmassani Joenperän tutkimukseen nojaten merkitysten syntyä aktiivisina ja tilannesidonnaisina vuorovaikutusprosesseina, joissa merkityksistä neuvotellaan tietyn historiallisen, sosiaalisen ja kulttuurisen olemassaolon maailmassa⁷⁴. Tässä tutkielmassa tuota sosiaalista ja kulttuurista maailmaa edustavat hengelliset juhlat. Tarkastelen sitä, mikä yksittäiselle ihmiselle on merkityksellistä etäjuhlilla tätä taustaa vasten, sillä aiemmat kokemukset vaikuttavat siihen mikä koetaan merkitykselliseksi⁷⁵.

Kesäjuhlaa tarkastellaan protestanttisena uskontoperinteenä ja julkisena rituaalisena uskonnon harjoittamisena. Kuten jumalanpalvelusyhteisö, myös kesäjuhlille osallistuvien yhteisöllä on oma historiansa, uskontotraditionsa ja symboliuniversuminsa, jossa kesäjuhlat säännöllisesti toistuvana rituaalina, vahvistaa ja ilmaisee uskontokulttuuria. Omassa tutkielmassani taustalla vaikuttaa luterilainen uskontokulttuuri, jota myös herätysliikkeiden kesäjuhlat ilmaisevat. Kesäjuhlia ei vertailla, vaan tarkastellaan yhteisesti osana suomalaista evankelisluterilaisuutta. Seuraavassa kuviossa havainnollistan merkityksellisyyden rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä

⁷¹ Joenperä 2013, 37.

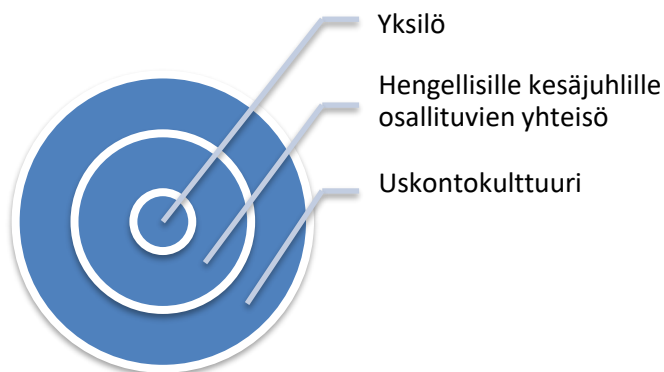
⁷² Joenperä 2013, 37–38.

⁷³ Teologian tohtori Jarmo Kokkonen on toisaalta esittänyt, että osallistuminen rituaaliin ei välttämättä kertoisikaan mitään yksilön suhtautumisesta, tai intentioista, eli, että osallistuminen ei kertoisikaan merkityksellisyydestä. Kokkonen 2017, 123.

⁷⁴ Joenperä 2013, 37.

⁷⁵ Joenperä 2013, 56–57.

visuaalisesti⁷⁶.

Kuvio 1. Merkityksellisyyden rakentumiseen vaikuttavat tekijät

3.2 Hengelliset kesäjuhlat rituaalina

Valitsin teoreettiseen viitekehykseeni rituaalin käsitteen, koska tarkastelen kesäjuhlia rituaalina. Etänä järjestettyjen kesäjuhlien tarkastelu rituaalina auttaa ymmärtämään merkityksellisyyden rakentumista hengellisessä tapahtumassa. Rituaalinkaltainen toiminta on erityisen ominaista uskonnolliselle toiminnalle. Rituaalit voivat tuottaa ja jatkaa uskonnollista kulttuuria. Ihmiset myös kuvaavat omaa uskontoaan osallistumalla sen rituaalitoimintaan.⁷⁷

Teknologia on mahdollistanut uskonnollisten rituaalien siirtymisen verkkoon ja näin myös uskonnollisista tapahtumista on tullut osa mediaympäristöä. Mediaviestintä on uusi tapa välittää rituaalin toimintoja ja sisältöä. Se on myös tapa vaikuttaa sisällön esitykseen ja siihen, miten rituaalit koetaan, tulkitaan ja ymmärretään.⁷⁸ Aiemmassa tutkimuksessa todettiin, että jo rituaalin siirtäminen verkkoon kertoo siitä, että rituaalit ovat merkityksiä luovaa toimintaa.⁷⁹

Analyysissä etäjuhlia rituaalina pohditaan erilaisista näkökulmista perustuen aiempaan tutkimukseen. Aiemmassa tutkimuksessa on saatu selville, että yleensä tämän tyyppisissä hengellisissä rituaaleissa merkityksellisyyttä ovat rakentaneet perinteiset elementit⁸⁰,

⁷⁶ Kaavio 1.

⁷⁷ Geertz 1973, 114.

⁷⁸ Malmisalo 2011.

⁷⁹ Hoondert & van der Beek 2019, 6.

⁸⁰ Rissanen 2017 & Räsänen 1996.

perinteen jatkuvuus⁸¹ ja yhteisöllisyys.⁸² Etäosallistumista koskevan tutkimuksen pohjalta esiin nousseita näkökulmia olivat rituaalin muutos, mutta toisaalta myös jatkuvuus⁸³. Aineiston analyysi on tässä työssä siis teoriasidonnaista. Aineistoa tarkastellaan sen omista lähtökohdista, mutta myös pohditaan sen suhdetta aiempaan tietoon rituaaleista ja verkko-osallistumisesta.⁸⁴ Tarkastelen, löytyykö aineistostani näitä aiemmassa tutkimuksessa havaittuja elementtejä myös omasta aineistostani. Pohdin myös sitä, mitä ne voivat kertoa siitä, mistä etäjuhlien merkityksellisyys rakentuu.

Rituaalin määrittely on vaikeaa, sillä sitä voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Durkheim tarkasteli rituaalia siitä näkökulmasta millaisiin inhimillisiin tai yhteisöllisiin tarpeisiin se vastaa.⁸⁵ Myös Joenperä tarkasteli rituaalia tutkimuksessaan toimintana, joka tuottaa merkityksiä vastaamalla ihmisten tarpeisiin.⁸⁶ Olen ottanut tämän toiminnallisen näkökulman myös omaan tutkielmaani. Tämä näkökulma auttaa vastaamaan siihen miksi etäjuhlaan on osallistuttu. Toiminnallisesta näkökulmasta osallistumiseen vaikuttavat erilaiset ympäristötekijät, muut ihmiset ja yksilölliset tekijät, jotka voivat sekä estää että mahdollistaa osallistumista⁸⁷. Tämä otetaan huomioon pohdittaessa sitä, miten juhlan etätoteutus on vaikuttanut merkityksellisyyden rakentumiseen. Onko etätoteutuksessa jotain sellaista, joka on mahdollistanut, tai estänyt, osallistumista.

Myös kehollisuudella on oma roolinsa uskonnollisissa rituaaleissa, ja virtuaaliset rituaalit ovat usein lisä todellisiin fyysisiin rituaaleihin, eivätkä korvaa niitä. Rituaalitutkimuksessa on ollut paljon keskustelua siitä, ovatko virtuaaliset rituaalit autenttisia ja todellisia vai simulaatioita.⁸⁸ Uskontotieteilijä Catherine Bell määrittelee rituaalit kulttuurisesti merkitykselliseksi toiminnaksi, joilla ei tarvitse olla mitään selkeitä erottavia piirteitä. Bell on käyttänyt ritualisaation käsitettä kuvaamaan sitä, miten tietty toiminta tulee rituaaliseksi siksi, että se tehdään sellaiseksi erilaisin kulttuurisin strategioin, jotka erottelevat jotkin toiminnat pyhiksi. Rituaalikäyttäytymisen erityisyys tulee siis siitä, miten se tehdään erilaiseksi.⁸⁹

⁸¹ Joenperä 2013 & Loiri 2021 & Nissilä 2005

⁸² Kontiainen 2015 & Murto 2014 & Nissilä 2005 & Nissilä 2019 & Parttimaa 2012 & Rissanen 2017.

⁸³ Miczek 2008 & Lorea ym. 2022 & O'Brian 2020. Parish 2020 & Wolff 1999.

⁸⁴ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.

⁸⁵ Durkheim 1980, 12.

⁸⁶ Joenperä 2013, 45–46.

⁸⁷ Grek 2008, 4.

⁸⁸ Radde-Antweiler 2022, 103–104.

⁸⁹ Bell 1992, 74, 90.

Bell kuvailee, että rituaalit vastustavat usein muutosta, mutta ne eivät ole muuttumattomia⁹⁰. Myös uskontotieteilijä Ronald Grimesin mukaan rituaalinen toiminta on usein muuttumatonta, toistuvaa ja formaalia.⁹¹ Grimesin mukaan rituaalit voivat kuitenkin olla myös muuttuvia ja joskus uudelleenmuotoilu voi olla tae niiden jatkumiselle⁹². Verkko-osallistumisen tutkimuksessa kävi ilmi, että muutos kertoo myös jatkuvuudesta, mutta muuttuneet rituaalit eivät välttämättä kata kaikkia elementtejä⁹³. Merkitys verkkorituaaleissakin tulee usein jatkuvuuden tunteesta, kun muuttunutkin rituaali pohjaa totuttuun⁹⁴. Siksi tarkastelen analyysissä, sitä miten rituaali on muuttunut ja löytyykö siitä jatkuvuutta.

Ympäristönä etäjuhlassa toimii verkkoympäristö, jossa osallistuminen rituaaliin ei tapahdu fyysisesti paikan päällä. Uskonnon läsnäolo verkossa on usein yksisuuntaista tiedonkulkua, esimerkiksi annetaan tietoa yhteisön opeista sen omilla verkkosivuilla. Verkkouskonossa taas kommunikointi on kaksisuuntaista, eli ihmiset pystyvät myös osallistumaan uskonnolliseen toimintaan verkossa. Kun ihminen näkee, kuulee ja seuraa rituaalia, hän ikään kuin osallistuu muistojensa ja kokemustensa kautta seremoniaan, vaikka muuten vain seuraisi toimitusta. Kokemus on kuin muistettu, ei kuviteltu.⁹⁵

Uskontososiologien Peter Bergerin ja Thomas Luckmanin mukaan sosiaalinen todellisuus vaikuttaa siihen mikä koetaan merkitykselliseksi.⁹⁶ Yksilö on tässä toimija, joka antaa elämälleen merkityksiä sosiaalisesti rakentuneessa kulttuurisessa kontekstissa⁹⁷. Bergerin ja Luckmanin mukaan uskonnollinen käyttäytyminen on pitkälti instituutioiden säätelemää⁹⁸. Myös jumalanpalveluksen merkityksen rakentumista tutkineen Ann-Maarit Joenperän mukaan tuttuus synnyttää merkityksiä⁹⁹. Herätysliikkeiden hengelliset kesäjuhlat ovat uskonnollisia tapahtumia, joiden taustalla toimii institutionaalista uskontoa edustava Suomen evankelisluterilainen kirkko ja sen sisällä vaikuttavat herätysliikkeet perinteineen¹⁰⁰.

⁹⁰ Bell 1997, 211.

⁹¹ Grimes 2011, 11–13.

⁹² Grimes 2014, 294–295, 313–314.

⁹³ Parish 2020.

⁹⁴ Miczek 2008 & Lorea ym. 2022.

⁹⁵ Young 2004, 94–104.

⁹⁶ Berger & Luckmann 1994, 33–39.

⁹⁷ Joenperä 2013, 39.

⁹⁸ Berger & Luckmann 1994, 67.

⁹⁹ Rissanen 2017, 16.

¹⁰⁰ Nissilä 2019, 34.

Protestanttinen palvelus ottaa tärkeimmäksi kirjoitetun Jumalan sanan ja on hyvin tekstiorientoitunutta.¹⁰¹ Tämän tutkimuksen verkossa suoritettuihin rituaaleihin voi vaikuttaa se, että evankelisluterilaisen kirkon herätysliikkeiden kesäjuhlat rituaalina edustavat protestanttista perinnettä, jossa Jumalan sanalla on rituaaleissa yleensä suuri merkitys. Luterilaisuus otetaan huomioon taustalla vaikuttavana uskontokulttuurina ja aineiston analyysissä pohditaan vaikuttaako se siihen, miten merkityksellisyys rakentuu.

Teologian viestinnän yliopistolehtori Juha Malmisalo pohtii Durkheimin rituaalin käsitettä, jossa riitit ja rituaalit muodostavat uskonnollisten ilmiöiden peruskategorian, ja joita Durkheim kuvailee aina pohjimmiltaan yhteisöllisiksi tapahtumiksi¹⁰². Malmisalon mukaan nykykokemus voi olla erilainen, mutta rituaalien yhteisöjä ylläpitävää ja luovaa voimaa tulisi silti tarkastella, ja pohtia sähköisesti välitettyjen rituaalien vaikutuksia, erityispiirteitä ja merkitystä. Perinteiset hengelliset kesäjuhlat ovat yhteisöllinen rituaali ja siksi myös yhteisöllinen näkökulma on otettu huomioon tässä tutkimuksessa.

Eksegetiikan professori Jutta Jokiranta kirjoittaa, että rituaalista toimintaa lähestytään usein näkökulmasta, jossa ihmiset toivovat kokevansa yhteenkuuluvuutta. Alkaen 1800-luvun lopulta rituaalien merkitys on nähty sen yhteisöjä uusintavassa voimassa, jossa rituaalin jäsenet voivat kokea olevansa osa jotain suurempaa.¹⁰³ Sosiaalipedagogiikan yliopistonlehtori Elina Nivala kirjoittaa, että yhteisöllisyyden kaipuu on ihmisille ominaista. Yhteisöllisyys koostuu hänen mukaansa siitä, että ollaan ja tehdään yhdessä, erilaisesta vuorovaikutuksesta ihmisten välillä ja ihmisten välisestä luottamuksesta ja yhteenkuuluvuuden tunteesta.¹⁰⁴

Nivalan mukaan yhteisöt voidaan jakaa muodollisiin, toiminnallisiin ja symbolisiin. Muodolliset yhteisöt ovat alueellisesti rajattuja yksikköjä, joissa toimitaan yhdessä käytännön syistä. Toiminnalliset yhteisöt perustuvat yhteisön jäsenten vuorovaikutukseen ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Symbolinen yhteisö sisältää yhteenkuuluvuuden ja yhteisiä arvoja.¹⁰⁵

Sosiologiassa yhteisöllisyyden katsotaan syntyvän yhteisen toiminnan seurauksena, mutta myös tietoisuudesta yhteenkuuluvuudesta. Yhteisö perustuu siis toisaalta kohtaamisiin ja toisaalta yhteiseen kulttuuriin. Seurakunta on yksi niistä yhteisöistä, joihin ihminen voi

¹⁰¹ O'Leary 2004, 39–46.

¹⁰² Durkheim 1980.

¹⁰³ Jokiranta 2023.

¹⁰⁴ Kaikki yhteisöllinen toiminta ei ole hyvinvointia edistävää. Nivala 2008.

¹⁰⁵ Nivala 2008.

kiinnittyä. Seurakuntayhteisössä esimerkiksi hengellinen sanoma ja muiden läsnäolo ovat konkreettisia asioita, jotka tuovat ihmiselle merkityksellisyyttä, mutta myös suojaa yksinäisyyttä vastaan. Uskonto voi yhteisenä käsitejärjestelmänä tarjota myös tiedostamisen yhteisöön kuulumisesta.¹⁰⁶

Ihmisen osallistuessa yhteisölliseen rituaaliin merkityksenanto on vuorovaikutteista. Yhteisö vaikuttaa yksilöön ja yksilö yhteisöön. Osallistuessaan rituaaliin ihmisellä on siitä odotuksia, ajatuksia ja tunteita, mielipiteitä ja kokemuksia. Ihminen on osallistuessaan aktiivinen toimija, joka merkityksellistää kokemuksiaan. Joenperä kuvaa esimerkiksi yhteisöllisyyttä yhteiseksi merkitykseksi, joka sitoo ihmisiä yhteen ja lujittaa ihmistenvälisiä suhteita.¹⁰⁷ Tältä pohjalta tarkastelen yhteisöjä tässä tutkimuksessa merkityksellisyyttä tuottavana elementtinä rituaalissa. Aineistoa tarkastellaan siitä näkökulmasta, onko yhteisöllisyys ollut merkityksellisyyttä rakentava elementti etäjuhlilla. Tarkastelen myös sitä, mikä vaikutus etäosallistumisella on ollut kesäjuhlilla koettuun merkityksellisyyteen yhteisöllisyyden näkökulmasta.

¹⁰⁶ Thitz 2006, 97–98.

¹⁰⁷ Joenperä 2013, 37–38.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Teema-analyysi

Aineiston analysointiin käytän teema-analyysin menetelmää. Teema-analyysiä voidaan käyttää aineistolähtöisenä menetelmänä, joka auttaa tunnistamaan analysoimaan ja raportoimaan aineiston rakenteita ja siitä löytyviä tutkimuskysymyksiin vastaavia säännönmukaisuuksia, eli teemoja. Teema-analyysissä tulkinta ei ole määrällistä vaan laadullista, jolloin yksittäisetkin aineistossa esiintyvät asiat voivat olla merkityksellisiä tutkimuskysymyksen kannalta.¹⁰⁸

Teema-analyysin haasteena on projektio, jossa tutkija alkaa nähdä aineistossa haluamiaan asioita ja toisaalta ei huomaa niitä, jotka eivät sovi hänen ennakko-oletuksiinsa. Teema-analyysillä ei myöskään voi korvata aineiston puutteita.¹⁰⁹ Aineistoni on suppea, joten tutkielmassani minun ei ole tarkoitus luoda ilmiöstä abstraktia kuvausta, vaan kartoittaa elementtejä, jotka luovat merkityksellisyyttä¹¹⁰. Tämän tutkielman analyysi on teoriasidonnaista. Pyrin kuitenkin välttämään projektiota etsimällä aineistosta kaikkia niitä asioita, jotka koettiin merkitykselliseksi, ei vain niitä, jotka kommunikoivat aiemman tutkimuksen kanssa. Teoriasidonnaisessa analyysissä havainnot nousevat aineistosta, mutta niihin voidaan etsiä vahvistusta tai tukea teoriasta. Huomiota voidaan myös verrata aiemmin havaittuun.¹¹¹

Teema-analyysi on periaatteeltaan samanlainen kuin sisällönanalyysi, mutta selvimmät erot ovat logiikassa, jolla analyysiä tehdään. Sisällönanalyysi etenee taulukkomaisesti etsien aineistosta ensin pelkistettyjä yksiköitä, joita sitten lähdetään luokittelemaan edelleen taulukkona. Teema-analyysissä teemoittelun pohjalta muodostetaan johtoaajatuksia, joiden ympärille kerätään ikään kuin ajatuskartta teeman kokonaisuudesta. Sisällönanalyysin tapaan aineisto tiivistyy, mutta ei taulukkomuotoisena, vaan yhä tiivistyvänä karttana.¹¹² Koko analyysiprosessin ajan säilytetään polku alkuperäisaineistoon¹¹³. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineiston analysoinnissa keskitytään aineistosta nouseviin keskeisiin teemoihin ja tutkittavaa kohdetta kuvailemalla pyritään luomaan tiivis esitys tutkittavasta aiheesta. Näitä

¹⁰⁸ Teräs & Toivanen 2014, 85–86.

¹⁰⁹ Teräs & Toivanen 2014, 86–87.

¹¹⁰ Juhila, Teemoittelu.

¹¹¹ Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006.

¹¹² Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.6.

¹¹³ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.3.

keskeisiä piirteitä voidaan etsiä aineistosta, joko aineistolähtöisesti, tai teorian ohjaamana. Laadullisessa analyysissä tutkijan tehtävä on tunnistaa ja löytää aineistosta sen sisällöllisiä elementtejä.¹¹⁴

Teema-analyysissä on kuusi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto litteroidaan ja siihen tutustutaan huolellisesti. Aineistosta tehdään tässä vaiheessa tutkimuksen kannalta kiinnostavia havaintoja. Aineistoon määrittely ja koodaus jatkuu kuitenkin koko analyysin ajan.¹¹⁵ Analyysin ensimmäisessä vaiheessa poimin aineistosta esille tulevia tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asioita. Tässä käytin apuna teoreettisessa viitekehyksessä määrittelemääni merkityksellisyyden käsitettä ja uskonnollista rituaalia.

Pyrin etsimään niitä asioita, jotka ihmiset olivat maininneet merkityksellisiksi etänä pidetyillä hengellisillä kesäjuhlilla ja miten etäjuhlia verrattiin paikan päällä järjestettäviin juhliin. Merkityksellisiä asioita olivat teoreettiseen viitekehykseen perustuen kaikki ne asiat, jotka ihmiset olivat kokeneet tärkeiksi, tai joiden oli koettu antavan jotain tai joiden vuoksi juhliin osallistui. Tarkastellessani rituaalinäkökulmaa poimin niitä asioita, jotka olivat vaikuttaneet siihen, miten rituaali oli koettu merkitykselliseksi, miten osallistuminen onnistui ja miten yhteisöllisyys oli vaikuttanut juhlien merkityksellisyyteen. Tällaisia aineistosta poimimiani sisällöltään tutkimuskysymyksiini vastaavia vastauksia olivat esimerkiksi ilmaukset ”kaikki muu, paitsi julistus Kristuksesta ja evankeliumista on lopulta epäoleellista”. Kerättyäni yhteen alkuperäisilmaisut pelkistin ne pitäen kuitenkin koko ajan rinnalla polun alkuperäisiin ilmauksiin. Pelkistyksissä huomioitiin vain ilmauksen keskeinen sisältö.¹¹⁶

Toisessa vaiheessa koko aineisto analysoidaan systemaattisesti ja kiinnostavat asiat ryhmitellään merkityksellisiksi kokonaisuuksiksi¹¹⁷. Käytyäni läpi aineiston ja kerättyäni merkityksellisyydestä kertovat ilmaukset ja juhlien eroja kuvaavat ilmaukset erilleen muusta aineistosta, lähdin ryhmittelemään ilmaisuja sen mukaan, miten ne muistuttivat toisiaan sisällöllisesti.¹¹⁸ Kaikki teemat eivät toistuneet kaikissa haastatteluissa samanlaisina ja joissain kysymyksissä mielipiteet erosivat keskenään. Löytämäni ryhmät nimesin siten, että ryhmän nimi kuvaisi mahdollisimman tarkasti kyseisen ryhmän sisältöä. Ryhmittelyn tuloksena syntyi lopulta 17 eri ryhmää, joista seuraavaksi esittelen esimerkkinä yhden.

¹¹⁴ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.

¹¹⁵ Puusa ym. 2020, 10. Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi.

¹¹⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.3.

¹¹⁷ Puusa ym. 2020, 10. Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi.

¹¹⁸ Joenperä 2013, 67.

SANANKUULO

Usko tulee kuulosta, joten kuuntelu on se tärkein
 Sisältö saa suuremman painoarvon, kun sosiaalisuus jää pois
 Keskeinen asia on sanankuuloon kokoontuminen
 Puheilla on keskeinen merkitys, saa kuulla evankeliumia ja muu epäoleellista
 Etänäkin toimii uskon lupaukseen tarttuminen
 Uskolle keskeistä on kuulla Jumalan sanaa
 Etäjuhlasisältöön pääsi helposti palaamaan milloin vain
 Etänä kuullulla on sama merkitys kuin livenä kuunnellulla
 Hyvien puheiden kuuleminen hieno kokemus

Kolmannessa vaiheessa aineistosta etsitään teemoja eli kootaan yhteen havaittuja ryhmiä¹¹⁹. Visuaaliset esitykset voivat tässä vaiheessa auttaa hahmottamaan kokonaisuuksia¹²⁰. Analyysilukujen alussa esitän teemat visuaalisina kaavioina. Analyysin tässä vaiheessa kokosin yhteen sisällöllisesti toisiaan muistuttavat ryhmät, joita tarkastelin hyödyntäen teoreettista viitekehystä ja aiempaa tutkimusta. Tämän pohjalta pystyin muodostamaan käsityksen siitä, millaisista rituaalin elementeistä ryhmät lopulta kertoivat.

Teema-analyysin neljännen vaiheen mukaisesti tarkistin, että kaikki löydetty teemat ja ryhmät ovat yhteydessä toisiinsa. Viidentenä vaiheena nimesin löytämäni teemat. Teema-analyysissä jokainen teema kertoo jonkin tarinan, jonka mukaan se voidaan nimetä. Teemojen nimien tulisi kertoa lukijalle välittömästi käsitys siitä mistä teema kertoo. Teemat voivat sisältää myös alateemoja, joka helpottaa laajojen kokonaisuuksien käsittelyä. Teemat eivät tule suoraan haastateltavilta, koska eri ihmiset kuvailevat kokemuksiaan eri tavoin ja sanoin. Siksi aineistosta nousevat teemat ovat tutkijan näkemyksiä. Tutkija yhdistelee oman tulkintansa mukaan samoista aiheista kertovia asioita teemoiksi.¹²¹

Teoreettisen viitekehysten ja aiemman tutkimuksen perusteella esiin nousseita teemoja olivat: yhteisöllisyyden merkitys uskonnollisissa rituaaleissa, tuttuus rituaalin merkityksen kannalta, perinteisiin ja tuttuuteen liittyvät juhlan autenttisuuden kokemus sekä juhlan perinteisten elementtien hyödyntäminen verkkoon siirretyissä rituaaleissa. Käyttämällä apuna näitä aiemmassa tutkimuksessa esiin tulleita teemoja nimesin lopulta kolme merkityksellisyydestä kertovaa teemaa: Rituaalin sisältö, rituaalin jatkuvuus ja yhteisöllisyys.

Teemaan rituaalin sisällön merkityksestä vaikutti se, miten useat haastateltavista kuvasivat merkitykselliseksi etäjuhlien ohjelmaa. Rituaalia tarkastellaan tässä työssä toimintana, joka on

¹¹⁹ Puusa ym. 2020, 10. Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi.

¹²⁰ Braun & Clarke 2006, 16–20.

¹²¹ Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 7.5.3.

tärkeää ja josta ihminen saa jotain. Useille haastateltavista juhlien merkityksellisyys muodostui juhlien ohjelmasta ja ohjelman sisällöstä. Näitä sisällöllisiä elementtejä oli myös aiemmassa tutkimuksessa¹²². Toiminnalliseen näkökulmaan pohjaten, otin huomioon myös ne seikat, jotka olivat vaikuttaneet siihen, miten etänä osallistuminen onnistui ja miten yhteisöllisyys vaikutti juhlien merkityksellisyyteen. Näiden kysymysten avulla pyrin etsimään vastauksia siihen, miten etätoteutus vaikutti merkityksellisyyteen.

Rituaalin jatkuvuuden teema syntyi siltä pohjalta, että haastattelujen perusteella esiin nousi perinteen säilyttäminen juhlien merkityksellisyyden rakentajana. Etäjuhlien ja paikan päällä järjestettävien tapahtumien välillä oli kuitenkin myös eroja ja rituaali oli muuttunut. Joitain perinteitä oli pystytty säilyttämään, toisia ei. Tämä vaikutti etäjuhlien luonteeseen. Aiempi tutkimus osoittaa, että rituaalit ovat yleensä muuttumattomia, mutta toisaalta muuntuminen voi joskus olla välttämätöntä ja kertoa jatkuvuudesta¹²³. Perinteiden säilyttäminen ja tutuus tulivat myös esiin aiemmassa tutkimuksessa¹²⁴.

Etäjuhlien luonteeseen vaikutti olennaisesti myös yhteisöllisyys, tai sen puute.

Yhteisöllisyyden teema oli mukana jo haastattelukysymyksissä ja aineiston pohjalta yhteisöllisyys koettiin merkitykselliseksi osaksi juhlia¹²⁵. Yhteisöllisyyden mainittiin olevan merkittävä osa juhlan antia ja muiden tapaaminen ja näkeminen koettiin tärkeäksi osaksi juhlia. Myös muiden uskovien tuki ja saatu sielunhoito koettiin merkityksellisiksi.

Analyysin viimeisessä vaiheessa tuotetaan raportti. Raportti tuotetaan esittelemällä aineisto otteita, yhdistämällä tutkimuskysymys, aineisto ja aiempi tutkimuskirjallisuus.

Aineistositaatteja käytetään havainnollistamaan teemoittelua ja osoittamaan mihin teemoittelu pohjaa.¹²⁶ Raportin tulisi kertoa tarina sekä teemojen sisällä että välillä. Teema-analyysiä voidaan syventää siirtymällä kuvailevasta kertomuksesta tulkitsevaan yhdistämällä teemat aiempaan kirjallisuuteen.¹²⁷ Aineiston analyysin tässä vaiheessa kuvailin teemoja. Lisäksi pohdin tutkimuskirjallisuuden avulla, millaisista ilmiöistä teemat kertoivat ja mitä niiden taustalla voi olla. Lopuksi pohdin miten aineistosta löytyneet teemat vastaavat

¹²² Rissanen 2017. & Räsänen 1996. & Parish 2020.

¹²³ Bell 1997. & Grimes 2011. & Miczek 2008. & O'Brien 2020.

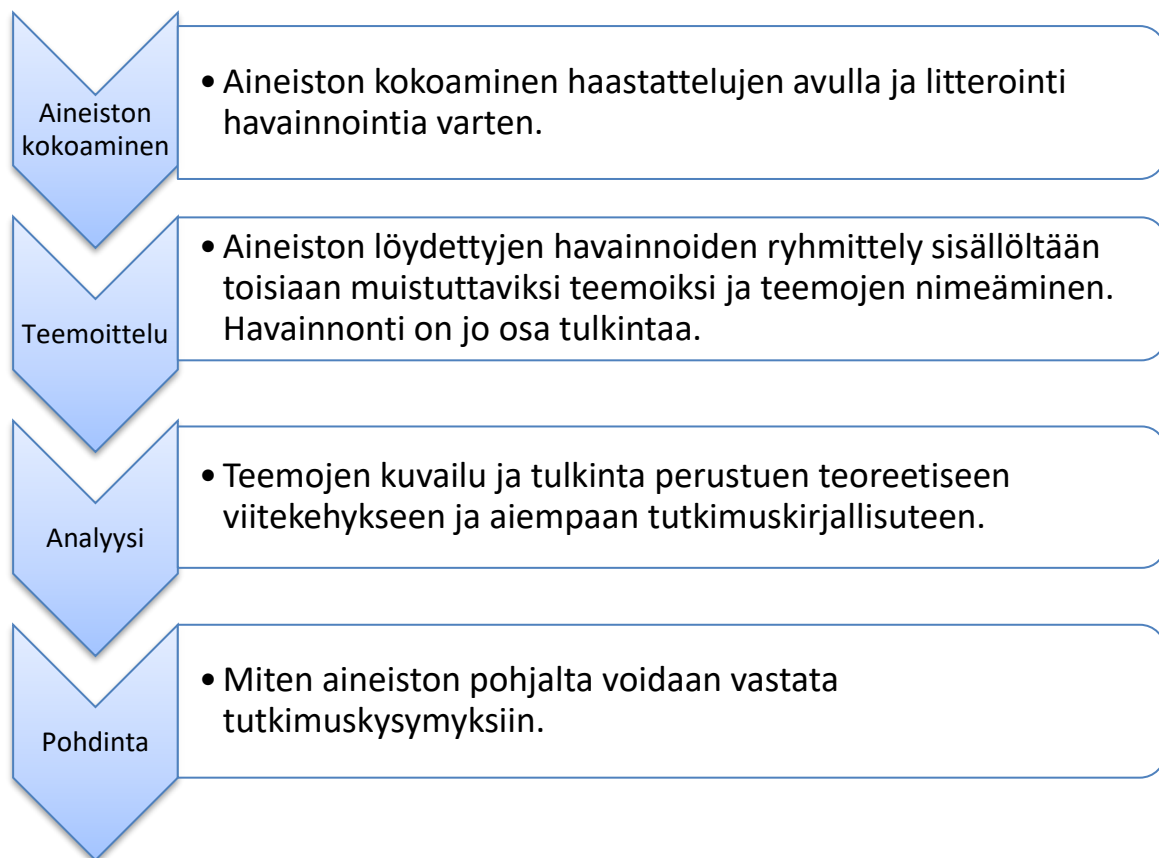
¹²⁴ Loiri 2021. & Joenperä 2013. & Lorea ym. 2020. & Nissilä 2005. & Wolff 1999.

¹²⁵ Kontiainen 2015. & Nissilä 2005. & Nissilä 2019.

¹²⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.6.

¹²⁷ Braun & Clarke 2006, 20–24.

tutkimuskysymyksiin. Seuraavassa kaaviossa esittelen tutkielmani analyysin kulun visuaalisesti¹²⁸.

Kuvio 2. Aineiston analyysin eteneminen kaaviona.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkielmani aineisto muodostuu yhdeksästä, vuonna 2021 tehdystä puhelinhaastattelusta. Haastateltavat jakautuivat niin, että Suviseuroille osallistuneita oli kolme, herättäjäjuhille osallistuneita neljä ja Evankeliumijuhlille osallistuneita kaksi. Nämä kolme juhlaa valikoituivat siksi, että ne järjestettiin etänä ja ovat osallistujamääriltään suurimpia. Osan haastateltavista sain Suviseurojen ja herättäjäjuhlien verkkosivuille jätettyjen ilmoitusten perusteella. Osan sain niin, että joku muu kertoi haastateltavalle tutkimuksestani ja he ottivat

¹²⁸ Kaavio 2.

sitten yhteyttä minuun. Ainoa kriteeri osallistua haastatteluun, oli osallistuminen vuoden 2021 etänä järjestetyille Suviseuroille, herättäjäjuhlille, tai Evankeliumijuhlille.

Haastattelut tehtiin haastateltavien toiveesta puhelinhaastatteluina. Tehdessäni haastatteluja kesällä 2021 ihmiset olivat vielä varovaisia ja sosiaalisia kontakteja välteltiin pandemian vuoksi. Puhelinhaastattelu koettiin myös helpoksi ja mukavaksi osallistumistavaksi. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoitteet litteroitiin analyysia varten. Tässä vaiheessa haastateltaville annettiin omat koodit, jotta henkilötiedot voitiin poistaa. Henkilötiedoista ja muista tunnistetiedoista luovuttiin tutkimuseettisistä syistä ja koska ne eivät olleet tämän tutkielman kannalta tarpeellisia.

Netti-ilmoitukseni nähneet, tai muilta tutkielmastani kuulleet haastateltavat ottivat minuun itse yhteyttä sähköpostiosoitteeseen, jonka olin jättänyt netti-ilmoitukseen. Ennen haastattelua lähetin haastateltaville laatimiani kysymyksiä sähköpostilla. Haastateltavilla oli näin mahdollisuus pohtia kysymyksiä, ja miettiä haluavatko he kysyä minulta jotain tutkielmaan liittyen¹²⁹. Sovimme myös haastattelun ajankohdasta sähköpostin välityksellä.

Haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, teemahaastattelun joustavuuden vuoksi. Tässä menetelmässä haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda esille heille merkityksellisiä teemoja myös varsinaisten kysymysten ulkopuolelta ja esittää lisä- ja tarkentavia kysymyksiä ennen haastattelua ja sen aikana.¹³⁰ Kaikki vastaukset kysymyksiin tulivat varsinaisen haastattelun aikana. Teemat koskivat kesäjuhlille paikan päällä ja etänä osallistumista, sitä millainen tila sopii uskonnollisen juhlan järjestämiseen, sekä etäjuhlien sisältöä ja yhteisöllisyyttä. Nämä teemat valikoituivat siksi, että pyrin samaan tietoa etäjuhla kokemuksesta mahdollisimman laajasti ja monista näkökulmista. Eri teemojen tarkoitus oli saada osallistujat pohtimaan kokemustaan laajasti. Haastattelut olivat pituudeltaan noin puolen tunnin tai tunnin mittaisia.

4.3 Tutkimuseettinen pohdinta

Tutkielmani eettisyyden kannalta merkittäviä kysymyksiä ovat: haastateltavien informointi ja yksityisyydensuoja, aineiston säilytystä, hankintaa ja analyysia koskevat valinnat ja

¹²⁹ Hirsjärvi ja Hurme 2022, luku 5.4.

¹³⁰ Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 200–203.

toteutukset, sekä oma tutkijapositioni. Kaikki tutkielmaani osallistuneet haastateltavat ovat olleet vapaaehtoisesti mukana tutkielmassani. Ennen haastattelua he saivat kirjallisena tiedon tutkielmasta, ja heille esitettävistä kysymyksistä. Haastateltavat ilmaisivat suostumuksensa puhelimesta haastattelun aluksi, sekä kirjallisesti ennen haastattelua. Haastateltavilla oli mahdollisuus saada tutkielmasta ja suostumuksesta lisää tietoa, perua osallistuminen tutkielman tekoon, tai sen tiettyihin osiin, missä vaiheessa tahansa.¹³¹

Koska osa haastateltavistani kuului tutkielmastani joltain muulta kuin suoraan minulta, on mahdollista, että he voivat tunnistaa toisensa vastauksista. Tämän vuoksi pyrin välttämään sellaisia suoria lainauksia aineistosta, joista vastaajan henkilöllisyys voisi selvitä. Lisäksi litterointivaiheessa osallistujien henkilötiedot ja henkilöllisyyteen viittaavat tiedot, kuten asuinpaikkakunta on poistettu. Vastausten ja yksittäisten henkilöiden liittäminen yhteen on myös pyritty poistamaan niin, ettei vastauksesta suoraan tunnistaisi vastaajaa¹³².

Aineiston analyysissä olen ottanut huomioon myös sen, miten oma roolini haastattelijana on voinut vaikuttaa vastauksiin¹³³. Omat puheenvuoroni on otettu huomioon analyysissä siten, että olen huomionnut millaiseen kysymykseen haastateltava, on vastannut. Käyttäessäni lainauksia olen ymmärtämisen helpottamiseksi poistanut lainauksista täytesanoja, tai toistoa, muokkaamatta kuitenkaan sitä, mitä haastateltava on sanonut. Litterointi on siis tehty peruslitteroinnin kaavaa noudattaen.¹³⁴

Tutkittavien henkilötietojen, tai taustan esille tuominen ei ole tutkielmani kannalta oleellista, muutoin, kuin koskien tutkielmani aiheita. Esimerkiksi joissain vastauksissa tulee ilmi, mihin juhlaan haastateltava on osallistunut, tai mihin ikäluokkaan hän suunnilleen kuuluu. Nämä tiedot ovat olleet vastauksen kannalta oleellisia. Tarkempia henkilötietoja ei kuitenkaan tuoda esiin. Tämä siksi, että en tarkastele mitään tiettyä ihmisryhmää, vaan merkityksellisiksi koettuja asioita yleisellä tasolla. Samasta syystä minkäänlaisten henkilötietojen esilletuominen ei ole tarpeellista ja haastateltaville on annettu numerokoodit sattumanvaraisessa järjestyksessä. Suorista lainauksista on myös poistettu viittauksia erityisiin paikkoihin tai ihmisiin.

¹³¹ Hirsjärvi ja Hurme 2022, luku 2.3.

¹³² Nikander 2010, 439

¹³³ Ruusuvoori 2010, 425.

¹³⁴ tuni.fi: Kvalitatiivisen datan käsittely.

Erilaisilla kysymyksillä etäjuhlista olisi hyvinkin mahdollista tehdä erilaisia havaintoja. Tämän tutkielman haastatteluissa esiin nostetut teemat keskittyivät juhlien sisältöön ja toteutustapaan, sekä itse etäosallistumiseen. Aineiston tuloksia pohdittaessa tämä on otettava huomioon¹³⁵. Tutkielman tuloksia pohdittaessa on otettava huomioon myös se, että ne, jotka eivät koe etäjuhlia merkityksellisiksi, eivät todennäköisesti osallistu niihin. Kriittinen näkökulma ei tällöin tule esiin.

Aineiston analyysin luotettavuuteen liittyvät kysymykset koskevat sekä aineiston laatua että siitä tehtäviä tulkintoja. Kysymys aineiston riittävydestä on tärkeä. Näissä haastatteluissa ei päästy tilanteeseen, jossa aineisto olisi kylläntynyt, eli lisähaastatteluilla on mahdollista saada merkittävää lisätietoa aiheesta. En kuitenkaan saanut haastattelukutsuuni enempää vastauksia, jotta olisin pystynyt tekemään enemmän haastatteluja. Aineistoissani toistuivat läpi haastattelujen selkeästi samat teemat, mutta jokaiselta haastateltavalta tuli myös uusia näkökulmia.

Aineiston tulkinnassa on otettava huomioon, että tarkastelen yksilöitä, jotka antavat asioille merkityksiä omista lähtökohdistaan. Kaikki ihmiset eivät koe samoja asioita merkityksellisinä. Vaihtelua saattaa olla myös yksilön omassa merkityksenannossa eri aikoina ja eri tilanteissa. Myös herätysliikkeen omat painotukset juhlassa ja sen merkityksessä saattavat vaikuttaa siihen minkä osallistuja kokee merkitykselliseksi. Vaikka juhlia ei vertailla, nämä mahdolliset painotuserot ovat voineet vaikuttaa vastauksiin. Aineiston perusteella ei voi siis antaa kattavaa kuvaa siitä, mitkä kaikki asiat muodostavat merkityksellisyyttä kaikilla etäjuhlilla, vaan toisenlaisella aineistolla olisi voitu saada erilaisia vastauksia¹³⁶.

Tämä tutkielma pyrkii siis esittämään yleisen kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä¹³⁷. Joenperä huomauttaa, että tutkimuksen sisäinen luotettavuus tulee aineiston huolellisesta analyysistä, jonka pyrin tekemään ja selostamaan mahdollisimman tarkasti.¹³⁸ Laadulliselle tutkimukselle olennaista onkin tutkijan rehellisyys, eikä niinkään toistettavuus.¹³⁹ Eri tutkijat voivat tehdä

¹³⁵ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.6.

¹³⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.6.

¹³⁷ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.4.

¹³⁸ Joenperä 2013, 76.

¹³⁹ Kvale 1996, 235, 241–242.

samasta aineistosta erilaisia tulkintoja, mutta pyrkimys on, että haastateltavat pystyvät tunnistamaan itsensä tutkimuksesta¹⁴⁰.

Osana tutkielman tekoa osallistuin myös itse pieneltä osin etänä, tutkijan roolissa, kaikille aineistoni hengellisille kesäjuhille. Tarkoituksena oli ymmärtää paremmin tutkittavaa ilmiötä. Oma kokemukseni etäjuhlista auttoi minua ymmärtämään, millaisista tapahtumista on kyse ja mihin haastateltavat puheissaan viittasivat. Tutkijana en kuitenkaan kuulu sisäryhmään, sillä en kuulu mihinkään tutkituista herätysliikkeistä, enkä aktiivisesti osallistu kesäjuhliin. Minulla ei sen vuoksi ole tarvetta esittää juhlia missään tietyssä valossa. Osallistumiseni etäjuhliin ei myöskään ole osana aineistoa, eikä vaikuta aineiston analyysiin.

Haastattelut on tutkimuksen ajaksi tallennettu tutkijan käytettäväksi niin, ettei niistä voi tunnistaa vastaajan henkilötietoja, eivätkä niihin pääse käsiksi muut, kuin tutkija.

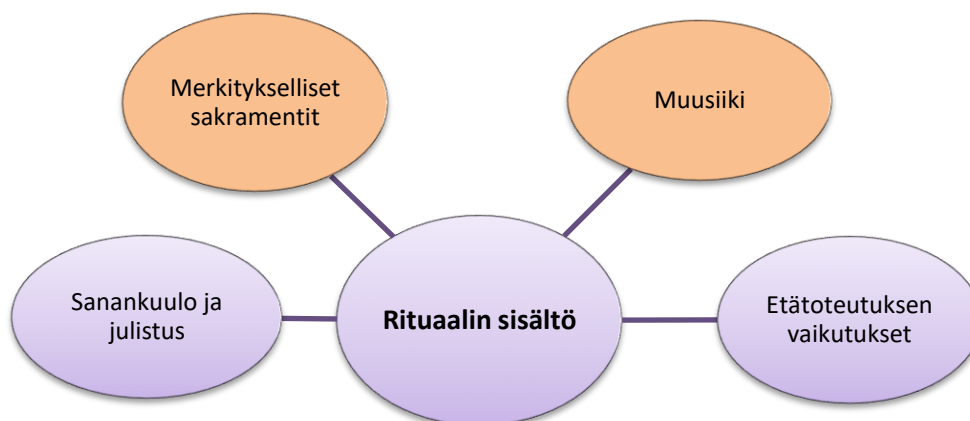
Tutkimuksen valmistumisen jälkeen haastatteluja ei arkistoida. Seuraavaksi siirryn käsittelemään teemoittelun tuloksena syntyneitä teemoja, eli niitä elementtejä, joista etäjuhlien merkityksellisyys rakentui. Käytän myös aineistositaatteja havainnollistamaan teemoja.

¹⁴⁰ Hirsjärvi ja Hurme 2022, luku 8.2.2.

5 Rituaalin sisältö

5.1 Sanankuulo ja julistus

Teoreettisessa viitekehyksessä toin esiin, miten yleensä hengellisissä rituaaleissa merkityksellisiä elementtejä olivat hengellinen sisältö perinteen jatkuvuus ja yhteisöllisyys. Tässä ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen etäjuhlien sisältöä merkityksellisyyttä rakentavana elementtinä. Teoreettisessa viitekehyksessä kävi ilmi, että myös osallistumisen mahdollisuudella on vaikutusta siihen, mikä koetaan merkitykselliseksi. Siksi tarkastelen tässä luvussa myös etäosallistumisen vaikutusta siihen, mitä ohjelma on antanut. Seuraavassa kaaviossa esitän rituaalin sisällön roolin merkityksellisyyden rakentumisessa visuaalisesti¹⁴¹. Kaaviossa on värjätty oranssilla ne alateemat, joissa etäjuhlia verrataan paikan päällä järjestettävään juhlaan.

Kuvio 3. Rituaalin sisällön tuottama merkityksellisyys.

Kaavion 3 ensimmäinen kupla esittää sanankuulon ja julistuksen alateeman. Kysyttäessä miksi juhlille osallistuu, yksi merkittävin läpi aineiston toistuva vastaus, oli sanankuulon, tai evankeliumin julistuksen merkitys. Jumalan sanan kuuleminen ja lukeminen todettiin myös aiemmin teoreettisessa viitekehyksessä erittäin tärkeäksi protestanttisissa rituaaleissa.

¹⁴¹ Kaavio 3.

Jumalan sanan kuuleminen nousi keskiöön etäjuhlilla, kun toinen tärkeä elementti, yhteisöllisyys, puuttui lähes kokonaan. Osassa vastauksista mainittiin suoraan sanankuulo. Sanankuulon merkitystä kuvailtiin esimerkiksi seuraavasti:

tietysti se aina ainahan se vahvistaa, että jos ei kuuntelis ollenkaan ni varmaa se unohtuis ja menttäis tarkotustaan, ku kyllähän se niin on totuus, että usko tulee kuulosta, että sitä uskotaan mitä kuunnellaan. Vaikka kuunneltas sitte humppaa, tai jumppaa.¹⁴²

Etäjuhlille osallistuvat kuvasiva hengellistä antia etäjuhlilla monin tavoin. Osallistujat kuvasivat esimerkiksi, että juhlan ohjelmasta sai ravintoa sielulle ja että se vahvistaa hengellisyyttä¹⁴³. Juhlat koettiin myös hengellisesti rohkaiseviksi¹⁴⁴ ja sisältö elämää kantavaksi voimaksi¹⁴⁵. Eräs haasteltava kuvasi miten elämä on uskossa riippumista ja lupauksen sanaan tarttumista ja että tämän sai myös etäjuhlien ohjelmasta¹⁴⁶. Juhlien ohjelman kuvailtiin myös vahvistavan omaa uskoa¹⁴⁷. Eräs haastateltava mainitsee myös sen, ettei omalla uskonnollisella kokemuksella ole väliä, vaan julistuksella. Jumalan sana oli hänelle se syy, miksi seuroja ylipäätään pidetään. Hän toi ilmi, miten puheilla on juhlille osallistumisessa keskeinen merkitys:

nimenomaan mun mielestä puheilla on keskeinen merkitys, että ne on se, mitä ilman ei voi olla. Koska niin kuin kaikissa saaroissa tulee jotenkin tää evankeliumi ja syntien anteeksiantamus, että vaikka siinä ei mitään muuta sanottas niin se on se, jonka varassa jotenkin mä ajattelin, että mun elämäni seisoo tai kaatuu ja mun toivoni seisoo tai kaatuu. Kun mä kuulen sen, riippumatta siitä minkälainen olo mul on sil hetkeltä ja minkälaiseks mä nyt itseni tunnen ja olenko mä nyt kauhean innostunut kuuntelemaan, mutta kun mä nyt kuitenkin kuulen, sitä jälleen julistetaan ja se koskee myös minua, niin se on se tärkeä asia, tai ydinasia että siellä julistetaan evankeliumia kristuksesta. Kaikki muu on itseasiassa epäoleellista ja sitä vartenhan niitä seuroja ylipäätään pidetään¹⁴⁸

Myös toinen osallistuja mainitsi suoraan, että saarnat ovat tärkeimpiä etäjuhlilla, ja ne liittyivät nimenomaan uskon vahvistamiseen:

kyllä ne saarnat on tärkeimpiä, usko tulee kuulosta sanoo raamattukin, niin tuota se on se tärkein asia¹⁴⁹

¹⁴² H1

¹⁴³ H3 ja H7

¹⁴⁴ H4

¹⁴⁵ H6

¹⁴⁶ H8

¹⁴⁷ H1 ja H9

¹⁴⁸ H9

¹⁴⁹ H8

Lisäksi luterilaisuudessa korostuu uskonnollisen elämän yhteisöllinen luonne.¹⁵⁰

Luterilaisuudessa kirkko määritellään pyhien yhteisöksi, jossa on kyse sekä uskovien yhteydestä että sanan oikeasta julistuksesta. Henkilökohtainen uskonnollisuus jää siksi vähemmälle.¹⁵¹ Luterilaisuudessa suhtaudutaan Risto Ahosen mukaan kriittisesti ihmissielun sisäisiin tuntemuksiin koska pelastus tulee täysin ihmisen ulkopuolelta¹⁵². Ehkä siksi juuri sanan kuuleminen ja julistuksen vastaanotto, eikä niinkään oma uskonnollinen kokemus, on ollut se mikä juhlien sisällöstä on tehnyt merkittävän osalle tämän aineiston haastateltavista.

Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi myös saarnojen henkilökohtainen puhuttelevuus. Jokainen saarna ei välttämättä suoraan puhuttele kuulijaa, mutta toiset puheet taas voivat olla hyvinkin koskettavia:

et myös se, että ku kuuntelee kuitenkin aika paljo niitä saarnoja, nii joku saarna menee niin sanotusti kuin vesi hanhen selästä. Että kuulet joo, mutta se ei millää tavallaan ihmeemmin kosketa ja sitten taas joku toinen saarna niin tulee sellainen tunne niinku joka sana, että melkein joka sana, ahmii joka sanan ja toivoo et se ei loppuis ja se meene niiku suoraa sieluun [--]. et jos on kuunnellu esimerkiks kuus puhetta ni kyllä siinä alkaa väsymään ja hyytymään, mut siitä huolimatta se voi tulla et nyt puhutaan just mulle ja tämä koskee just minua.¹⁵³

Saarnan tarkoitus on tehdä usko eläväksi, persoonallisesti koskettavaksi ja ajankohtiaiseksi niin, että kuulija kokisi, että saarna puhuttelee juuri häntä.¹⁵⁴ Luterilaisessa opissa saarnalla tarkoitetaan evankeliumin julistusta ja opetusta. Pääsanoma on Jumalan pelastavassa rakkaudessa, mutta siihen sisältyy myös Kristuksen olemus, opetus ja teot. Saarnan tehtävä on evankelioiva ja missionaarinen. Saarnan opettava tehtävä on vahvistaa ja syventää uskoa, opettamalla siitä mitä Raamatun tekstit nykypäivän ihmiselle kertovat, ja miten Kristusta seurataan arjessa. Opetuspuheena saarna valaisee myös kirkon oppia, etiikkaa ja jumalanpalvelusta. Samalla se voi tarjota myös lohtua, armoa ja toivoa.

Haastatteluaineistossa tuli esiin myös juhlien sisällön antama mahdollisuus elämän filosofisten kysymysten pohtimiseen. Mahdollisuus elämän suurten kysymysten tarkasteluun tuli esiin myös aiemmassa tutkimuksessa¹⁵⁵. Haastatteluissa kuvattiin esimerkiksi, miten

¹⁵⁰ Laine 2003, 151–169.

¹⁵¹ Röykäs 2005, 170.

¹⁵² Ahonen 1996, 56.

¹⁵³ H9

¹⁵⁴ Suomen ev.lut. Kirkkohallituksen julkaisuja 2009, 91–92.

¹⁵⁵ Joenperä 2013.

juhlaohjelma haastaa ja antaa ajattelemisen aihetta¹⁵⁶ Toinen taas kuvasi juhlien sisällöllisten elementtien merkitystä seuraavasti:

ne oli hyvin koskettavia ja sit ne oli semmoisia niinku mun mielestäni oli hyvin paljon semmoisia filosofisia mitä mä, tai miksi mä osallistun. Niin minusta niissä on paljon sitä pohdintaa ihmisyydestä jo sinänsä ja näillä juhlillakin näky filosofinen lähtökohta elämään, että miten ymmärtää, että mikä on ihminen ja ihmisuus ja tämä on tämmönen keskeneräisyys heikkous, erehtyväisyys, virheiden tekeminen, ni kaikki tämmöiset sieltä kyllä hyvin esiin. Ja se mua sitten varmasti kosketi¹⁵⁷

Uskontopsykologi Owe Wickström kuvaa Filosofisten kysymysten pohdintaa uskonnon sielunhoidollisen toiminnan ulottuvuudeksi. Hän kuvaa tätä harkinnan ulottuvuudeksi. Muita sielunhoidon ulottuvuuksia ovat hänen mukaansa Wickström huolenpito, tulkinta ja syventäminen. Tulkintaa ja syventämistä ei omassa aineistossani tullut esille sillä niissä puhuttiin enemmän yleisesti puheiden merkityksestä ei niinkään niiden sisällöstä. Tämän tutkielman kannalta mielenkiintoinen on huolenpito, jolla tarkoitetaan sitä, miten toiselle tarjotaan empatiaa ja ymmärrystä.¹⁵⁸ Wickström mainitsee miten tärkeään asemaan nousevat ystävien kanssa käydyt toistuvat ja mielekkäät keskustelut, koska näissä huolenpidon pohjalla on ihmistuntemus. Myös rohkaisu ja tukeminen kuuluvat huolenpitoon.¹⁵⁹ Tätä ulottuvuutta käsittelem tarkemmin yhteisöllisyyttä käsittelevässä luvussa, jossa pohdin hengellisen tuen merkityksellisyyttä.

Wicksströmin mukaan sielunhoidon harkinnan ulottuvuus avaa filosofisen pohdinnan merkitystä. Wickströmille harkinta on sitä, kun ihmiselle annetaan mahdollisuus pohtia ja tarkastella elämän suuria kysymyksiä.¹⁶⁰ Partimaa laajentaa opinnäytetyössään tämän koskemaan myös muita kysymyksiä, joita ihmiset ovat kohdanneet ja pohtineet elämässään, myös maallisia kysymyksiä.¹⁶¹ Etäjuhlien ohjelma on haastateltavien mukaan pitänyt sisällään sanan julistusta ja opetusta, joka on mahdollistanut uskon vahvistuksen ja toisaalta mahdollisuuden elämän suurten kysymysten pohtimiseen. Sisältö on ollut merkityksellinen täyttäessään tämän tarpeen.

¹⁵⁶ H3

¹⁵⁷ H7

¹⁵⁸ Wickström 2000, 268

¹⁵⁹ Wickström 2000, 303–304.

¹⁶⁰ Wickström 2000, 268–300.

¹⁶¹ Partimaa 2012, 39.

Luterilaisen kirkon oppi perustuu Raamattuun.¹⁶² Raamatun voimakas korostaminen on vaikuttanut siihen, että luterilaisuudessa Jumalan sanan merkityksestä tuli suuri. Luterilaisuudessa Jumala toimii sanansa kautta ja Pyhän hengen voi saavuttaa vain sanan avulla. Jumalan sana tarkoittaa kristinuskossa Raamatun kirjoituksia, mutta myös Raamattuun perustuvaa opetusta ja julistusta, joka todistaa Jeesuksesta vapahtajasta.¹⁶³ Jumalan sana on uskovalle hengellistä ruokaa ja Jumalan ohjausta elämän tiellä.¹⁶⁴ Kristillisyydessä hengellisyys liittyy Jumalan pyhään henkeen, se on sekä tiedostettua että tiedostamatonta pyhän hengen osallisuutta elämässä ja uskon elävää kokemista. Hengellisyydellä tarkoitetaan siis kristillisyydessä tiettyä elämänfilosofiaa, pyhän kokemista pyhän hengen vaikutuksesta ja Jumalan armon vastaanottamista.¹⁶⁵ Jumalan sanan kuulemisen voi siis ajatella olevan tärkeä ja antavan jotain hengellisille kesäjuhlille osallistuneille ja olevan siksi merkityksellistä.

Kuten haastateltavat ovat maininneet myös etäjuhlat vahvistavat uskoa ja siten etäjuhla antaa osallistujalle sen, mitä tämä toivoo. Sisältö on merkityksellinen, jos juhlilta toivoo uskon ja hengellisyyden vahvistusta. Haastatteluissa korostui jumalan sanan merkitys uskolle ja hengelliselle elämälle, mutta Nissilän tutkimuksessa¹⁶⁶ esiin tulleesta henkilökohtaisesta jumalasuhteesta ei suoraan puhuttu omassa aineistossani.

5.2 Merkitykselliset sakramentit

Kaavion 3 kolmas kupla kuvaa muun hengellisen annin alateeman. Osa vastaajista koki, että sisällölliset elementit löytyivät etäjuhlilta, kun osalle joitain merkityksellisiä elementtejä puuttui. Hengellistä antia on eräälle osallistujalle tuonut jo itsessään juhlien järjestäminen:

semmosen lohdutuksen tunne ehdottomasti se vahvistuu, että vaikka niinku semmonen sitä itse elämää kohtaan semmoinen kiitollisuus, että haastavinaki aikoina kuitenkin yritetään ja sinnikkäästi mennää eteenpäin¹⁶⁷

Aineistossani puhuttiin kuitenkin myös läsnäolon merkityksestä, osalle fyysinen läsnäolo oli tärkeää, mutta myös toisenlaisia näkemyksiä mainittiin. Jumalanpalvelukseen osallistuminen oli osalle haastateltavista tärkeä elementti hengellisillä kesäjuhlilla. Haastateltavista eräälle

¹⁶² Röykäs 2005, 164–169.

¹⁶³ evl.fi, Sana.

¹⁶⁴ Veijola 2003, 200–205.

¹⁶⁵ Stjerna 2016, 133–137.

¹⁶⁶ Nissilä 2005.

¹⁶⁷ H7

jumalanpalvelus on tilanne, jossa on oltava fyysisesti läsnä ja etäjuhliilta jumalanpalveluksen kokemus jää silloin puuttumaan¹⁶⁸. Toiselle taas se, että jumalanpalvelus lähetetään tuttuun tapaan, luo läsnäolon tunteen myös etänä¹⁶⁹. Eräälle haastateltavalle jumalanpalvelus oli merkityksellinen kokemus myös etäjuhlilla:

no mä aattelin, että se tulis kokonaisuutena siitä, että on vaihteleva ohjelma ja sitte että oli jumalanpalvelus tai messu ja sit et on puheet, musiikkia ja huomioitu kaikenikäiset¹⁷⁰.

Yksi tärkeä etäjuhlilta puuttunut sisällöllinen elementti oli ehtoollinen¹⁷¹. Helen Parishin tutkimuksessa tuli esiin fyysisen läsnäolon tuoma puute myös psykologisen läsnäolon tunteeseen. Rituaali vuoksi jäädä epätäydelliseksi ja kaikkia rituaalin osia voi etänä edes suorittaa¹⁷². Liisa Loiri kirjoittaa (2020) että katolisessa perinteessä tunnetaan mahdollisuus ehtoollisen sakramentin hengelliseen vastaanottoon. Luterilaisessa teologiassa tällaista vastaanottotapaa ei kuitenkaan tunneta ja ehtoolliselle osallistuminen etänä ei ole ollut mahdollista. Loiri kuvailee, miten digitalisaatio on nostanut esille kysymyksen seurakunnan läsnäolosta. Suora vuorovaikutus mahdollistuu fyysisessä osallistumisessa, mutta myös etänä on koettu osallisuutta ja siksi poikkeusoloissa myös luterilaisessa messussa oli paikoin otettu mukaan hengellistä osallisuutta koskeva rukous, koska ihmisillä on kaipuu ehtoolliselle.¹⁷³ Etäjuhlilla tällaista, ei tullut esiin vaan ehtoollisen kuvailtiin puuttuvan täysin. Ehtoollisen merkitys mainittiin myös aiemmassa tutkimuksessa puhuttelevuutta lisäävänä elementtinä¹⁷⁴.

Koska etäjuhla joutui siirtymään verkkoon siinä, tapahtui muutoksia. Kaikkia rituaalille merkityksellisiä elementtejä ei voi suorittaa etänä ja osa rituaalin merkityksellisyydestä jäi puuttumaan. Useissa kriittisissä rituaaleissa esittämistapa muuttuu, kun se siirretään verkkoon. Muutos ei kuitenkaan yleensä juurikaan vaikuta sisältöön. Rakenne kuitenkin muuttuu, jos sakramenteja jää pois. Ne jäävät usein pois teologisten keskusteluiden vuoksi.¹⁷⁵

Etäjuhlan hengellinen sisältö koettiin suurelta osin samanlaiseksi, kuin paikan päällä järjestettävien juhlien. Uskonnollinen sisältö olikin useimmille tärkein syy osallistua hengellisiin kesäjuhliin myös etänä. Ohjelman sisältöä kuvailtiin merkitykselliseksi koska

¹⁶⁸ H3

¹⁶⁹ H6

¹⁷⁰ H3

¹⁷¹ H1, H3, H4, H6, H7, H8, H9

¹⁷² Parish 2020.

¹⁷³ Loiri 2021, 58–59.

¹⁷⁴ Räsänen 1996.

¹⁷⁵ Miczek 2008, 167–169.

siitä saa hengellistä ravintoa, rohkaisua ja voimaa. Ohjelmasta saatiin myös ravintoa sielulle ja eväitä elämään. Ohjelma on myös vahvistanut uskoa ja antanut ajattelemisen aihetta ja nämä asiat koettiin syyksi osallistua juhlaan. Ohjelman sisältö siis antaa osallistujalle jotain ja on tässä tutkielmassa esitetyn merkityksellisyyden käsitteen mukaan siksi merkityksellinen. Etäjuhlien hengellisestä sisällöstä puuttui kuitenkin tärkeitä sakramenteja, joita ei voitu suorittaa etänä. Sisällöllinen merkityksellisyys jäi siten osalle osallistujista etäjuhlilla ohuemmaksi, kuin paikan päällä.

5.3 Musiikki

Kaavion 3 toinen kupla esittää musiikin alateeman. Musiikki ja virret olivat myös yksi tärkeiksi mainituista elementeistä hengellisillä kesäjuhlilla. Musiikin koettiin kuuluvan osaksi hengellisiä kesäjuhlia, musiikki kuului esimerkiksi ruokailutilanteessa osaksi tunnelman luontia¹⁷⁶. Musiikki loi tunnelmaa myös etäjuhlilla¹⁷⁷ ja etäjuhlille järjestettyyn kuoroon oltiin tyytyväisiä¹⁷⁸. Musiikki ja esimerkiksi konserttitiltoinnit sopivat myös erään mielestä paremmin etänä järjestettyihin juhliin, kuin jotkin muut ohjelman osat¹⁷⁹. Eräälle haastateltavalle musiikki etäjuhlilla on tärkeässä osassa ja omia mielikappaleita kuunneltiin myös ohjelman ulkopuolelta.

Haastatteluissa mainittiin muutamaan kertaan virsien merkitys juhlilla. Virret mainittiin sielunhoidollisissa tilanteissa, mutta myös puhuttelevina ja muistoja herättävinä ja juhlan tunnelmaan vaikuttavina. Virsien merkitystä kuvailtiin aineistossani esimerkiksi seuraavasti:

että mä tykkään enemmän virsistä, kuin puheista jos ajattelee näitä sisältöjä, niin sitten se, että kun ne virret sisältää jo itsessään rukouksia¹⁸⁰

Joona Ahonpellon tutkielmassa todetaan, että kirkkomusiikki on yhteisöllistä, koska kirkko on olemukseltaan yhteisöllinen. Musiikin kautta yhdistyvät sekä vanha että uusi ja kristityt voivat kokea yhteyttä aiemmin eläneisiin ja toisaalta myös kaikkiin muihin kristittyihin. Virret voivat siten toimia myös ekumeenisina.¹⁸¹ Enni Helanderin tutkielmassa kävi ilmi, että musiikki liittyy moniin erilaisiin kohtaamisiin ja vuorovaikutustilanteisiin. Yhteiset

¹⁷⁶ H7

¹⁷⁷ H3

¹⁷⁸ H6

¹⁷⁹ H2

¹⁸⁰ H7

¹⁸¹ Ahopelto 2017, 43–44.

lauluhetket jättävät muistoja ja luovat yhteyttä. Virret voivat herättää myös turvallisuuden tunnetta, kun ne liitetään Jumalaan ja uskoon.¹⁸² Myös Joenperän tutkimuksessa musiikki koettiin merkitykselliseksi tekijäksi jumalanpalveluksessa¹⁸³. Ne voivat myös puhutella eri tavoin, kuin puhuttu sana.¹⁸⁴

Vastausten perusteella musiikki on hengellisillä kesäjuhlilla oleellinen elementti joka omalta osaltaan vahvistaa hengellisyyttä, mutta voi toisaalta myös viihdyttää ja luoda tunnelmaa. Haastatteluiden perusteella musiikki on tärkeäisällöllinen elementti, mutta se on tärkeä perinne ja tärkeä osa yhteisöllisyyttä paikan päällä järjestetyillä juhlilla. Musiikin elementti onkin monipuolisesti sekä paikan päällä järjestettävillä juhlilla että etäjuhlilla merkityksellisyttä rakentava elementti.

5.4 Etätoteutustavan vaikutukset

Kaavion 3 viimeinen kupla esittelee etätoteutuksen vaikutusten alateeman. Digitaalisille palveluille on kysyntää ja ne on aiemman tutkimuksen perusteella havaittu tärkeiksi¹⁸⁵. Etäjuhlien toteutustavoilla on kuitenkin ollut vaikutusta siihen, miten juhlaan on pystynyt osallistumaan ja miten erilaisia merkityksellisiä elementtejä on saatu mukaan. Muissa luvuissa käsitellään sitä, mitä elementtejä etäjuhliin on tuotu. Tässä alateemassa käsitellään etänä osallistumisen vaikutusta siihen, mistä merkityksellisyys muodostui. Siihen, miten etätoteutuksen koettiin vaikuttaneen juhlien merkityksellisyyteen, vaikuttivat hengellisille kesäjuhlille osallistuneiden odotukset, mutta myös fyysiset osallistumisen mahdollisuudet.

Osan mielestä etäosallistuminen oli helppoa ja mukavaa ja etäjuhlasta sai sen, mitä juhlilta odotti.¹⁸⁶ Juhla oli siis merkityksellinen koska etätoteutus koettiin onnistuneeksi. Eräästä haastattelusta mainittiin, että kaikille etänä osallistuminen ei kuitenkaan ollut helppoa tai itsestään selvää. Esimerkiksi kävi ilmi, ettei varsinkaan vanhemmalla väellä välttämättä ole tietotaitoa, tai edes laitteistoa, jolla etäjuhlaan osallistua.¹⁸⁷ Osa koki myös sosiaalisen

¹⁸² Helander 2022, 33–34.

¹⁸³ Joenperä 2013, 181.

¹⁸⁴ Suomen ev.lut. Kirkkohallituksen julkaisuja 2009, 105–106.

¹⁸⁵ Salomäki 2020, 90–132.

¹⁸⁶ H1, H8, H9

¹⁸⁷ H5

elementin puutteen etäjuhlasta niin isona, ettei juhla tuntunut samalta, vaikka oltiinkin tyytyväisiä tästä mahdollisuudesta.¹⁸⁸

Osa haastateltavista kuvaili etäjuhlaa matalan kynnyksen tapahtumana¹⁸⁹, johon oli helppo osallistua rauhassa, juuri sieltä missä itse oli¹⁹⁰. Toiselle yksin osallistuminen kuitenkin nosti kynnystä.¹⁹¹ Osa koki, että paikan päällä järjestettävään juhlaan ei olisi välttämättä päässyt paikalle ollenkaan, jolloin etänä osallistuminen oli siinä mielessä erittäin hyvä ratkaisu¹⁹². Toisten mielestä taas oli mukavaa samaan aikaan kuunnella juhlia ja tehdä muita askareita, tai rentoutua¹⁹³.

Osa kuvaili myös sitä, miten yksin kotona kuunnellessa pystyi paremmin keskittymään ohjelman sisältöön ilman kaikkia häiriötekijöitä¹⁹⁴. Toisaalta taas eräät haastateltavat kuvailevat, miten etänä voi olla vaikea keskittyä, jos tulee puuhalitua muuta, kun taas paikan päällä istuu ja kuuntelee¹⁹⁵. Toisaalta kentälläkin lähtee ajatus helposti harhailemaan ja keskittyminen herpaantuu.¹⁹⁶ Paikanpäälle meneminen voi kuitenkin sitouttaa paremmin ohjelmaan osallistumiseen. Eräs haastateltava kuvailee, miten paikan päällä järjestettävä juhla sitouttaa ihan eri tavalla, vaikka etäjuhlaan olisi periaatteessa helpompi osallistua:

se oli nyt sillee helpompi et pysty olemaan missä tahansa, mutta toki sitte nämä sitouttaa ihmisiä paljo paremmin ku menee viikolopuks sinne ko. tapahtumaan, et sit keskittyy siihen ohjelmaan ja osallistuu ehkä varsinkin iltasin ku on konsertteja ja muuta oheisohjelmaa, ni osallistuu siihen sit paremmin ku on oikeesti siellä paikan päällä¹⁹⁷

Etäjuhlat mahdollistivat osalle paremman keskittymisen juhlien sisällölliseen antiin, mutta myös tämä riippui itse osallistumisen mahdollisuuksista. Eräät haastateltavat kuvailivat, miten etäjuhlilla tulee jopa paremmin hengellisesti ravituksi, kun sosiaalinen elementti ja sen tuomat häiriötekijät jäävät pois¹⁹⁸. Yksin osallistuminen mahdollisti toisaalta paremmin myös hengelliset kokemukset, kun etänä osallistuessa ei tarvitse kokea sosiaalisia paineita:

¹⁸⁸ H2, H3, H4, H5

¹⁸⁹ Osallistumisen matalakynnyksellisyys havaittiin osallistumisen kannalta merkitykselliseksi myös Heini Kontiaisen opinnäytetyössä. Kontiainen 2015, 49–51.

¹⁹⁰ H6 ja H7

¹⁹¹ H2

¹⁹² H2, H7, H9

¹⁹³ H1, H6, H7

¹⁹⁴ H6 ja H9

¹⁹⁵ H1 ja H4

¹⁹⁶ H1

¹⁹⁷ H2

¹⁹⁸ H8 ja H9

usein vielä mä liikutun niin et mä alan itkemään et se on hyvin tavallista. Ja tääki on niiku helpompaa yksin kotona ,ku isos porukas alkaa kesken kaiken itkeen. Et siinä mulle tulee aina vähän semmosta sosiaalista painetta.¹⁹⁹

Osallistuminen etäjuhlaan oli joissain tapauksissa myös helpotus. Etäjuhlasta sai saman minkä paikan päällä, mutta ei rasittunut yhtä paljon²⁰⁰. Juhlat kestävät useita päiviä ja niihin osallistuminen voi joillekin tuntua fyysisesti haastavalta. Eräs haastateltavista esimerkiksi mainitsee, ettei paikan päällä järjestettäviin juhliin enää näin vanhempana lähtisi missään tapauksessa, koska se olisi liian raskasta. Hän tuo esiin myös sen, että moni muukaan vanhempi, tai huonokuntoisempi ei pysty paikan päälle lähtemään. Jos paikan päälle ei pääse missään tapauksessa, voi etäjuhla tuntua helpotukselta, kun kaikki ovat samassa tilanteessa.²⁰¹ Etäosallistuminen on siis monelle ainoa vaihtoehto myös silloin, kun juhliin paikan päälle pääsisikin. Eräs haastateltava kuvaa etäosallistumisen helppoutta:

niin ni onhan se fyysisesti helpompaa sitte tietenki hyvinki paljo, että siellä kentällä asuminen ja oleminen se on fyysisesti rankkaa. Säätkin voi joskus olla aika kovia, sateet lähinnä. Se on myöski hyvin pitkä, elikkä se nykysin alkaa se ohjelma jo torstaina ja kestää seuraavaan maanantaihin asti, että meillä on ollu usein, miten ollaan, torstaista sunnuntaihin iltapäivään asti oltu siinä, on tuota kentällä olemista.²⁰²

Etäjuhlien hyväksi puoleksi mainittiin myös se, että ohjelma tallennettiin ja siihen saattoi palata uudelleen ja uudelleen, tai kuunnella silloin, kun itselle sopi²⁰³. Kaikilla juhlilla ohjelmaa ei kuitenkaan kokonaisuudessaan tallennettu. Erään mielestä etäosallistumisen helppoutta lisäsi myös se, että etäjuhlien ohjelma oli rakennettu väljemmäksi ja selkeämmäksi, kuin normaalisti paikan päällä järjestetyillä juhlilla:

no mun mielestä ne, se on ollu niikö ihan asiallista, että tavallaan että sekä viime vuonna että tänä vuonna on mun mielestä niikö monipuolista, että on ollu vähän erilaista ohjelmaa ja se mikä musta on hyvä että nää etätoteutukset on väljempää kun sitten ne livenä, että tavallaan niikö ei oo niin paljo sitä ohjelmaa.²⁰⁴

Haastateltavat kuvailevat etäjuhlia pääasiassa onnistuneesti toteutetuksi ja että edellisiltä juhlilta oli myös opittu ja nyt juhlat oli paremmin rakennettu. Huomiota oli kiinnitetty siihen,

¹⁹⁹ H9

²⁰⁰ H1

²⁰¹ H9

²⁰² H8

²⁰³ H6

²⁰⁴ H3

että lähetykset oli saatu sujuviksi²⁰⁵, mutta myös ohjelman sisältöön²⁰⁶ ja kokonaisuuteen²⁰⁷. Myös Heini Kontiaisen opinnäytetyössä merkittäväksi asiaksi messun onnistumiseen mainittiin juhlan ymmärrettävyys ja helppo osallistuminen²⁰⁸. Parannusehdotuksia mainittiin esimerkiksi etäoptimin sisällön lisääminen mutta useimmat puutteista koettiin siinä, ettei kaikkea tärkeää voi tuoda etätapahtumaan. Se harmitti, mutta toisaalta ymmärrettiin tilanne ja siihen oli myös osattu nyt varautua, kuten eräs haastatelluista kuvailee:

tokihan se harmitti, mutta eipä sille mitää voinu, nii olihan se vähän oudompaa sillo viime vuonna²⁰⁹

Kuten teoreettisessa viitekehyksessä mainitsin toiminnallinen näkökulma ottaa huomioon myös osallistumisen mahdollisuudet ja osallistumisen onnistumisen vaikutukset siihen mikä koetaan merkitykselliseksi. Etätoteutus on monessa tapauksessa ollut ainoa tai helpompi tapa osallistua juhlaan. Tällöin etäjuhla on voinut antaa jopa enemmän kuin paikan päällä järjestetty juhla.

On tutkittu, miten rituaaleja muokattiin tai miten ne muuttuivat, kun ne siirrettiin uuteen media-alustaan. Onnistuakseen rituaalin on tuotava uusia innovaatioita uuteen ympäristöön. Kun otetaan jo olemassa oleva rituaali, jota muutetaan siten, että se sopii uuteen ympäristöön, jotain on pakko jättää pois. Varsinkaan kaikkea sosiaalista toimintaa ei voi suorittaa etänä.²¹⁰ Aineistossani monia hengellisille kesäjuhlille tärkeitä elementtejä on jouduttu jättämään pois etätoteutuksesta. Siihen, mitä kaikkea juhlilta on haastateltavien mielestä jäänyt puuttumaan, on osaltaan vaikuttanut se, mitä kokee tärkeäksi. Tässä luvussa on käsitelty ohjelman sisällön merkityksellisyyttä ja seuraavaksi käsittelen rituaalin jatkuvuuden ja yhteisöllisyyden merkityksellisyyttä.

²⁰⁵ H2, H3, H4, H5, H6, H8

²⁰⁶ H1, H3, H4, H7, H8, H9

²⁰⁷ H3, H5, H7

²⁰⁸ Kontiainen 2015, 45.

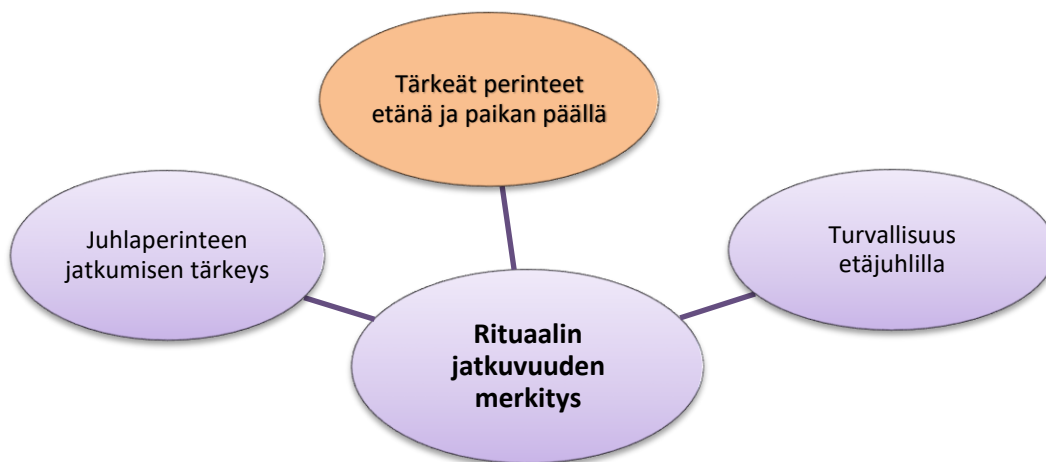
²⁰⁹ H2

²¹⁰ Helland ja Kienzl 2022, 46–48

6 Rituaalin jatkuvuus

6.1 Juhlaperinteen jatkumisen merkityksellisyys

Aiempi tutkimus osoitti, että perinteen jatkuminen ja jatkuvuuden tunne olivat tärkeitä merkityksen luojia uskonnollisissa rituaaleissa ja myös verkko-osallistumisessa. Myös monille etäjuhliin osallistuville tärkeässä roolissa juhlien merkityksen rakentumisessa oli perinteiden jatkaminen. Rituaalin jatkuvuuden merkityksellisyys koostui juhlille osallistumisen tärkeydestä, erityisistä tärkeistä perinteistä, joista kuitenkin kaikki eivät toteutuneet etämallissa, sekä tuttuuden synnyttämästä turvallisuuden tunteesta. Seuraavassa kaaviossa on esitetty visuaalisesti perinteen jatkamisen merkityksen teema²¹¹. Kaaviossa on merkitty violetilla etäjuhlasta kertovat elementit ja oranssilla ne, joissa etäjuhlaa verrataan paikan päällä tapahtuvaan rituaaliin.

Kuvio 4. Rituaalin jatkuvuuden tuottama merkityksellisyys.

Kaavion 4 ensimmäinen kupla sisältää juhlaperinteen jatkumisen tärkeyden alateeman. Haastatteluissa korostui juhlaan osallistumisen merkitys. Vaikka haastateltavista useimmat olisivat toivoneet paikan päällä järjestettävää tapahtumaa, etäosallistumisen mahdollisuudesta oltiin silti kiitollisia. Kaikki haastateltavat kuvasivat sitä, miten tärkeää oli, että juhlat oli kuitenkin kaikesta huolimatta järjestetty, eikä vain jätetty välistä. Myös Liisa Loirin

²¹¹ Kaavio 4.

opinnäytetyössä painotettiin sitä, miten digiosallistumisen vaihtoehto koettiin tärkeäksi²¹².

Perinteen jatkamisen tärkeyttä kuvattiin esimerkiksi seuraavasti:

mun mielestä oli aika tärkeitä, että niitä järjestetään tälle etänä koska paikanpäälle ei pääse, et semmonen perinne kuitenkin jollai lailla säilyis, perinteen säilyminen on tärkeää.²¹³

Hengelliset kesäjuhlat ovat kaikille aineistoni haastatelluista vuoden tärkeä kohokohta, tai kuuluvat olennaisena osana kesään. Juhlalta odotettiin myös ravintoa sielulle kuten edellisessä kappaleessa tuli esiin. Etäjuhlassakin se koettiin mahdolliseksi saavuttaa ja osallistuminen edes jotenkin, oli tärkeää²¹⁴. Eräs haastateltava kuvasi, että juhlat ovat niin tärkeitä, ettei ole edes vaihtoehto, ettei niitä järjestettäisi²¹⁵. Toinen haastatelluista taas kuvasi sitä, miten kesäjuhlat ovat todella rakkaat ja että oli hienoa, miten etätoteutus mahdollisti juhlien järjestämisen²¹⁶. Kiitollisuutta etäjuhlista kuvattiin aineistossani esimerkiksi seuraavasti:

kyllä mää myös oon kiitollinenkin, että pystyttiin järjestämään ja on tämmösenä hirveen haastavana aikana yritetty ja saatu aikaan nämä herättäjäjuhlat. Elikkä niikö haikeus, mutta sitte myös semmonen, toisaalta kiitollisuuskin siellä vaakakupissa²¹⁷

Hengellisille kesäjuhlille osallistuminen nähtiin tärkeänä myös oman herätysliikkeen toiminnan kannalta. Tämä näkökulma oli tullut esiin myös Terhikki Murtoon opinnäytetyössä, joka käsitteli talkootyön merkityksiä. Murtoon tutkimuksessa mainittiin, että ihmisille oli tärkeää osallistua oman herätysliikkeen tapahtuman järjestämiseen.²¹⁸ Oman aineistoni haastatteluissa mainittiin esimerkiksi se, että sosiaalisten syiden lisäksi yksi tärkeä syy osallistua, on juuri juhlan merkittävyys herätysliikkeessä.

no varmaan pääasiallinen syy on, että ku on tapana osallistua ni ei halunnu jättää nyt välistä, et kävi es vähä niikö kuuntelemassa et mitä siellä on ja sit se että ku oli tuttuja puhumassa ni halus kuulla mitä ne puuhaa. Ja sitte mikä on merkittävää, että kun on käyny ja halua käydä uudestaan, nähä tuttuja ihmisiä. Ja tietysti sitte myös, ku se on niikö herännäisyyden päätapahtuma, ni haluaa sillä lailla myös niikö kannattaa herättäjäyhdistystä, että käy sitte siellä näyttämässä naamaansa, että se ei kuihdu kokoon se homma kuitenkin.²¹⁹

²¹² Loiri 2021.

²¹³ H2

²¹⁴ H4 ja H8

²¹⁵ H9

²¹⁶ H5

²¹⁷ H7

²¹⁸ Murtoo 2014.

²¹⁹ H2

Etäjuhlien järjestämiseen liittyi myös taloudellinen puoli, kun järjestäjät eivät saaneet etäjuhlista taloudellista hyötyä. Myös Nissilän opinnäytetyössä mainittiin, miten hengellisten kesäjuhliin liittyy myös taloudellisia tavoitteita ja toiveita²²⁰. Eräässä haastattelussa mainittiin talous seuraavasti:

puhuttiin tästä pandemian aiheuttamista muutoksista ja siitä tilanteesta. Ja siinä oli sellasta voimakasta myötäelämistä niinkun näitä järjestäjiä kohtaan, kun he ei niitä vieraita saaneetkaan, vaan ainoastaan kannettavaksi on tullut nämä järjestelykustannukset, niin tämän kaltasta siinä myötäelämistä²²¹

Pandemia aikana kaikkia yhteisöjä ja niiden kokoontumista rajoitettiin, mutta taloushuolia saattoi olla enemmän niillä, jotka eivät saa julkista rahoitusta²²². Perinteen jatkamisella on merkitystä myös kirkolle ja seurakunnille. Liisa Loiri käsittelee sitä, miten tärkeää kirkon toiminnalle on turvata hengellinen toiminta ja ravitseminen kaikissa tilanteissa²²³. Siksi toiminnan jatkuminen oli tärkeää myös seurakunnille.²²⁴ Oletettavasti samoista syistä myös herätysliikkeet järjestivät toimintaansa uudelleen ja ohjelma päätettiin järjestää digitaalisesti niin, että ohjelmaan oli silti mahdollista osallistua.²²⁵

Osallistumisen merkityksellisyyteen vaikuttivat myös muistot aiemmista juhlista. Eräs haastateltava taas kuvaa, miten juhlat on aina viety läpi, satoi tai paistoi ja siihen liittyy hyviä muistoja²²⁶. Toinen haastateltava taas kuvailee herättäjäjuhliin liittyviä lapsuuden ja rippikouluajan muistoja:

nii kyllä ne on itelle semmonen merkittävä kokemus ja jotenki siinä kaikuu semmoset lapsuuden muistot ja jotenki vielä se ripari-ikä ja nyt niistä tietenki koko ajan löytää uusia ulottuuuksia, mutta kyllä mää halusin siinä olla parhaani mukaan mukana, niiku on aikasempinaki vuosina ollu.²²⁷

Uskonnolliset yhteisöt ovat tärkeässä roolissa uskonnollisen perinteen siirtäjinä²²⁸ ja herätysliikkeiden aktiiviosallistujat ovat yleensä liikkeisiin syntyneitä jäseniä, jolloin traditio säilyy muistin ketjun avulla sukupolvelta toiselle²²⁹. Hengellisten kesäjuhlien perinne on

²²⁰ Nissilä 2005, 71.

²²¹ H8

²²² Kühle & Langholm 2021, 12–16.

²²³ Loiri 2021.

²²⁴ Loiri 2021, 1.

²²⁵ Kirkko seuraa yhteiskunnan kehitystä ja ottaa osaa digitaaliseen käännökseen, koska internet on yhä suuremmassa merkityksessä ihmisten elämässä ja sitä käytetään yhä enemmän. Digitaalista- ja sosiaalista mediaa, sekä laitteistoja, voidaan käyttää tukemaan uskonnon harjoittamista. Berger 2018, 2–6.

²²⁶ H6

²²⁷ H5

²²⁸ Tervo-Niemelä 2021, 38

²²⁹ Salomäki 2010, 328.

monille haastatelluille lapsesta saakka opittu tapa, johon on osallistuttu yhdessä perheen ja yhteisön kanssa. Myös Paula Nissilän opinnäytetyössä mainittiin, herännäisyyden ylisukupolvinen perinne ja miten jäsenyys yhteisöön syntyy perinteiden välittämisen avulla²³⁰. Myös Ann-Maarit Joenperän tutkimuksessa eräs merkityksellinen teema oli lapsuusajan merkitys uskonnollisuuteen²³¹.

Muutama haastateltava mainitsi muistojen ylläpitämisen ja toisaalta sen, miten juhlan merkityksellisyys liittyy myös muistoihin juhlista. Eräs osallistuja kuvasi miten muistojen ylläpitäminen on yksi niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat omaan hengellisyyteen. Siksi muistojen vaaliminen juhlilla on merkityksellistä:

osahan siitä liittyy semmoiseen muistojen elävöittämiseen, elikkä saattaa sitten, kun osallistuu juhlille, niin muistaa vaikka sieltä lapsuudestakin. Tulee semmoisia muistikuvia, et sen nämä juhlat ainakin tekee. Ja sitten myös toisaalta se elävöittää niitä, mutta myös niitten omien muistojen vaaliminen, se on minulle merkittävää. [--] jotenkin, kun osallistuin näille juhlille, ni sieltä pulpahtelee niitä pintaan, en tiedä tulisiko enää niin semmoisia vahvoja tuntemuksia aikuisiällä, mutta ehkä sieltä lapsuudesta on jäänyt ne mieleen, elämään. Vaikka niitä ei ihan normaalisti arjessa muista, tämmöisiin juhlatilanteisiin liittyen voi tulla jotakin mieleen.²³²

Hengelliset kesäjuhlat ovat olleet monelle, johon on osallistuttu lapsesta saakka yhdessä perheen kanssa. Juhlien pysyminen mahdollisimman muuttumattomina oli tärkeää siksi, että perinteen jatkaminen tuntui tärkeältä. Eräs haastateltavista kuvasi asiaa näin:

kyllä perinteellä on tässä merkitystä koska juuri ajattelee niitä menneitä sukupolvia jotka on näitä samoja samoja virsiä veisannu niin kyllä se kyllä se tuo sitä semmoista jatkuvuutta....siis kyllä niitä perinteitä saa olla ja minusta ne tuota niin kuuluukin näille juhlille että hyvin paljon varmasti niitä kaivataan tässä koska muuten on tämmöistä hyvin epävarmaa tämä aika ja nopeasti muuttuvaa en mä uskois että kukaan ehkä toivois että ne täysin uudistuisi toisenlaiseksi että itselle tärkeintä on se semmonen hengellinen perintö, semmoinen jatkuvuus²³³

O'Brien ja Miczek havaitsivat tutkimuksissaan, että perinteiden säilyttäminen on rituaaleille tärkeää ja siksi muutoksiin sopeutuminen vaatii aikaa. Jos rituaali muuttuu, pyritään silti säilyttämään tunnu jatkuvuudesta. Sen vuoksi rituaalit pyritään esimerkiksi siirtämään siten, että ne muistuttaisivat tutuista perinteistä²³⁴.

²³⁰ Nissilä 2005, 50.

²³¹ Joenperä 2013, 178.

²³² H7

²³³ H7

²³⁴ O'Brien 2020 ja ²³⁴ Miczek 2008.

Varhaisin verkkorituaaleja koskeva tutkimus nosti esiin rituaalin muuttumisen ja sopeutumisen uuteen ympäristöön ja sen, miten ne loivat uutta, ollessaan silti yhteydessä perinteeseen. Verkossa rituaalit voivat toimia lisäyksenä muihin yhteisöllisiin uskonnollisuuden muotoihin, jolloin rituaalin autenttisuudessa yhdistyvät osallistujan kokemukset, ennen verkkoesityksistä saatuihin kokemuksiin. Eli muutokset vaativat ainakin viittauksen jo olemassa olevaan rituaaliin ollakseen vaikutusvaltaisia.²³⁵ Jos tällaisia muuttuvia rituaaleja ei pidä autenttisina, tai jos Internet ei tunnu sopivalta rituaalin suorittamisen paikalta ihminen ei vain osallistu siihen.

Catherine Bell kirjoittaa että, rituaalin muuntaminen voi tehdä siitä vähemmän tehoavan ja heikentää sen arvokkuutta ja liikuttavuutta, mutta toisaalta rituaalin ei välttämättä tarvitse olla täysin muuttumaton ollakseen tehokas. Kristillisetkin rituaalit ovat muutoksessa jatkuvasti ja muuttuvat paitsi yhteisöstä käsin, niitä myös muutetaan ja uutta voidaan keksiä.²³⁶ Rituaalit eivät ensisijaiset ole muuttumatonta perinnettä, vaan olosuhteet voivat muuttaa niitä. Rituaali voi toimia erittäin tehokkaasti perinteen jatkajana ja muutoksen välineenä säilyttäen samalla kulttuurisen jatkuvuuden tunteen.²³⁷ Jos hengellisiä kesäjuhliä ei olisi lainkaan muutettu, niitä ei olisi ollut mahdollista siirtää verkkoon. Juhlien järjestäminen oli kuitenkin monelle erittäin tärkeää, vaikkakin sitten etänä.

6.2 Tärkeät perinteet

Kaavion 4 keskimmaisessä kuplassa esitetään tärkeiden perinteiden alateema. Haastateltavat käsittelivät sekä etäjuhlilta löytyneitä että sieltä puuttuneita merkityksellisiä perinteitä. Normaalisti paikan päällä järjestettäviin juhliin liittyy useita tärkeitä perinteitä. Osa niistä toteutui etäjuhlilla, mutta monia jäätin kaipaaman osana hengellisten kesäjuhlien kokemusta. Yksi toteutuneista perinteistä oli esimerkiksi herättäjäjuhlista tehty tarra. Haastateltava kuvasi että oli mukavaa, että myös näiltä juhlilta sai sellaisen eikä perinne katkennut²³⁸.

Kaikkia tärkeitä perinteitä ei etäjuhlilla voitu toteuttaa. Eräs perinne, joka ei toteutunut oli juhlamatka. Monelle haastateltavalle itse matka oli isossa osassa juhliä. Yksi haastateltava kuvailee, miten juhlamatkaan liittyy seikkailu uudella paikkakunnalla yhdessä kavereiden

²³⁵ Helland ja Kienzl 2022, 44–45.

²³⁶ Bell 1997, 222–223.

²³⁷ Bell 1997, 251–252.

²³⁸ H2

kanssa²³⁹ ja toinen kuvailee juhlia kesän suureksi seikkailuksi²⁴⁰. Eräälle matkan suunnittelu ja matkakokemus ovat tärkeitä:

tosiaan, se valmistautuminen on normaalisti tosi tärkeätä ja silloin on sitte mahdollisuus yöpyä, yöpyä vieraassa kodissa ja siellä on otettu niin hienosti vastaan²⁴¹.

Normaalisti paikan päällä järjestetyillä juhlilla varsinkin suviseurojen ehtoollisen jonotus ja avajaiset mainittiin tärkeiksi perinteiksi²⁴². Suviseuroilla on tuhansia kävijöitä, joten jonot venyvät erittäin pitkiksi. Myös herättäjäjuhlilta mainittiin erityisinä alun virsi: Jumala onpi linnamme ja juhlit päättävä polvirukous²⁴³. Herättäjäjuhlit alkavat ja päättyvät aina näin, joten kyse on toisaalta myös herättäjäjuhlilien omaleimaisuudelle tärkeästä perinteestä²⁴⁴. Etäjuhlille oli onnistuttu tuomaan tämä tärkeä alkuvirsi mutta yhteistä polvirukousta ei sellaisenaan voitu etäjuhlilla toteuttaa²⁴⁵.

Eräs haastateltava kuvasi etäjuhlilien toteutuksen onnistumista siten, että sisältö ei välttämättä sovi alustaansa. Tässä tapauksessa rituaalin siirto verkkoon ei hänen mielestään ollut täysin onnistunut:

mä en oikee osaa selittää mistä se johtuu mut jotenki sen sisällön kyl huomaa et se sisältö on siirretty juhlilta etään. Et eihän ollu ehkä semmosta etäoptimia sisältöä sit kuitenkaan²⁴⁶

Haastatteluissa kävi ilmi myös se, että vaikka etäjuhlit olivat sisällöltään tutut ja tuntuivat samanlaisilta, eivät ne kuitenkaan kaikkien mielestä tuntuneet oikeilta juhlilta, tai että jotain silti puuttui. Kotona osallistumista kuvailtiin myös arkisemmaksi²⁴⁷. Eräs haastateltava kuvasi etäjuhlilien kokemusta laimeaksi:

livejuhlit kuitenkin jos aattelee tunnetasolla, ni onhan se suurempi kokemus, kuin sitte se etäjuhla. Se etäjuhla kuitenkin jää helposti laimeammaks²⁴⁸

Etäjuhlilien autenttisuus tuli esiin siinä, että vaikka juhlilla olisi ollut tärkeitä elementtejä ne eivät tuntuneet samalta. Tämä johtui siitä, että osan mielestä ne olisivat vaatineet läsnäolon,

²³⁹ H2

²⁴⁰ H8

²⁴¹ H6

²⁴² H1, H3, H4, H6, H7

²⁴³ H7

²⁴⁴ herättäjäjuhlit.fi, Jokaisilla juhlilla virsi ja rukous.

²⁴⁵ H7

²⁴⁶ H2

²⁴⁷ H1

²⁴⁸ H4

kuten jumalanpalvelus, yhteislauluhetket tai konsertit. Juhlilta puuttui myös kokonaisuuden ja yleisen läsnäolon tuntu.²⁴⁹ Etäosallistuminen tuntui eräille osallistujille korvikkeelta²⁵⁰ ja toinen kuvaili, että tuntui että olisi kuulunut olla paikan päällä juhlilla²⁵¹. Läsnäolon tuntua olisi voinut auttaa myös kuvaileva kerronta niille, joilla ei ollut mahdollisuutta katsoa suorina lähetyksiä²⁵². Se, ettei nähnyt kokonaisuutta, myös vähän rajoitti tunnelmaa²⁵³.

Rituaalin kokemiseen vaikuttavat muutokset sen säännöissä ja esittämistavoissa. Myös osallistumisen tavat ja uskomukset rituaalin suorittamisen paikasta, vaikuttavat rituaalin kokemukseen sekä yksilön että yhteisön näkökulmasta.²⁵⁴ Joenperän tutkimuksessa merkityksellistä oli arjen ja pyhän erottamisen kokemus²⁵⁵. Myös Richard Wolffin tutkimuksessa televisioidusta jumalanpalveluksissa kuvailtiin, ettei televisiota katsellessa pääse pyhään tilaan, vaan tunne on arkinen.

Erään haastateltavan arvion mukaan monet normaalisti hengellisillä kesäjuhlilla käyvät eivät osallistuneet etäjuhliin erilaisista syistä. Esimerkiksi, jos yhteisölliset elementit olivat tärkeimpiä, juhla menetti vähän merkitystään²⁵⁶. Eräs haastateltava kuvaili suuremmalla porukalla osallistumisen tuovan aivan erilaista juhlan tuntua:

et ku oli ne pihaseurat ni oli heti paljo enemmän juhlatunnelmaa, ku jos itekseen kattoo tietokoneelta, ja ehkä se kynnyks osallistua on matalampi, ku tietää et sinne on muita tulossa²⁵⁷.

Traditiolla on suuri merkitys siihen mitä ihmiset pitävät rituaalina, sillä toimet, jotka eivät liity mihinkään perinteisiin, saattavat tuntua ihmisistä epätyytyttäviltä, epätavallisilta ja epäautenttisilta.²⁵⁸ Joskus verkossa suoritettu rituaali ei pysty korvaamaan todellisen rituaalin kokemusta, kun taas joskus se voi olla elinehto rituaalin suorittamiselle. Kokemukseen rituaalista internetissä vaikuttaa myös se, pystyykö osallistuja erottamaan mielen- ja kehollisen kokemuksen. Tällaista välttämättä edes voi tehdä, vaan kehollinen kokemus voi olla olennaista rituaalin onnistumisen kannalta. Virtuaaliseen rituaaliin ei voi tuoda kaikkia paikan päällä koettuja elementtejä ja mitä enemmän kokemus rajoittuu, sitä enemmän se

²⁴⁹ H3, H4, H5, H6, H7, H8

²⁵⁰ H2 ja H7

²⁵¹ H3

²⁵² H7

²⁵³ H4

²⁵⁴ Helland ja Kienzl 2022, 43

²⁵⁵ Joenperä 2013, 178.

²⁵⁶ H5

²⁵⁷ H6

²⁵⁸ Bell 1997, 145.

menettää merkitystään.²⁵⁹ Siksi uutta keksitään harvoin ja rituaali siirretään muistuttamaan perinteistä, se tuo tunteen jatkuvuudesta ja luo turvaa epävarmoina aikoina, tai epävarmassa ympäristössä²⁶⁰. Rituaalit verkossa eivät ole mitenkään poikkeuksellinen uskonnollisuuden muoto, vaan uskonnon ilmentymää ympäristössään²⁶¹.

6.3 Turvallisuus

Kaavion 4 viimeinen kupla kuvaa turvallisuuden alateemaa. Etäjuhlilla turvallisuuden tunnetta herätti juhlien järjestäminen kaikesta huolimatta ja se, miten juhlat olivat sisällöltään tutut. Eräs haastateltavista kuvaili, miten tutut juhlat toivat lohtua poikkeustilanteessa:

nyt on ollu poikkeuksellinen vuosi tai puolitoista vuotta, niin kuitenkin sitten se päättyy siihen virteen, Herraa hyvää kiittää. Kyllähän se kertoo, tai onhan se hyvin tunteikasta. Se kertoo sen, että kuitenkin vaikeinakin aikoina voi myös olla monista asioista kiitollinen. Semmoinen lohtu jollakin tapaa, tai onko lohtu elementti, mutta ainakin vahvasti siihen liittyvä.²⁶²

Turvallisuus korostui, kun elementit juhlilla olivat tuttuja, eikä mikään ollut muuttunut²⁶³. Tuttua ei myöskään haluttu muuttaa, vaan tuttu tuntui turvalliselta²⁶⁴. Myös Nissilän tutkimuksessa mainittiin, miten tutut perinteet eivät välttämättä olleet niin tärkeitä, mutta niitä ei haluttu muuttaakaan²⁶⁵. Etäjuhlien ohjelma oli rakennettu vastaamaan sitä, mitä se on paikan päällä järjestettävissä juhlissa. Suoriin lähetyksiin oli tuotu myös muita tuttuja elementtejä, kuten rakennettu juhlapaikka. Etäjuhla järjestettiin verkossa, mutta toisaalta lähetyspaikkana oli perinteinenkin juhlakenttä, jossa juhlien olisi niin sanotusti kuulunut olla.

Tunnelman luomisessa tärkeää oli se, että juhlat lähetettiin sieltä missä ne olisi kuulunutkin järjestää²⁶⁶ ja se että kokonaisuus oli rakennettu yhtenäiseksi ja loogiseksi ja rytmiltään samanlaisiksi, kuin paikan päällä järjestettävät juhlat²⁶⁷. Juhlille oli onnistuttu tuomaan merkityksellisiä teemoja ja kokemuksesta tehty niin samanlainen, kuin etänä on ollut mahdollista. Rakennetut tutut elementit, kuten juhlapaikka, vaikuttivat esimerkiksi

²⁵⁹ Altena, Notermans ja Widlok 2011, 140–147.

²⁶⁰ Miczek 2008, 167–169.

²⁶¹ Helland & Kniezl 2021, 50.

²⁶² H7

²⁶³ H9

²⁶⁴ H8

²⁶⁵ Nissilä 2019.

²⁶⁶ H5

²⁶⁷ H7 ja H5

juhlatunnelman luomiseen ja juhlien kokonaisvaltaiseen kokemukseen. Tutut elementit tekivät eräjuhlistakin autenttisen, tai ainakin autenttisemmän kokemuksen. Osallistujat kuvailivat tuttujen elementtien synnyttämää tunnelmaa esimerkiksi näin:

jotenki sillee, että näki ne, siis seurapenkkejä on joku 5–7 kilsaa ja nyt niitä oli 9 semmosta penkkii, et aika vähän. Mut se oli jotenki niin ihanaa nähä niitä tuttuja elementtejä siellä. Oli se siis se tunnelma hyvä, vaikka ihan tota vaa kuunteliki, että just se, että on tuttuja ääniä ja teemoja ja kivoja puheenaiheita ja jotenki tota hyvin rakennettu se kokonaisuus että kyllä siitä ihan niiku herisfiilis tuli kyllä sen sai sen fiiliksen ihan etänäkin ainaki jollain tasolla²⁶⁸

et se ohjelma sinänsähän on kutakuinkin sama varmaan ikuisia aikoja tai siis hirveen pitkään ja se et se on nytkin, niin ja sit se vielä striimataan ja ympäristö on hirveän nätisti laitettu²⁶⁹

Ihmiset pyrkivät myös itse luomaan tutun juhlan tunnelmaa. Eräs haastateltava kuvailee sitä, miten etäjuhlistakin olivat monet onnistuneet saamaan tutut tuomalla etäjuhlaan perinteisiä elementtejä, kuten juhlapenkkejä ja kahvilippuja²⁷⁰. Eräs haastateltava kuvailee, miten he olivat yrittäneet tehdä omista etäjuhlistaan mahdollisimman vastaavat verrattuna paikan päällä järjestettäviin juhliin ja miten se tuntui erilaiselta, kuin jos olisi yksin osallistunut.

toki se niinkun korvaa sitä, ettei pääse tämmöseen isompaan tapahtumaan niin hyvinkin. Ja sitte se, on omaa perhettä, että siinä oli ollut toistakymmentä lastenlasta mukana ja tuota niin kyllähän siinä hyvin paljon samanlaista on ja ilahduttavaa on tietysti, että nämä lasten perheet toivot sitä järjestettäväksi ja halusivat sinne tulla. Niin se on mukava ja vastaa sitä, mutta se jää vaan pienemmäksi²⁷¹

Verkkorituaalit tukeutuvat usein perinteisiin ja rituaalit ovat tahmeita muuttumaan.

Merkitykset tulevat hänen mukaansa usein perinteistä, eli tutuista elementeistä.²⁷²

Uskonnollien turvallisuus heijastelee ihmisen perusturvallisuuden tunnetta, jossa uskonnolliset symbolit toimivat viestien välittäjinä.²⁷³ Turvallisuuden tunne voi syntyä myös tutuista asioista. Vieraskin paikka saattaa tuntua turvalliselta, jos siellä on tuttuja elementtejä.²⁷⁴ Turvallisuuteen vaikuttaa myös henkinen hyvinvointi, joka voi syntyä esimerkiksi hallinnan tunteesta²⁷⁵. Joenperän tutkimuksessa selvisi myös, että

²⁶⁸ H5

²⁶⁹ H9

²⁷⁰ H2

²⁷¹ H8

²⁷² Lorea ym. 2022.

²⁷³ Lankinen 2003, 352.

²⁷⁴ Suojanen 2022, 62–66.

²⁷⁵ Suojanen 2022, 189–191.

merkityksellisyys voi syntyä esimerkiksi pyhän kokemuksesta, johon vaikuttavat tutut elementit²⁷⁶. Ehkä voidaan siis ajatella, että sisällöltään tutut juhlat mahdollistivat osallistujille sellaisen kokemuksen, jota he olivat odottaneet. Rituaalin jatkuvuus siis vastasi ihmisten tarpeisiin ja oli siten merkityksellistä.

Tuttuuden merkityksestä oli myös toisenlainen näkemys. Eräs haastateltava sanoi, ettei perinteinen juhla sovi etäalustalle. Jos juhlasta haluttaisiin parempi, sitä ei hänen mukaansa voi suoraan siirtää, vaan olisi hyvä kehittää etätotetukseen sopivia elementtejä, tai ainakaan tällä tavoin ei onnistuta houkuttelemaan uusia osallistujia.

mut et nää ei oo ehkä kuitenkaa onnistunu nää verkkotapahtumat tavottaa semmosia uusia ihmisiä, et ne lähinn tavottaa paremmi niitä jokka on ollu ennestää jo vähä kiinnostuneita. [--] jos miettii niin suurin osa sisällöstä mitä ihmiset kattoo internetistä on semmosta korkeintaa 5minuutin pitusta tavaraa ni ehkä sitte semmosta sisältöä ei oo nyt kuitenkaa onnistuttu tuottamaan hirvee hyvin, jokka olis tosi lyhyttä mutta kuitenkin herättäs ihmisis ajatuksia et ehkä semmosta ois tarvinu tuottaa sitte enemmänä²⁷⁷

Malmisalon mukaan rituaaliprosessin muuttuessa on pohdittava, miten alkuperäisiä, eli reaali maailmassa tapahtuvan rituaalin elementtejä käytetään verkkotapahtumassa. Toisaalta media voi synnyttää myös outouden kokemuksen. Verkossa esitettävä rituaali tapahtuu aina verkon ominaispiirteiden ehdoilla.²⁷⁸

²⁷⁶ Joenperä 2013, 179.

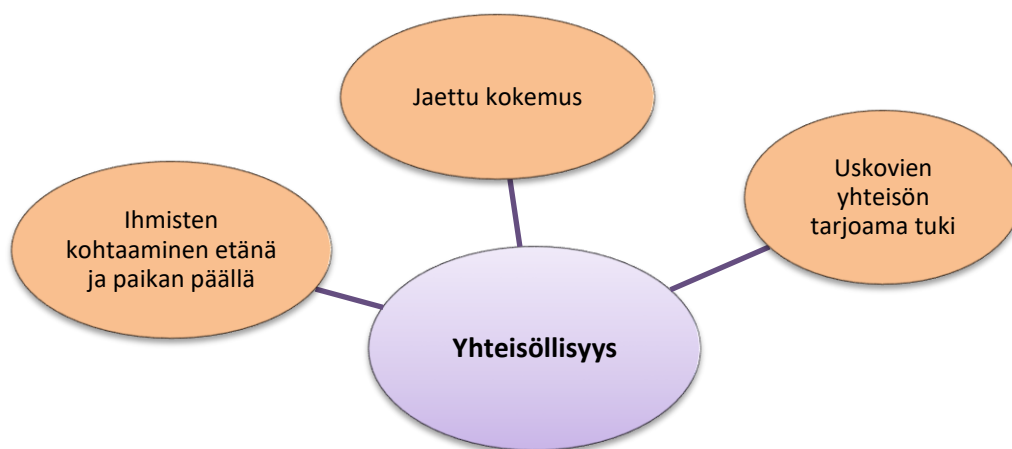
²⁷⁷ H2

²⁷⁸ Malmisalo 2011.

7 Yhteisöllisyys

7.1 Ihmisten kohtaaminen

Hengellisten kesäjuhlien sisältö ja perinteen jatkuvuus ovat olleet tärkeitä elementtejä, mutta myös sosiaalisuus ja yhteisöllisyys ovat olleet hengellisillä kesäjuhlilla erittäin tärkeässä roolissa. Osa nosti tämän yhteisöllisyyden aspektin jopa tärkeimmäksi syyksi juhliin osallistumiseen. Normaalisti paikan päällä järjestetyillä juhlilla tärkeää oli ihmisten kohtaaminen ja jaetut kokemukset. Vastaavasti etäjuhlilla tuli esiin ihmisten kohtaamisen ja jaetun kokemuksen puute. Useissa haastatteluissa noussut merkityksellinen asia oli myös paikan päällä järjestettävillä juhlilla uskovien yhteisöltä saatu hengellinen tuki ja sielunhoito. Tämä tuli esille myös toisella tavalla, kun puutteita kysyttäessä mainittiin hengellisen tuen puute etäjuhlilla. Seuraavassa kaaviossa yhteisöllisyyden teema on esitetty visuaalisesti²⁷⁹. Kaavion kaikki alateemat on värjätty oranssilla, sillä niissä kaikissa etäjuhlia verrataan paikan päällä järjestettävään tapahtumaan.

Kuvio 5. Yhteisöllisyyden tuottama merkityksellisyys

Kaavion 5 ensimmäinen kupla käsittelee ihmisten kohtaamisen alateemaa. Lähes kaikissa haastatteluissa esiin nousi kaipuu sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhteisöllisyyteen, jota

²⁷⁹ Kaavio 5.

hengellisillä kesäjuhlilla normaalisti on. Osalle puute tuntui suurempana, osalle pienempänä. Tämä riippui siitä, kuinka tärkeää juhlien sosiaalinen puoli normaalisti osallistujalle on, ja kuinka paljon hengellinen anti korostui, kuten edellisessä luvussa käytiin läpi. Aineistossani hengellisten kesäjuhlien päämerkitys oli joillekin yksilöille juhlien sosiaalisessa luonteessa. Myös Olavi Rissanen sai tutkimuksessaan konfirmaatiomessun merkityksestä selville, että varsinkin nuorille messun merkitykset olivat esimerkiksi enemmän sosiaalisia, kuin hengellisiä²⁸⁰.

Yhteisöön osallistuminen toteutui etäjuhlilla huonosti, kun normaali kanssakäyminen ei onnistunut. Haastateltavat mainitsivat esimerkiksi, että etäjuhlilla ei tapahtunut ollenkaan nuorten välistä kohtaamista²⁸¹. Myös Paula Nissilän väitöskirjassa tuli esiin, miten herättäjäjuhlat ovat varsinkin nuorille yhteisöllinen tapahtuma, johon kokoonnutaan usein rippikoulun jälkeen yhdessä nuorten omalla porukalla²⁸². Tämä tuli esille myös omassa aineistossani, jossa mainittiin juuri nuorten kohtamainen ja rippikoulun vaikutus juhlilla käymiseen²⁸³.

Eräs haastatelluista kuvaa yhteisöllisyyden merkityksellisyyttä siten, että hengellistä antia saa vuoden aikana muualtakin, mutta hengelliset kesäjuhlat ovat erittäin sosiaalinen tapahtuma, jossa ihmisten tapaaminen korostuu.²⁸⁴ Myös se mainittiin, miten herätysliikkeen toimintaan ja omaan yhteisöön osallistuminen ei aina ole arjessa mahdollista. Oman herätysliikkeen kesäjuhlat voivat olla vuoden ainoa mahdollisuus päästä osaksi herätysliikkeen yhteisöä ja toimintaa²⁸⁵. Normaalisti kesäjuhlilla tapaa tuttuja ja tuntemattomia ihmisiä ympäri Suomea. Osaa heistä ei välttämättä tapaa missään muualla, kuin herätysliikkeen kesäjuhlassa²⁸⁶.

Kesäjuhla on niin sanotusti koko kansan juhla, jossa mainittiin tapahtuvan erilaisten ihmisten välistä kohtaamista, joka koettiin tärkeäksi²⁸⁷. Tätä muiden ihmisten kohtaamista ja sosiaalisuutta kaivattiin etäjuhlilla²⁸⁸. Eräs haastatelluista kuvasi asiaa seuraavasti:

semmoinen mitä oon tehny siellä, jutellu vaikka ihan minulle entuudestaan
tuntemattomien ihmisten kanssa, niin eihän semmoiseen ole sitten mahdollista

²⁸⁰ Rissanen 2017, 74–76.

²⁸¹ H2

²⁸² Nissilä 2019.

²⁸³ H2 ja H5

²⁸⁴ H2 ja H3

²⁸⁵ H6

²⁸⁶ H3

²⁸⁷ H2, H7

²⁸⁸ H2, H3, H4, H5, H6, H8

etäjuhllilla. Ja sitten oli tuo ruokailu tämmöiset, että mikä on sitä semmosta tiiviisti siihen juhlien ohjelmaan liittyvää tärkeätä. Kun on siellä vaikka ruokailutilanteessa, niin sitähän jo siinä sitten koet, että nyt olet osa sitä juhlaväkeä, mut ei se sitte etäjuhllilla, jos itse ruokailee niin ei se, se on niin kun taas sitten yksin siinä monikin.²⁸⁹

Yhteisöllisyys, joka rakentuu uskontojen varaan voi sisältää useita erilaisia ulottuvuuksia. Esimerkiksi Suomessa kirkon yhteys saattaa selittyä kansallisen perinteen ylläpidolla, erilaisilla perhe-elämään liittyvillä tärkeillä siirtymäriiteillä, tai sillä että arvostetaan kirkon auttavaa työtä. Uskonnollisten jäsenten osallistuminen on aktiivisempaa, mutta motiivit eivät ole vain uskonnollisia, vaan esimerkiksi sosiaaliset kontaktit ja ryhmäjäsensyys voivat olla syy osallistua toimintaan.²⁹⁰

Yhteisöön kuulumisen tärkeydestä kertoo sekin, miten herätysliikkeen toimintaan osallistuminen tuo tunteen hyväksytyksi tulemisesta, jos yhteisö ottaa ihmisen vastaan sellaisena kuin hän on. Esimerkiksi vähemmistöön kuuluva voi kokea tulevansa hyväksytyksi jossain yhteisössä ja haluaa siksi myös osallistua sen toimintaan, kuten hengellisiin kesäjuhliin ja etäjuhliin.

en koe, että olisin itse semmoinen peruskörtti tai muuta, että mulla hyvinkin paljon se vaihtelee. Mutta sitten koska itse kuulun seksuaalivähemmistöön semmoinen tärkeätä tietää, että on semmoinen yhteisö, joka hyväksyy sinut ilman että tarvis kokea se, että pitäisi olla erilainen ja muuttua, vaan että ihminen hyväksytään semmoisena kuin hän on. Niin se on hyvin tärkeä asia ollu itelle ja miksi koen, että näistä hengellisistä tapahtumistakin juuri herännäisyys on tällä hetkellä se itseä lähinnä oleva²⁹¹

Juhlien sisällön merkitystä käsitellessä nousi esiin, miten haastateltavien mukaan hengellinen anti ravitsee ihmisen sielua. Sosiaalipedagogi Anne Backman on kirjoittanut, että yhteisöön kuulumien taas ravitsee ihmisyttä. Ihmisyys vahvistuu, kun ihminen nähdään, kuullaan ja hyväksytään. Kun ihminen toimii yhteisöissä, joissa ollaan esimerkiksi kiinnostuneita samoista asioista, tämä tukee identiteetin muodostamista, yhteisymmärrystä ja kuulumisen tunnetta. Yhteys muihin ihmisiin tuo sosiaalista täyttymystä ja merkitystä elämään. Yhteisöjä ja verkostoja voidaan käyttää myös ihmisen hyvinvoinnin resurssina ja voimavaratekijöinä.²⁹²

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen kanssakäyminen olivat todella tärkeitä suurimmalle osalle etäjuhllillekin osallistuneista haastateltavista, mutta tästä oli myös toisenlainen näkemys. Yksi

²⁸⁹ H7

²⁹⁰ Ketola ym. 2016, 25–38.

²⁹¹ H7

²⁹² Backman 2020.

haastateltavista kertoi etäjuhla kokemuksen tuntuvan helpottavalta, sillä hän koki tiettyä sosiaalista ulkopuolisuutta omassa yhteisössään, jolloin perinteinen juhla saattoi tuntua jopa yksinäisyyden huipentumalta. Hän mainitsee suuret ihmismäärät myös kuormittavina ja etteivät kaikki sosiaaliset kohtaamiset ole aina hyviä, että sosiaalisuus on rikkaus silloin, kun se on hyvää, mutta aina se ei sitä ole.²⁹³

Yhteisö voi olla konkreettinen tai yhteenliittymiä kuvaava abstrakti idea. Sillä on kuitenkin myös kokemuksellinen ja toiminnallinen merkitys. Onnistuakseen yhteisöllisyys vaatii sen mahdollistavia tekijöitä. Yhteisöllisyys, joka koetaan psyykkisesti, syntyy vuorovaikutuksessa, joka taas vaatii kohtaamisen mahdollisuuden. Yhteisöllisyys on siis sekä psyykkistä että sosiaalista ja fysikaalista. Toiminnallinen näkökulma tarkoittaa niitä ehtoja, joilla vuorovaikutus toteutuu ja kokemuksellinen niitä ehtoja, jotka tekevät yhteisöllisyydestä puhumisen mielekkääksi. Kokemuksellisen yhteisöllisyyden näkökulmasta korostetaan sisäistä näkökulmaa, eli miten yhteisöllistä tilannetta tulkitsee.²⁹⁴

Osalle haastateltavista etäjuhlien tunnelmaan vaikutti se, että niitä oli mahdollisuus myös katsella²⁹⁵. Pandemianaikaiset kokoontumisrajoitukset estivät ihmisiä tapaamasta toisiaan, ja etäjuhlien aikana korostui se, miten tärkeää on päästä näkemään muita ihmisiä. Etäjuhlia oli mahdollista katsella, tai kuunnella ja eräs haastateltava mainitsi nimenomaan katselleensa juhlia, koska hänelle oli tärkeää nähdä:

jollain tapaa tutun naaman näkeminen oli äärimmäisen merkityksellistä ja sen mä oon nyt oppinut tänä korona aikana et on aivan eri asia, kun näkee ihmisen kasvot, et puhelin on tyhjää parempi mutta siis tulee aivan erilainen olo siitä ihmisten näkemistä²⁹⁶

Etäjuhlaan oli tuotu myös uusia sosiaalisia elementtejä. Esimerkiksi herättäjäjuhlilla kamerat oli viety niin sanotusti kulisseeihin ja osallistujille avattiin uudenlaista näkökulmaa juhliin²⁹⁷. Etäjuhlien aikana näki myös uusia kasvoja nimien takaa, kun puhujat esiintyivät striimeillä²⁹⁸. Myös esimerkiksi viittomakielen tulkkia, jota ei yleensä paikan päällä järjestetyillä juhlilla pääse näkemään, tuli seurattua²⁹⁹. Sosiaalinen media mahdollisti myös jossain määrin muiden

²⁹³ H9

²⁹⁴ Kalliokoski 2020, 93–94.

²⁹⁵ H4

²⁹⁶ H9

²⁹⁷ H7

²⁹⁸ H7

²⁹⁹ H6

näkemistä. Ihmiset esimerkiksi lisäsivät kuvia itsestään viettämässä etäjuhlia³⁰⁰. Eräs haastateltava kertoi saavansa myötäiloa siitä, että näki ihmisten osallistumista etäjuhlille³⁰¹.

Konkreettinen osallistuminen etäjuhlaan osallistuminen tapahtui lähinnä sosiaalisen median avulla. Meri-Anna Hintsala kirjoittaa sosiaalisesta mediasta ja luterilaisuudesta, että luterilaisuudessa yleensä otetaan ihmisten osallistumisen mahdollisuus huomioon, myös verkossa toteutettavassa toiminnassa.³⁰² Hintsala kirjoittaa, että verkko yhdistää ihmisiä myös fyysisesti, sillä ihminen on läsnä aina käyttäessään verkkoa. Ruumiillisuus voidaan tuoda esiin myös kuvissa, äänissä, tai videoissa³⁰³, kuten haastateltavat mainitsivat monien tehneen sosiaalisessa mediassa.

Haastatteluissa kävi ilmi, miten ihmisten kohtaaminen on normaalisti erittäin tärkeä merkityksellisyyttä rakentava elementti hengellisillä kesäjuhlilla. Osalle osallistujista se voi olla jopa pääasiallinen syy osallistua juhlaan. Etäjuhlilla ihmisten kohtaamista ei juurikaan tapahtunut ja sitä kaivattiin. Yksi merkityksellinen elementti siis jäi pois, kun juhla siirrettiin verkkoon. Koska kohtaaminen oli niin merkityksellistä, etäjuhlilta löytyneitä kohtaamisen mahdollisuuksia, kuten sosiaalista mediaa ja suoria lähetyksiä arvostettiin.

7.2 Jaettu kokemus

Kaavion toisessa kuplassa esitän jaetun kokemuksen alateeman. Haastatteluissa mainittiin yhteisen hetken jakamisen merkityksellisyys. Toiselle ihmisten tapaaminen paikan päällä järjestetyillä juhlilla oli aina voimakas elämys, jota kaipaa³⁰⁴. Toiselle tuntui tärkeältä jakaa yhteisesti tärkeä asia läheisten ihmisten kanssa. Hän kuvaa yhteisen hetken jakamista näin:

onhan siinä ihan semmonen mieletön fiilis et siinä on joko tutut ihmiset tai sitte tuntemattomat ihmiset ympärillä, mutta siinä luodaa jotain hienoa aina siihen hetkeen, ku porukalla ollaan kokoonnuttu yhteen. Ni siihen hetkeen, kyl siin tulee semmonen, välittävä ja lämmin fiilis.³⁰⁵

Eräälle haastateltavalle tärkeää oli myös vuorovaikutus monissa tilanteissa, esimerkiksi konserteissa yleisön ja esiintyjän välillä. Etänä osallistuminen ei tunnu samalta, kun

³⁰⁰ H9

³⁰¹ H6

³⁰² Hinstala 2016, 186–187.

³⁰³ Hinstala 2016, 193.

³⁰⁴ H8

³⁰⁵ H5

vuorovaikutus ei ole mahdollista. Hän kuvaa myös, että vuorovaikutusta tapahtuu myös osallistujien välillä, kun voidaan yhdessä itkeä tai nauraa³⁰⁶, eli jakaa kokemus.

Massatapahtumassa jo ihan ihmisten valtava määrä ympärillä on omalta osaltaan luonut juhlien tunnelmaa. Eräs haastatelluista kuvasi tunnetta paikan päällä, paljon isommaksi kuin etänä³⁰⁷. Toinen kuvasi miten tuntuu aivan erilaiselta olla tuhansien ihmisten ympäröimänä, kuin katsella yksin kotona³⁰⁸. Eräs haastateltavista kuvaa tuhansien ihmisten kanssa jaettua kokemusta seuraavasti:

että ei olla kuitenkaan face to face yhdessä onhan se, kun selvää että se on sillä tavalla hyvin paljon ohuempi, se on sitä inhimillisyyttä, että ihmisten tapaamisessa pääsee kokemaan paljon voimakkaammin nämä asiat. Ja siellähän on se neljän tuhannen hengen yhteinen seuratelttakokoontuminen, niin siellä se on todella siellä teltan sisällä voimakas se tunnelma yhteinen virsien ja laulujen laulaminen ja niin edelleen niin on se voimakas kokemus.³⁰⁹

Kuten teoreettisessa viitekehyksessä kuvasin, yhteisöllisyyteen liittyy koettu tunne yhteenkuuluvuudesta ja asioiden jakamisesta, mutta myös konkreettinen toiminta sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi. Yhteisöllisyys ei aina vaadi kokemuksen jakamista, vaan ihmiset voivat liittyä yhteen erilaisten ulkoisten tai sisäisten seikkojen avulla. Kokemustason yhteisöllisyyteen kuuluu kuitenkin kumppanuutta, rakkautta ja keskinäistä jakamista. Koettu yhteys voi olla hetkellistä ja voi ilmetä myös kokemuksena yhteisöön kuulumisesta. Myös esimerkiksi yhdessä koettu tunne voi yhdistää.³¹⁰ Jaetun kokemuksen merkitys nousi esille myös Joenperän tutkimuksessa, jossa mainittiin, että merkityksellistä oli yhteisen tärkeän asian tekeminen yhdessä.³¹¹ Myös Kontiainen mainitsee Valon messun merkityksen muodostuvan yhdessä tekemisestä³¹².

Etäjuhlaan osallistuneet mainitsevat jaetut kokemukset merkityksellisiksi, mutta kuitenkin sellaisiksi, joita ei etäjuhlilla juurikaan pystynyt kokemaan. Tähän vaikutti myös osallistuminen, eli osallistuiko yksin, vai seurassa.

³⁰⁶ H4

³⁰⁷ H3

³⁰⁸ H4

³⁰⁹ H8

³¹⁰ Kalliokoski 2020, 120.

³¹¹ Joenperä 2013, 179.

³¹² Kontiainen 2015

7.3 Uskovien yhteisön tarjoama tuki

Kaavion 5 viimeisessä kuplassa esitellään uskovien yhteisön tarjoama hengellisen tuen teema. Kesäjuhille osallistuneille uskovien yhteisö ja siltä saatu tuki olivat tärkeitä elementtejä, jotka toivat osalle vahvistusta omaan uskoon ja hengellisyyteen. Yhteisöllisyys vastaa myös kesäjuhlilla koettuihin sielunhoidollisiin tarpeisiin. Eräälle haastatelluista oli tärkeää kuulla muiden ajatuksia elämästä ja uskosta. Hänen mukaansa etäjuhlilta tämä kristittyjen yhteys puuttui, kun ei päässyt tapaamaan ihmisiä³¹³. Toisaalta hän kuvailee myös, että etäjuhlisiin oli onnistuttu tuomaan muiden tarjoamaa tukea myös teknologian keinoin:

No se oli minusta hauska sunnuntaina niikö viimevuonnaki oli sunnuntaina semmonen evankelisen kansanradion, että sinne sai ihmiset soittaa, kuka tahansa kertoa terveisiä. Musta se oli tosi hauska kuulla ja kuunnella jopa ystävien ääniä tai sitte tuttujen ihmisten ääniä, kertoa tarinoita evankeliumijuhlita, et se oli semmonen niikö ulottuvuus mitä ei livejuhlissa kuule. Ni se oli mun mielestä hyvä hyvä oivallus.³¹⁴

Toinen uskovien yhteyttä tärkeänä pitänyt haastateltavista kuvasi muiden ihmisten tarjoamaa hengellistä tukea seuraavasti:

et se että näkee muita kristittyjä ja uskovia ystäviä ja saa tavallaan vahvistusta sille et on muitaki ihmisiä, jotka ajattelee samalla tavalla ja elää samanlaisten arvojen mukaa, ni se vahvistaa sitä omaa hengellisyyttä³¹⁵

Muiden uskovien kanssa seurustelu on ollut eräälle haastatelluista hyvinkin tärkeä osa juhlia. Hän ei kuitenkaan ole tätä pystynyt etänä toteuttamaan, koska on osallistunut juhliin yksin.

kun on etänä ni se tärkeä yhteisöllisyys puuttuu. On löydetty semmoisen sakramentti, ku seurustelun sakramentti, puuttu ihan kokonaan, kun oon tosiaan yksi kuunnellut. Ei oo tämmöisiä kotitapahtumia noiden virtuaalisen aikana, vaan oon yksin ne kuunnellut³¹⁶

Eräs haastateltavista taas kuvasi, miten saarna on kuultava toiselta, ja että toinen ruokkii toisen uskoa:

sosiaalisuus toki meidän piireissä ainakin, että se on aina toinen joka ruokkii toista. Että yleensä ei voi saarnata jos itsekseen yrittää uskoa, jos itelle saarnaa

³¹³ H4

³¹⁴ H3

³¹⁵ H3

³¹⁶ H6

syntejäkin anteeks ni ei se varmaa oo uskottavaa, ei siitä sais, ei siitä saa tunnon rauhaa. Kyl se aina tulee saarna toisen suun kautta.³¹⁷

Wickströmin mukaan pyhän elämys syntyy yhteisössä. Wickström kuvailee, että vaikka ihminen voi tuntea yksilönä olevansa osa jostain toisesta tai pyhästä, tarvitaan tämän kokemuksen juurruttamiseksi yhteisö, joka legitimoii sen, sekä sanallisesti että symbolisesti. Uskonnon lupaukset tulevat Wickströmin mukaan yksilölle eläviksi vasta, kun muut merkittävät ihmiset vahvistavat ne ja uskonnon todellisuuskäsitykset säilyvät vasta, kun ne ovat ihmisille yhteisiä.³¹⁸ Aineistossa ei mainittu, että muiden tuella olisi ratkaisevaa vaikutusta omaan uskoon mutta sen kuvailtiin kyllä vahvistavan sitä.

Uskonnollinen todellisuuskäsityksen säilyttäminen vaatii ryhmistä ja instituutioista muodostuvan sosiaalisen rakenteen. Tämä tarkoittaa sitä, että pelkästään tekstejä lukemalla ajatukset eivät säily, vaan tarvitaan myös merkittävää vuorovaikutusta. Tällaista merkittävää vuorovaikutusta tapahtuu yleensä viiteryhmässä. Viiteryhmällä tarkoitetaan joukkoa, joka jakaa keskenään esimerkiksi yhteisiä kiinnostuksen kohteita.³¹⁹ Yhteydellä tarkoitetaan yleisuskonnollisessa merkityksessä kristittyjen yhteyttä, jossa joukko ihmisiä kuuluu samaan samalla tavoin uskovien ryhmään. He tunnustavat samaa uskoa, mutta jakavat myös yhteisen hengellisen kokemuksen, koska uskovat samaan jumalaan.³²⁰ Uskovien yhteisön merkitys liittyy myös laajempaan luterilaiseen uskontokulttuurin, sillä luterilaisuudessa on kehoitus kokoontua yhteen ja rohkaista toista³²¹.

Muiden ihmisten läsnäololla oli vaikutusta omaan hengellisyyteen myös yhteisesti jaetun kokemuksen muodossa:

no onhan se siis ehkä kaikkein isoin, et jos vaikka miettii siionin virsii tai tämmöstä hartauden harjottamista. Kyllähän niitä siis laulelee yksinään, mutta että ei se oo niiku mitään verrattuna siihen, että on porukalla seuroissa, tai veisuissa, tai jossain yhteisessä tilaisuudessa. Kyllä se on mulle se kaikkein isoin osa sitä, et jaetaan se yhteinen hetki.³²²

Diakin erityisasiantuntija Lea Rättyä kuvailee väitöskirjassaan sielunhoidollista hengellistä tukemista kohtaamisena, Jumalasta kertomisena, kutsumisena seurakuntayhteyteen ja syntien

³¹⁷ H1

³¹⁸ Wickström 2000, 421–423.

³¹⁹ Geels ja Wickström 2009, 76.

³²⁰ Haapasalo 2008, 82.

³²¹ Suomen ev.lut. Kirkkohallituksen julkaisuja 2009, viii.

³²² H5

anteeksi julistamisena.³²³ Jumalanpalveluksessa esimerkiksi on useita elementtejä, joita voidaan pitää sielunhoidollisina, kuten julistus, opetus, musiikki ja ihmisten kohtaaminen.

Wickström mainitsen sielunhoidon huolenpidollisen ulottuvuuden, jolla tarkoitetaan sitä, miten toiselle tarjotaan empatiaa ja ymmärrystä.³²⁴ Wickström mainitsee miten tärkeään asemaan nousevat ystävien kanssa käydyt toistuvat ja mielekkäät keskustelut, koska näissä huolenpidon pohjalla on ihmistuntemus. Myös rohkaisu ja tukeminen kuuluvat huolenpitoon.³²⁵

Haastatelluissa kuvailtiin erikseen myös vertaisten tarjoaman sielunhoidon merkitystä hengellisillä kesäjuhlilla. Paikan päällä järjestetyillä juhlilla sielunhoidollisia kohtaamisia voi haastateltavien mukaan tapahtua spontaanisti, kun on läsnä yhdessä muiden kanssa. Etäjuhlilla kohtaamisia voi järjestää itse, jos on mahdollista osallistua yhdessä jonkun, tai joidenkin kanssa.³²⁶ Eräs haastateltava koki, että sielunhoidollisesti juhliin olisi hyvä osallistua yhdessä jonkun kanssa, että ohjelman herättämistä ajatuksista pääsee myös keskustelemaan:

et mä voin hyvin kuvitella et esimerkiks perheellä, tai jollain ystäväporukalla kuunnellaan etäseuroja, ni ihan varmasti, musta se on jopa todennäköstä, et niiku me sanotaan, että puramme kuormia. Et se on tavallaan musta se ihannetila se että olis joitakuuta ihmisiä siinä tai yksi joiden kanssa voisi myös puhua siitä kuulemastaan, jos jokin askarruttaa. Tai vaikka ei askarruttaisikaan ni monestihan se sana niin sanotusti niiku sattuu eli kokee että voi että olenpa minä tässä nyt tehnyt, et tulee vähän niiku huono omatunto. Et kokee itsensä jotenki niin raadolliseksi et halua siitä jollekki puhua ni sehän toteutuu kaikkein parhaiten silloin ku se ihminen on siinä paikalla.³²⁷

Paikan päällä järjestettävissä tilaisuuksissa tällainen on kuitenkin toteutunut erään haastateltavan mukaan paremmin kuin etänä³²⁸.

Jumalanpalveluksessa sielunhoitoon liittyy kolme ulottuvuutta, joita ovat kokemus jumalasta ja ilmapiiristä sekä kokemus osallistumisesta.³²⁹ Sielunhoito verkossa on mahdollista kategorisoida kuulumaan siihen perinteiseen sielunhoidollisuuteen, jossa hengelliset elementit

³²³ Räyttyä 2009, 91

³²⁴ Wickström 2000, 268

³²⁵ Wickström 2000, 303–304.

³²⁶ H7, H6

³²⁷ H9

³²⁸ H8

³²⁹ Dahlen ja Mäkelä 2022, 209–210.

ovat vahvoja³³⁰. Sielunhoitoa voidaan kuvata elämää kannattelevaksi voimaksi³³¹. Hengelliset kesäjuhlat ovat jumalanpalvelusten kaltainen uskonnollinen rituaali, joista voi löytyä samoja sielunhoidollisia elementtejä. Tässä luvussa käsitellään vertaisten tarjoamaa sielunhoitoa. Muita elementtejä, kuten opetusta, musiikkia ja saarnaa käsitellään enemmän rituaalin sisällön luvussa.

Haastatteluissa mainittiin erikseen myös tarve ripittäytymiseen. Haastateltavat toivat esiin ripin ja kahdenkeskisten keskustelun merkityksen omalle uskollaan niin merkittävänä asiana, ettei ilman sitä jaksaisi uskoa. Läheisyyden ei kuitenkaan aina tarvinnut merkitä fyysistä läsnäoloa, vaan keskustelukumppanin saattoi tavoittaa myös esimerkiksi puhelimen välityksellä.³³² Jotkut haastatelluista ovatkin kokeneet vuorovaikutuksen juhlilla tärkeäksi juuri sielunhoidollisten tarpeiden vuoksi³³³. Sananjulistus on keskeistä sielunhoitotyössä, mutta myös muiden ihmisten synnyttämä ilmapiiri voidaan kokea hoitavana³³⁴.

Rippi on kristillisyydessä ymmärrettävissä hengelliseksi ja sielulliseksi parantamiseksi. Kristinuskossa ripin teologia pohjautuu siihen, että Jumala osoittaa armoa ihmiselle. Rippi nähdäänkin yleensä enemmän sielunhoidollisena, kuin vapautumisena synnin taakasta. Ripissä yhdistyvät kuitenkin myös tunnustuksen ja synninpäästön ulottuvuudet. Rippi on toisaalta myös kulttuurinen tapahtuma, joka selittyy osittain teologisesti, mutta vielä tärkeämpi merkitys on tapakulttuurilla. Ripin vastaanottajina voivat toimia seurakunnan työntekijät, kuten papit, mutta sen voi luterilaisuudessa vastaanottaa myös toinen seurakuntalainen. Ripin vastaanottajan tehtävä on toimia Kristuksen edustajana ja siten antaa ripittäytyjälle synninpäästö.³³⁵

Aineistossani hengellisten kesäjuhlien yhteisölliset elementit toimivat myös hengellisenä tukena. Se, miten tämä toteutui etäjuhlilla, riippui osittain myös ihmisestä itsesään ja siitä millä tavoin hän osallistui etäjuhlisiin. Osalle yhteisöllisyyden elementin osuus jäi kuitenkin ohueksi, tai puuttumaan siitä, mikä hengellisillä kesäjuhlilla normaalisti on merkityksellistä. Siirto aiheutti siis muutoksen myös yhteisöllisyyden elementissä.

³³⁰ Kiiski 2009, 108.

³³¹ Elstad 2009, 18–19

³³² H9

³³³ H8, H1

³³⁴ Viksten 2007, 45–53.

³³⁵ evl.fi, Rippi.

8 Pohdintaa

8.1 Hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyyden rakentuminen

Tutkimukseni ensimmäinen pääkysymys oli se, miksi myös etäjuhlille osallistutaan. Tätä lähdin selvittämään kysymällä sitä, millaisista asioista etäjuhlille osallistuneet kokivat hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyyden rakentuvan. Vastauksia tähän kysymykseen olen yrittänyt selvittää etäjuhlisiin osallistuneiden antamien haastatteluaineistojen perusteella. Kiinnostuin etäjuhlista siksi, että normaalisti juhlat ovat suuri yhteisöllinen tapahtuma ja pohdin, miksi myös etäjuhlaan osallistuttiin. Tarkastelin, muuttuiko juhlan luonne, ja onko siirto verkkoon vaikuttanut siihen, miksi kesäjuhlaan halusi osallistua. Taustaolettamukseni oli, että juhlat ovat merkityksellisiä, koska niihin osallistutaan ja halusin selvittää, mistä tämä johtuu. Aineistosta esiin nousi kolme merkityksellisyyden teemaa: rituaalin sisältö, rituaalin jatkuvuus ja yhteisöllisyyden ulottuvuus.

Hengellisten kesäjuhlien merkityksellisin elementti, oli usealle vastaaja juhlien hengellinen sisältö. Tämä juhlien hengellinen sanoma oli tärkeää, koska osallistujat halusivat kuulla kristillisen sanoman julistusta ja opetusta. Monelle syy osallistua myös etäjuhlaan olikin juhlien uskoa ja hengellisyyttä vahvistava vaikutus. Tämä oli haastatelluista aivan yhtä mahdollista etänä, kuin paikan päällä.

Myös muut juhlien sisällölliset elementit olivat merkityksellisiä. Varsinkin musiikki oli tärkeää. Jos ei muuten pitänyt etäjuhlasta, musiikin saattoi kokea toimivan etänäkin hyvin. Musiikki toimi myös tunnelman luojana. Sen ei kuvailtu oleva varsinaisesti syy osallistua etäjuhlaan, mutta se on omalta osaltaan tehnyt etäjuhlasta merkityksellisen tapahtuman. Sillä tavalla oli osaltaan vaikuttamassa siihen, miksi juhlaan osallistuttiin. Etäjuhlilta puuttui joitain sisällöllisesti merkityksellisiä elementtejä, kuten sakramentit, jota ei voitu etänä suorittaa.

Merkityksellistä oli myös se, että juhlat järjestettiin ja niihin pääsi osallistumaan. Perinteen jatkumisella, eli rituaalin jatkuvuudella olikin suuri rooli siinä, mikä myös etäjuhlasta teki merkityksellisen. Hengellisiin kesäjuhlisiin liittyy monia perinteitä ja perinteiden jatkuminen mahdollistui, kun juhlisiin pääsi osallistumaan. Kaikkia tärkeitä perinteitä ei kuitenkaan etänä ollut ja se koettiin puutteena, koska normaalisti ne ovat osa juhlan kokonaisuutta. Perinteen jatkuminen on tärkeää osallistujille, mutta mahdollisesti niiden järjestäminen liittyi myös herätysliikkeiden tarpeeseen ylläpitää perinteitä.

Jatkuvuutta etäjuhliille toivat myös muistot ja etäjuhlaan tuodut tutut elementit. Muistojen vaaliminen liittyi omaan hengellisyyteen ja oli yksi syy osallistua myös etäjuhlaan.

Hengelliset kesäjuhlat ovat ylisukupolvinen perinne, joista osallistujilla on muistoja lapsesta saakka. Juhlien tutut elementit toivat turvallisuuden tunteen ja mahdollistivat ne hengelliset kokemukset, joita etäjuhlilta toivottiin. Siksi ohjelman pysyminen perinteisenä auttoi luomaan merkityksiä. Ihmiset myös pyrkivät itse tekemään juhlista perinteisen kaltaiset. Toisaalta perinteinen hengellinen kesäjuhla ei kaikkien mielestä sellaisenaan sopinut siirrettäväksi verkkoon.

Aineistoni perusteella yksi syy osallistua hengelliseen kesäjuhlaan on niiden yhteisöllinen ulottuvuus. Yhteisöllisyys koostui ihmisten kohtaamisista ja jaetuista kokemuksista, sekä juhlien muiden osallistujien tarjoamasta hengellisestä tuesta. Kaikille haastatelluista hengellisille kesäjuhlilla osallistumisen syy ei liittynyt niinkään hengelliseen antiin, vaan juhlien yhteisölliseen ulottuvuuteen. Sosiaalinen kanssakäyminen ravitsee ihmisen ihmisyyttä samoin, kuin Jumalan sana hengellisyyttä. Ihmisille on usein tärkeää tehdä ja kokea asioita yhdessä muiden kanssa. Halutaan hengellistä tukea, halutaan kuulua joukkoon ja tulla hyväksytyiksi. Oman yhteisön tukeminen osallistumalla, oli yksi syy osallistua myös etänä järjestettyyn juhlaan.

Hengellisiin kesäjuhliin osallistuminen saattoi synnyttää myös sielunhoidollisen tarpeen ja haastateltavat mainitsivat, että etäjuhliille olisi hyvä osallistua yhdessä. Toisen ihmisen tulisi olla ainakin puhelimen päässä. Etäjuhlilla hengelliset keskustelut eivät kuitenkaan kaikkien mielestä toteutuneet yhtä hyvin, kuin paikan päällä järjestettävillä juhlilla. Toisaalta etänäkin sai kuulla julistusta muilta ihmisiltä ja sielunhoitoa sitä kautta. Sielunhoidolliset keskustelut eivät suoraan olleet syy osallistua juhlaan, toisin kuin uskovien yhteisöltä saatu tuki, mutta etäjuhlienkin aikana ne koettiin merkityksellisiksi.

Etäjuhlilla yhteisöllisyys koettiin puutteena, joka tunnettiin koko etäjuhlan ajan. Joillekin ihmisille hengellisten kesäjuhlien merkityksellisyys tulee juuri yhteisöllisyydestä ja sen puute saattoi olla syy olla osallistumatta etäjuhlaan. Yhteisöllisen ulottuvuuden puute ei kuitenkaan vaikuttanut osallistumiseen, jos juhla koettiin tärkeäksi jostain muusta syystä. Kuten edellä mainittiin, etäjuhlilla korostuivatkin sisällöllinen anti ja perinteen jatkuvuus.

Siihen miten etäjuhla tapahtumana koettiin, vaikutti myös se, miten etäjuhlaan osallistuminen toteutui. Osa halusi osallistua juuri etänä koska ei olisi erilaista syistä päässyt paikan paikalle ja osalle etätoteutus tuntui hyvältä siksi, että se oli helpompaa, mutta antoi saman mitä aina.

Etäjuhla toisaalta mahdollisti paremman keskittymisen juhlien sisältöön, toisaalta saattoi vaikeuttaa keskittymistä. Myös tämä riippui siitä, miten etänä pystyi osallistumaan. Esimerkiksi se, miten ja millaisessa seurassa etäjuhlaan osallistui, vaikutti siihen, miten etäjuhla koettiin. Jos etäjuhliin osallistui joidenkin kanssa, toi se etäjuhlaan mukaan yhteisöllisyyden elementin aivan eri tavalla, kuin jos osallistui yksin. Myös osallistujan aiemmat kokemukset ja tausta vaikuttivat siihen, mikä koettiin merkitykselliseksi. Osallistujilla oli esimerkiksi muistoja aiemmista juhlista. Myös esimerkiksi ikä ja fyysinen kunto vaikuttivat. Nuoret ovat tottuneita verkon käyttäjiä ja toisaalta iäkkäämmät eivät välttämättä enää fyysisesti jaksaa lähteä paikan päälle. Merkityksellisyyteen etäjuhlilla vaikutti myös se, mitä elementtejä normaalisti piti tärkeänä. Joissain vastauksissa korostui ohjelman sisällön merkityksellisyys ja toisissa yhteisöllisyyden.

8.2 Yhteenveto

Aiempi tutkimus esitti, että eleensä hengellisten kesäjuhlien kaltaisissa rituaaleissa tärkeitä, eli merkityksellisiä elementtejä ovat olleet rituaalin perinteiset elementit perinteen jatkuminen sekä yhteisöllisyys. Verkkoon siirrettyjen rituaalien erityispiirteinä ovat olleet rituaalin muuttuminen. Muutos kertoi myös jatkuvuudesta, kun rituaali kuitenkin suoritetaan, vaikkakin erilaisessa ympäristössä.

Aineistoni perusteella olen havainnut, että etäjuhlien merkityksellisyys on linjassa näiden aiemmassa tutkimuksessa havaittujen elementtien kanssa. Etäjuhlan merkityksellisyys muodostui etäjuhlan ohjelman sisällöllisestä merkityksestä, jonka voidaan katsoa vastaavan juhlan perinteisiä elementtejä. Hengellinen, tai uskonnollinen anti oli tärkeä motiivi osallistua hengellisille kesäjuhlille. Tämä koettiin onnistuvan etänä aivan yhtä hyvin. Koska rituaali oli siirretty verkkoon, joitain perinteissä elementtejä, kuten sakramenteja oli jätetty pois. Myös tämä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jossa todettiin, että kun rituaali siirretään, siinä tapahtuu muutoksia. Aiempi tutkimus havaitsi, että tämäntyyppisten rituaalien merkityksellisyys muodostuu usein myös sen tutuista elementeistä ja perinteen jatkuvuudesta. Aineistoni pohjalta tutut perinteet ja juhlaperinteen jatkuminen, olivat merkityksellistä myös etäjuhlissa.

Etäjuhlissa korostui varsinkin se, että juhla järjestettiin ja että se järjestettiin mahdollisimman samanlaisena kuin normaalisti. Myös tämän tutkielman aineiston perusteella tutut elementit

ovat tärkeitä. Etäjuhlan merkityksellisyys on osallistuvien mukaan muodostunut juhlien perinteisestä sisällöstä ja juhlaperinteen jatkumisesta mahdollisimman muuttumattoman päättelen, että etäjuhlaan osallistuminen kertoo hengellisten kesäjuhlien jatkuvuudesta. Syyt osallistua etäjuhlaan näyttävät samoilta, kuin syyt osallistua paikan päällä. Etäjuhlilta puuttui kuitenkin joitain merkityksellisiä elementtejä, joten merkityksellisyys ei muodostunut etäjuhlilla täysin samanlaiseksi. Suurin ero paikan päällä järjestettäviin tapahtumiin oli etäjuhlilla koettu yhteisöllisyyden puute. Normaalisti hengellisille kesäjuhlille osallistutaan myös yhteisöllisistä syistä. Yhteisöllisyyden merkityksellisyyteen vaikutti kuitenkin myös, se osallistuiko etäjuhlaan yksin vai jonkun tai joidenkin kanssa.

Aineistoni on suppea ja sen perusteella ei voi välttämättä voi tehdä kattavia päätelmiä ja yleistyksiä. Aineisto kertoo jotain niistä, syistä miksi etäjuhlaan osallistuttiin ja mikä etäjuhlilta teki merkityksellisen. Laajemmalla aineistolla ja myös paikan päällä järjestettävien juhlien tarkemmalla tarkastelulla voitaisiin saada lisää tietoa siitä, miksi hengelliset kesäjuhlat ovat niin suosittu uskonnollinen tapahtuma. Tämän tutkielman aineistoa olisi voinut laajentaa muihin hengellisiin kesäjuhliin.

8.3 Jatkokysymyksiä

Etäjuhlien järjestäminen koettiin tärkeäksi ja myös etäjuhlaan haluttiin osallistua. Kuitenkaan kaikille muuttunut rituaali ei tuntunut enää samalta. Joidenkin merkityksellisten elementtien poisjäänti saattoi tarkoittaa sitä, ettei etäjuhlaan halunnut osallistua, tai että se ei ollut enää niin merkityksellinen. Täältä pohjalta aloin tutkimusta voisi laajentaa siihen, miten verkossa osallistuttavia rituaaleja voitaisiin kehittää. Tutkimukseen voisi ottaa mukaan myös sukupolvien väliset erot. Eri ikäisiltä on verkon palveluista erilaisia kokemuksia ja odotuksia.

9 Lähteet

Tutkimusaineisto

- H1 puhelinhaastattelu 15.7.2021.
 H2 puhelinhaastattelu 12.7.2021.
 H3 puhelinhaastattelu 20.7.2021.
 H4 puhelinhaastattelu 10.8.2021
 H5 puhelinhaastattelu 13.7.2021.
 H6 puhelinhaastattelu 9.7.2021.
 H7 puhelinhaastattelu 20.7.2021.
 H8 puhelinhaastattelu 21.7.2021.
 H9 puhelinhaastattelu 19.7.2021

Kirjallisuus

- Ahonen, Risto. 1996: Lähetetty kirkko: Näkökohtia keskusteluun kirkon uudistuksesta. Jyväskylä: Kirkon tutkimuskeskus.
- Ahopelto, Joonas. 2017: Jumalan kunniaksi ja mielen rakennukseksi - Yrjö Sariolan musiikin teologia. Pro Gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Airola, Anu & Koskinen Heikki J. & Mustonen, Veera. 2000: Merkillinen merkitys. Helsinki: Gaudeamus.
- Akonniemi, Marja-Terttu & Hirvilampi Minna. 2015: Vapaaehtoistyö Soini missiossa. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Alatalo, Jani. 2014: Pohjoinen herätysliike ja modernisaation kipukohdat: Vanhoillislestadiolaisuuden julkisuuskuva suomessa 1961–1985. Rovaniemi: Pohjoissuomen historiallinen yhdistys ry.
- Altena, Marga & Notermans, Catrien & Widlok Thomas. 2011: Place, action and community in internet rituals. Teoksessa: Ronald Grimes, Ute Husken. Udo Simon, Eric Venbrux. (toim.) *Ritual media and conflict*. New York: Oxford University press.
- Arkkila, Reijo & Niemelä, Markku. 2017: Elävän veden virrat. Helsinki: SLEY-Media.
- Backman, Anne. 2020: Sosiaalipedagogina hyvinvoinnin tilassa. Hyvinvoinnin tila: tausta. Metropolia. Saatavilla: <https://www.hyvinvointiaktivisti.fi/hyvinvoinnin-tila/sosiaalipedagogina-hyvinvoinnin-tilassa/>. Viitattu: 24.03.2024.
- Beit-Hallahmi, Benjamin. 2015: Religion and religiosity. New York: Routledge.

- Bell, Catherine.
1992: *Ritual Theory, Ritual Practice*. Oxford: Oxford University Press.
1997: *Ritual: Perspectives and Dimensions*. Oxford: Oxford University Press.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas. 2010: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*.
Helsinki: Gaudeamus.
- Berger, Teresa. 2018: *Worship. Liturgical Practices in Digital Worlds*. London and New York: Routledge. Saatavilla: <https://doi.org/10.4324/9781315163253>.
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria. (2006). *Using thematic analysis in psychology*.
Qualitative Research in Psychology. 3.
- Campell Heidi & Tsuria Ruth. 2022: *Introduction to the study of digital religion*. Teoksessa:
Heidi Campell & Ruth Tsuria (toim.) *Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media*. New York: Routledge
- Dahlen, Ulla & Mäkelä, Akseli. 2022: *Kohtaava seurakunta, mielen hyvinvointia rakentamassa*. Aikamedia Oy.
- Durkheim, Émile. 1980: *Uskontoelämän alkeismuodot: Australialainen toteemijärjestelmä*.
Suomentanut: Seppo Randel. Helsinki: Tammi.
- Elstad, Gunnar. 2009: *Sielunhoito*. Jyväskylä: Perussanoma Oy.
- evankeliumijuhla.fi. *Evankeliumijuhlasta kysyttyä ja vastattua*. Tietoa. Saatavilla:
<https://www.evankeliumijuhla.fi/kysyttya-ja-vastattua-evankeliumijuhlaa-koskien/>.
Viitattu 22.11.2022.
- evankeliumijuhlat.fi. *Mikä evankeliumijuhla*. Tietoa. Saatavilla:
<https://www.evankeliumijuhla.fi/mika-evankeliumijuhla/>. Viitattu 29.03.2023
- evankeliumijuhla.fi. *Tiedotteet*. Tietoa. Saatavilla:
<https://www.evankeliumijuhla.fi/evankeliumijuhlan-tiedotteet/>. Viitattu: 10.10.2022.
- evl.fi. *Evangelisuus*. Tutki uskoa. Saatavilla: <https://evl.fi/sanasto/evangelisuus/>. Viitattu 22.11.2021.
- evl.fi. *Rippi*. Apua ja tukea. Saatavilla: <https://evl.fi/apua-ja-tukea/henkinen-hyvinvointi/rippi/>. Viitattu:23.03.2024.
- evl.fi. *Sana*. Tutki uskoa. Saatavissa: <https://evl.fi/sanasto/jumalan-sana/>. Viitattu 20.03.2024.
- Geels, Antoon & Wickström, Owe. 2009: *Uskonnollinen ihminen: Johdatus uskontopsykologiaan*. Suomentanut: Kai Takkula. Helsinki. Kirjapaja.
- Grek, Katja. 2008: *Terveiden edistämisen asiantuntijoiden, toimintaterapeuttien ja nuorten käsityksiä terveyden edistämisestä: toiminnallinen näkökulma*. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto.

Grimes, Ronald L.

2011: An Introduction. Teoksessa: Ronald L. Grimes & Ute Husken & Udo Simon & Eric Venbrux. (toim.) *Ritual, Media, and Conflict*. New York: Oxford University Press.

2014: *The Craft of Ritual Studies*. Oxford: Oxford University Press.

Haapasalo, Hanna. 2008: Adjektiivien muodostamat merkitykset uskonnollisessa diskurssissa
Semanttinen analyysi Kotimaan ja Viikkolehden adjektiiveista. Vaasan yliopisto.

Halonen, Kaisa 2011: Liikkeessä: Herätysliikkeissä kysellään, onko niille tilaa kirkossa.

Kirkko ja Kaupunki. Julkaistu sähköisesti: 01.06.2011. Saatavilla:

<https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/liikkees-1>. Viitattu 18.03.2024.

Hannikainen, Pietari. 2022: Milleniaalit ja kirkko – Sukupolvien väliset erot kirkon uusissa jumalanpalvelusyhteisöissä. Teoksessa: Veli-Matti Salminen ja Niko Huttunen. (toim.) *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa*. Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137.

Helander, Enni. 2022: Virsi sielunhoidollisessa kohtaamisessa – virsien käyttö pappien ja diakoniatyöntekijöiden sielunhoitotilanteissa Helsingin ja Vantaan seurakunnissa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Helland, Christopher ja Kienzl, Lisa. 2021. Ritual. Teoksessa: Campell Heidi & Tsuria Ruth (toim.) *Digital Religion Understanding Religious Practice in Digital Media*. New York: Routledge.

herättäjäjuhlat.fi. Jokaisilla juhlilla virsi ja rukous. Seinäjoki 2023. Aiemmat juhlat.

Saatavilla: <https://herattajajuhlat.fi/5726-jokaisilla-juhlilla-virsi-ja-rukous>. Viitattu: 20.03.2024.

herättäjäjuhlat.fi. Kauhava 2021. Juhlainfo 2021. Saatavilla: <https://herattajajuhlat.fi/4883-juhlainfo-2021>. Viitattu 29.20.2021.

herättäjäjuhlat.fi. Tiedote 29.6.2020: Talkoolaiset toteuttavat herättäjäjuhlat tänä vuonna nettiin. Saatavilla: <https://herattajajuhlat.fi/4963-tiedote-29.6.2020-talkoolaiset-toteuttavat-herattajajuhlat-tana-vuonna-nettiin>. Viitattu. 12.11.2022.

Hintsala, Meri-Anna.

2016. Tulkoon yhteys: Sosiaalinen media luterilaisuuden kontekstina. Teoksessa: Anna-Kaisa Inkala ja Jyri Komulainen (toim.) *Armon horisontit: Huomisen luterilaisuus*. Helsinki: Kirjapaja.

2017: Taivasta varten luotu: Usko ja ruumis vanhoillislestadiolaisuutta koskevissa verkkokeskusteluissa. Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2022: Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, Sirkka & Remes Pirkko & Sajavaara, Paula. 2007: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huotari, Voitto. 1981: Kirkkomme herätysliikkeet tänään. Helsinki: Kirjapaja.
- h-y.fi. Herättäjäjuhlat. Toimintaa. Saatavilla: <https://www.h-y.fi/toimintaa/herattajajuhlat.html>. Viitattu: 12.09.2021
- h-y.fi. Herättäjäjuhlat ennen ja nyt. Toimintaa. Saatavilla: <https://www.h-y.fi/toimintaa/herattajajuhlat/historia.html>. Viitattu: 12.09.2021
- Joenperä, Ann-Maarit. 2013: Jumalan lapset Isän sylissä: Narratiivinen tutkimus jumalanpalveluksen merkityksellisyyden rakentumisesta kirkossakävijöille Tuusulan seurakunnassa. Helsingin yliopisto.
- Jokiranta, Jutta. 2023. Rituaalit vetoavat ihmismieleen. Helsingin yliopisto: Uutiset ja tiedotteet. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/kulttuuri/rituaalit-vetoavat-ihmismieleen>. Viitattu: 24.04.2024.
- Jolkkonen, Jari. 2013: Uskonnolliset tilaisuudet verkossa – Ominaispiirteet ja kokemukset viidessä seurakunnassa. Helsingin Yliopisto.
- Juhila Kirsi. Teemoittelu. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. Viitattu 25.01.2024.
- Kalliokoski, Taina. 2016: Yhteisöllisyyden käsitteen merkitykset ja kirkon yhteisöllisyyden muutos. *Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 124. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kakkuri Teemu. 2014. Suomalainen herätys: Herätyskristillisyyden historia nälkävuosista Nokia herätykseen. Helsinki: kirjapaja.
- Karppinen, Saila. 2011: Vanhoillislestadiolaisten Suviseurapuheista välittyvä jumalkuva. Itä-Suomen yliopisto.
- Ketola Kimmo & Salminen Veli-Matti & Sohlberg Jussi & Sorsa Leena. 2016: Hierarkioista verkostoihin-kirkon muuttuva yhteisöllisyys. *Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 124. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kiiski, Jouko. 2009; Sielunhoito. Helsinki: Edita.
- Kokkonen, Jarmo. 2016: Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 123. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kontiainen, Heini. 2015: "Valohoitoa pintaa syvemmälle" Tutkimus Valon messun merkityksestä sen toteuttajille. Helsingin yliopisto.

- Kvale, Steinar. 1996: *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. SAGE Publications INC International Concepts.
- Kühle, Lene & Langholm Larsen, Tina. 2021. 'Forced' Online Religion: Religious Minority and Majority Communities' Media Usage during the COVID-19 Lockdown.
- Laine, Esko. 2003: Suomalainen hengellisyys. Teoksessa: Seppo Häyrynen & Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) *Spiritualiteetin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Lankinen, Juha. 2003: Rippi ja sielunhoito ihmisen rinnalle asettumisena. Teoksessa: Seppo Häyrynen & Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) *Spiritualiteetin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Lavia-Kuitunen, Seija. 2008: Lahden Herättäjäjuhlat. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Loiri, Liisa. 2021: Ordo pääsiäisen 2020 jumalanpalveluksissa: Ordon vaihtelu ja merkitys Suomen evankelisluterilaisen kirkon jumalanpalveluksissa koronakevään pääsiäisenä 2020. Helsingin yliopisto.
- Lorea Carola E. & Mahadev, Neena & Lang, Natalie & Chen, Ningning. 2022: Religion and the COVID-19 pandemic: Mediating presence and distance. *Religion*: 52:2, 177-198, Saatavilla: DOI: 10.1080/0048721X.2022.2061701
- Malmisalo, Juha. 2011: Rituaalit sähköisessä mediassa – Pyhä toimitus TV:ssä ja internetissä. Teologia.fi. Teema 2011/2: Rituaalitutkimus–usia näkökulmia uskontoon ja yhteiskuntaan: Saatavissa: <https://teologia.fi/2011/03/rituaalit-sahkoisessa-mediassa-pyha-toimitus-tvssa-ja-internetissa/>. Viitattu 20.01.2022.
- Martela, Frank. 2020: Merkityksellinen työ – Mitä se on, miksi siihen kannattaa panostaa ja miksi se on erityisen tärkeää juuri nyt? *Työn tuuli*: 1/2020. s. 8–16.
- Miczek, Nadja. 2008: Online rituals in virtual worlds: Christian online service between dynamics and stability. Teoksessa: Kerstin Radde-Antweiler (toim.) *Being virtually real? Virtual worlds from cultural studies perspective*. Heidelberg university: Heidelberg journal of religions on the internet
- Moberg, Mandi. 2018: Helsingin Sanomien uskonnollinen uutisointi uskonnollista juhlista 2011–2016. Helsingin yliopisto.
- Murtoo, Terhikki. 2014: Talkootyö muuttuvissa olosuhteissa: Sley'n valtakunnallisen Evankeliumijuhlan lasten, varhaisnuorten ja perheiden ohjelman talkootyön organisoinnin kehittäminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Mäkinen, Jani. 2021: Liikenteenohjaus Nivalan Herättäjäjuhlilla 2019. Hämeen ammattikorkeakoulu.

- Nikander, Pirjo. 2010: Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. – Haastattelun analyysi. Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Tampere: Vastapaino.
- Nissilä, Paula.
2005: Veisaten elämyksiin - diskurssianalyttinen tutkimus herättäjäjuhliin liitetyistä merkityksistä. Tampereen yliopisto.
2019: Körttinuoret ja herättäjäjuhlat festivaalina. Tampereen yliopisto.
- Nivala, Elina. 2008: Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehitys. Kuopio: Snellman-instituutti, A-sarja.
- O'Brien, Hazel. 2020: What does the rise of digital religion during Covid-19 tell us about religion's capacity to adapt? *Irish Journal of Sociology*: 28/2. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/0791603520939819>. Viitattu 31.07.2021.
- O'Leary, Stephen D. 2004: Cyberspace as a sacred space.: Communicating religion in computer networks. Teoksessa: Lorne L Dawson ja Douglas E Covan (toim.) *Religion Online*. Lontoo: Routledge.
- Paananen, Pia. 2010: Näköaloja uskonnolliseen matkailuun Varkauden Lähetysjuhliilla. Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Parish, Helen. 2020: The Absence of Presence and the Presence of Absence: Social Distancing, Sacraments, and the Virtual Religious Community during the COVID-19 Pandemic (2020). *Religions*: 2020/11. Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/rel11060276>. Viitattu 20.07.2021.
- Partimaa, Marjo. 2012: Kohtaamisia pienellä paikalla: Sielunhoidollisuus herättäjäjuhlien seurapuheissa 2000-luvulla. Itäsuomen yliopisto.
- Pesonen, Heikki & Utriainen, Terhi. 2020: Mitä on uskontotiede? Teoksessa: Pesonen, Heikki & Tuula Sakaranaho (toim.) *Uskontotieteen ilmiöitä ja näkökulmia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pihkala, Juha. 2003: Ehtoollinen. Teoksessa: Häyrynen, Seppo & Kotila, Heikki & Vatanen, Osmo (toim.) *Spiritualiteetin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli & Aaltio, Iris. 2020: Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Pynnönen, Lasse. 2013: ”Jääkää näin turvallisesti uskomaan” - näkökulmia uskonnollisten ilmausten tulkkaukseen vanhoillislestadiolaisten suviseuroissa kieliparissa suomi–venäjä. Tampereen yliopisto.

- Pyykönen, Martti. 2018: Mitkä ihmeen hengelliset kesäjuhlat? Sanansaattaja: 13/18. Saatavilla: <https://www.sley.fi/mitka-ihmeen-hengelliset-kesajuhlat/>. Viitattu: 01.04.2023.
- Radde-Antweiler, Kerstin. 2022: Embodiment. Teoksessa: Campell Heidi & Tsuria Ruth (toim.) *Digital Religion Understanding Religious Practice in Digital Media*. New York: Routledge.
- Reuna, Laura. 2022: Suuren yleisötapahtuman jätehuollon suunnittelu kestävä kehitys huomioiden. Tampereen yliopisto.
- Rissanen, Olavi. 2017: Konfirmaatiomessu merkityksellisenä kokemuksena. Helsingin yliopisto.
- Ruusuvuori, Johanna. 2010: Litteroijan muistilista. – Haastattelun analyysi. Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Tampere: Vastapaino.
- Räsänen, Johanna 1996: Jumalanpalvelus minun makuuni. Kirkon tutkimuskeskus Sarja B Nro 77.
- Räyttyä, Lea. 2009: Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto.
- Röykäs, Esko. 2005: *Kirkkotiedon kirja: Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään*. Pekka Metso ja Esko Röykäs (toim.) Helsinki: Kirjapaja.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006: KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu: 02.02.2024.
- Salo, Mia.
2023: Merkityksen merkitys. Biodiful [blogi] Saatavilla: <https://biodiful.fi/blogi/merkityksen-merkitys/>. Viitattu: 25.4.2024.
2023: Merkityksettömyyden kokemus ja merkityksellinen työ. Biodiful [blogi] Saatavilla: <https://biodiful.fi/blogi/merkityksettomyyden-kokemus-ja-merkityksellinen-tyo/>. Viitattu: 25.4.2024.
- Salomäki, Hanna
2010: *Herätysliikkeisiin sitoutuminen ja osallistuminen*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 113.
2017: Jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset ja kristilliset juhlapyhät. Ruut Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio & Jussi Sohlberg (toim.) *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48.

- 2020: Jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset ja kristilliset juhlapyhät. Salomäki, Hanna, Maarit Hytönen, Kimmo Ketola, Veli-Matti Salminen & Jussi Sohlberg (toim.), *Uskonto arjessa ja juhlassa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134.
- Sherkat, Darren E 2003: Religious Socialization Sources of Influence and Influences of Agency. Teoksessa: Michelle Dillon (toim.) *Handbook of the Sociology of religion*. Cambridge University Press.
- sley.fi. Evankeliumijuhlia ympäri Suomea. Saatavilla: <https://www.sley.fi/evankeliumijuhlia-ympari-suomea/>. Viitattu: 22.09.2021.
- sley.fi. Lyhyt katsaus historiaan. Historia. Saatavilla: <https://www.sley.fi/sley/historia>. Viitattu. 01.10.2021.
- sks.fi. Suviseurat järjestetään tänä kesänä radiossa ja netissä. SRK:n mediatiedote 16.4.2020. Saatavilla: (<https://www.suviseurat.fi/srk-n-mediatiedote-16-4-2020-suviseurat-jarjestetaan-tana-kesana-radiossa-ja-netissa/>). Viitattu:10.10.2022.
- Stjerna Kirsi. 2016: Olemme kaikki hengellisiä: Luterilainen armon spiritualiteetti. Teoksessa: Anna-Kaisa Inkala ja Jyri Komulainen (toim.) *Armon horisontit: Huomisen luterilaisuus*. Helsinki: Kirjapaja.
- Suojanen, Ilona. 2022: Onnellinen turvallisuus:Turvallista arkea etsimässä. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen Ev.Lut. Kirkkohallituksen julkaisuja.2009: Palvelkaa Herraa iloiten – Jumalanpalveluksen opas. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- srk.fi. Historiaa. Näin me uskomme. Saatavilla: <https://www.srk.fi/fi/nain-me-uskomme/historiaa/>. Viitattu. 20.09.2021.
- srk.fi. Suviseurat. Suviseurasivut. Saatavissa: <https://www.srk.fi/fi/work-areas/seurat/suviseurat/>. Viitattu: 22.11.2021.
- Teologia.fi. Rituaalitutkimus – uusia näkökulmia uskontoon ja yhteiskuntaan. Teema 2011/2: Julkaistu 21.03.2011. Saatavilla: <https://teologia.fi/2011/03/rituaalit-sahkoisessa-mediassa-pyha-toimitus-tvssa-ja-internetissa/>.
- Tervo-Niemelä, Kati. 2021: Kodin perintöä seuraten ja muokaten: Tapaustutkimus uskonnollisen yhteisön merkityksestä onnistuneessa uskonnollisessa perinteensiirrossa sukupolvelta toiselle. Teoksessa: Suvi-Maria Saarelainen, Anuleena Kimanen ja Tapani Innanen (toim.) *Uskonto-yhteisö-yksilö. Uskonnollinen kehitys moninaistuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Teräs, Marianne & Toivainen, Hanna. 2014. Kehittävä Teema-analyysi kasvatustieteen tutkimusmenetelmänä. Aikuiskasvatus 2/2014.

- Thitz, Päivi. 2006: Yhteisöllisyys diakoniatyössä. *Diakonian tutkimus*. 2/2006. Diakonian tutkimuksen seura.ry.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2018: Sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtavaara, Marjo. 2019: Suviseurat siirtyvät pelloilta lentokentille. Helsingin sanomat: 28.06.2019.
- Veijola, Timo. 2003: Jumalan sana. Teoksessa: Seppo Häyrynen, Heikki Kotila, Osmo Vatanen (toim.) *Spiritualiteetin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Viksten, Mauri. 2007: Raamatullinen sielunhoito. Marja Liisa Uusimäki (toim.) Aikamedia Oy.
- Wikström, Owe. 2000: Salattu ihminen: Elämän syvät kysymykset ja parantava keskustelu. Suomentanut: Taisto Nieminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Wolff, Richard F. "A phenomenological study of in-church and televised worship." *Journal for the Scientific study of Religion*.
- Young Glenn. 2004: Reading and praying online. The continuity of religion online and onlinen religion in internet Christianity. Teoksessa: Lorne L Dawson ja Douglas E Covan (toim.) *Religion Online*. Lontoo: Routledge.